

"Uit eersugt en om geld en eer en hoge staat"

De familie Bourboom, het succesverhaal van een Leeuwarder regentengeslacht temidden van tijdgenoten (1652-1791)*

J. Faber

(Dit artikel is in 1997 in iets andere vorm gepubliceerd in de Leeuwarder Historische Reeks deel VI en is in april 2017 voorzien van kantlijnopmerkingen en aanvullingen in rood in het notenapparaat, alsmede van correcties van genealogische strekking; er wordt nog gewerkt aan een update van de als illustratie toegevoegde genealogische tabellen, die - vooral waar het staak C betreft - niet geheel accuraat meer zijn. Het ligt in de bedoeling om te zijner tijd een geannoteerde genealogie of parenteel toe te voegen, waarin alle vondsten die sedert het verschijnen van dit artikel zijn gedaan zijn verwerkt.)

1. INLEIDING

In 1763 werd de Leeuwarder burgemeester Jacobus Bourboom in een spottend gehekeld als iemand "Die land, Kerk en Stad en ook 't Vorstelijk huis verraad, Uit eersugt en om geld en eer en hoge staat, Die zelfs zig niet ontsiet zijn Dogters te vercopen, Om geld te schrapen en om schatten op te hopen".¹ Nu kwam het wel vaker voor dat regenten door tegenstanders in pamfletten en andere anonieme geschriften voor rotte vis werden uitgescholden, maar ook latere historici hebben vaak een allesbehalve gunstig oordeel over het regentenpatriciaat geveld. De bekende 19de-eeuwse historicus Robert Fruin bijvoorbeeld beschreef de regenten nog als hooghartige heren die als bestuurders uitsluitend oog hadden voor hun eigenbelang. Sindsdien is er in de geschiedschrijving het een en ander veranderd, vooral door het werk van D.J. Roorda (1923-1983), die voor een meer sociale benadering koos. Over het Hollandse regentenpatriciaat in de zeventiende eeuw schreef hij in 1962: "Er is heel wat bekend over een aantal individuele vertegenwoordigers van deze groep, vooraanstaande mannen die het lot van hun stad, gewest en republiek schenen te bepalen. Een zeer groot aantal tweede- en derde rangsfiguren, die niettemin meeberaadslaagden, meeïntrigeerden en meebeslisten, bleef onbekend. Het gevolg hiervan is, dat men zich inderdaad nog maar moeilijk een voorstelling vormt van de samenstelling en de interne samenhang van dit corps, en van de veranderingen die het in de loop van de eeuw doormaakte".² Geïnspireerd door het werk van Roorda en met behulp van de door hem hier geïntroduceerde methode van de prosopografie of "collectieve biografie" is er in het afgelopen decennium voor verschillende steden het stadspatriciaat beschreven.³ Een geheel andere benaderingswijze is die van C. Schmidt, die er voor koos een "lengteprofiel" van het Hollandse patriciaat te maken door één regentengeslacht gedurende ruim vier eeuwen te volgen en daarmee de veranderingen in de maatschappelijke betekenis van deze familie te volgen en te verklaren.⁴ Voor het patriciaat van de Friese steden is soortgelijk systematisch onderzoek in het geheel nog niet verricht en zijn we nog niet veel verder dan de situatie die Roorda in 1962 voor de Hollandse steden schetste.⁵ Dit hangt mogelijk samen met het feit dat in geen enkel gewest het aandeel van de steden in de statenvergadering zo gering was als in Friesland. Bovendien waren de meeste Friese steden zo klein dat de stadsbestuurders van die steden eigenlijk niet tot de sociale bovenlaag gerekend kunnen worden.⁶ Dit laatste gold echter niet voor

Leeuwarden, dat in het begin van de achttiende eeuw ruim vijftienduizend inwoners telde. In hoeverre de Leeuwarder stadsregenten gerecrueteerd werden uit een hechte, in toenemende mate onderling verwante groep families die de toegang tot de ambten beheerste en voor buitenstaanders blokkeerde, moet door nader prosopografisch onderzoek worden uitgewezen, doch aangenomen mag worden dat ook hier een zekere oligarchisering zal hebben plaatsgevonden.⁷

Tegen het einde van de zeventiende eeuw, toen een aantal gerenommeerde Leeuwarder regentengeslachten als de families Vierssen, Burum en Fenema reeds lang en breed tot het plaatselijke *establishment* behoorden, bouwde Benno Bourboom, telg uit een van oorsprong roomskatholiek wijnkopersgeslacht, langzaam maar zeker aan een glanzende carrière. Gerekend vanaf de vader van Benno, die in 1652 van Didam naar Leeuwarden verhuisde, zou deze familie binnen drie generaties uitgroeien tot één van de meest vermogende en invloedrijke families in Leeuwarden. In dit artikel zullen vier generaties van dit geslacht uitvoerig beschreven worden. Daarbij zal worden nagegaan op welke wijze de Bourbooms, of althans één tak van deze familie, het grote economische, sociale en politieke familievermogen wist te vergaren en welke beleggings-, huwelijks- en erfstrategieën zij daarbij volgden. Omdat er niet eerder onderzoek is verricht naar het Leeuwarder regentenpatriciaat tijdens de Republiek is het niet eenvoudig te bepalen in hoeverre de Bourbooms als regentengeslacht representatief waren. Het lijkt aannemelijk dat de sociale mobiliteit binnen de hoogste echelons van de Leeuwarder samenleving in de zeventiende groter was dan in de achttiende eeuw. Een tweede voorbeeld van een familie die in de achttiende eeuw in twee of drie generaties tot dezelfde machtige topositie als de Bourbooms wist door te dringen is dan ook moeilijk te geven.⁸ Er is echter geen reden om aan te nemen dat het functioneren van de familie Bourboom binnen de Leeuwarder elite qua huwelijkspolitiek, vermogensbeheer, relatie met 'armere' takken van de familie en dergelijke, kortom de wijze waarop zij hun maatschappelijk vermogen in stand trachtten te houden en zo mogelijk uit te breiden, afweek van wat onder soortgelijke families gebruikelijk was.

Vele leden van de familie zullen de komende pagina's de revue passeren, te beginnen met de stamouders Jacob Everts Bourboom en Aukje Bennes Hiddema (**staak A: vestiging te Leeuwarden in 1652**). Laatstgenoemde hertrouwde in 1658 met de wijnhandelaar Pieter de Neeff, die eveneens uitvoerig aan bod zal komen. Daarnaast worden de kinderen Evert en Sara uit het eerste huwelijk van Aukje, vanwege het feit dat deze geen dragers van de familienaam Bourboom hebben voortgebracht, gelijktijdig behandeld. Jacob had ook nog een jongere broer Lambert, die zich na het overlijden van zijn broer metterwoon te Leeuwarden zou gaan vestigen. Deze Lambert zal vervolgens uitvoerig worden behandeld waarbij ook de levensloop van zijn kinderen nader onder de loupe zal worden genomen (**staak B: vestiging te Leeuwarden in 1657**). Alvorens met de beschrijving van de tweede generatie aan te vangen zal eerst worden getracht om de familiebanden met een gelijknamige familie, namelijk de afstammelingen van een zekere Albert Jacobs Boerboom aan te tonen (**staak C: vestiging te Leeuwarden tussen 1670 en 1679**). Bij de tweede generatie aanbeland, zal de draad weer worden opgepakt met de oudste zoon Benno Bourboom (**staak A**). Hierbij zal ook worden gekeken naar hoe het Benno's halfzusters Elske en Alegonda de Neeff is vergaan. Bij de derde generatie worden achtereenvolgens behandeld de vier zonen van Benno, te weten Renicus, Jacobus, Petrus en Everhardus. De reeks zal worden besloten met korte levensbeschrijvingen van de drie dochters van burgemeester Jacobus Bourboom, namelijk Aefjen, Johanna en Iskjen Catharina Bourboom. Met het overlijden van deze drie vrouwelijke

nazaten van stamvader Jacob Everts Bourboom is de familie in 1791 uitgestorven. Hedentendage wordt de oude familienaam door sommige leden van de familie Van Sloterdijck nog als tweede naam gevoerd.

2. DE EERSTE GENERATIE

De plaats van herkomst

Om enigszins een beeld te krijgen van de plaats van herkomst van de oudste generaties Bourboom⁹, lijkt een kleine schets van de omgeving op zijn plaats. Het dorp Didam, enige kilometers ten noordoosten van Zevenaar, gold eertijds als één van de belangrijkste bezittingen van de graven van het Huis Bergh. De rechten in deze hoge heerlijkheid werden namens de heer uitgeoefend door een drost, een landschrijver en een fiscaal. Onder Didam lag een groot aantal beboste terreinen, die voor het merendeel oorspronkelijk niet tot de bezittingen van de graven van Bergh behoorden. Evenals in het Land van den Bergh vond men hier namelijk een aantal bosmarken, namelijk het Loelersbos, het Milsterholt en het Waverloholt, waarover door een rentmeester als één geheel administratie werd gevoerd. Deze bosmarken zijn omstreeks 1750 verdwenen¹⁰, terwijl de bossen voor het merendeel aan het bezit van de graven van Bergh werden toegevoegd. Nu moet de toestand van het Nederlandse bosareaal tegen het einde van de middeleeuwen als armoedig worden aangemerkt. Het landschap van de Noordelijke Nederlanden moet een tamelijk kale indruk hebben geboden. Bos was zeldzaam geworden en waar het nog bestond, verkeerde het meestal in slechte, gedegeneerde toestand. Dit geldt zowel voor de domeinbossen als voor de communale of malenbossen, tot welke laatste categorie ook de Didamse bosmarken behoorden. Hoewel de marke-organisaties het onderhoud niet volledig achterwege lieten, was van een geregelde boscultuur geen sprake. Vooral het overmatig hakken van brandhout deed de bossen degenereren. Vele ervan bestonden in de 17de eeuw in feite slechts uit heide met wat struiken. Dit was de situatie bijvoorbeeld in het Orderbos bij Apeldoorn, het Niersense bos onder Epe en de Rheder- en Worthederbossen. In de nog werkelijk bestaande malenbossen overheerste het hakhout meestal, zoals met de Bergse en naar alle waarschijnlijkheid ook met de Didamse bossen het geval was.¹¹ Tussen 1634 en 1636 werden voor het Gelderse Hof processen gevoerd door een zekere Willem Butler "tot de Hees", inzake een verschil van mening omtrent de houtkap in Waverloholt onder Didam, waarbij naast andere houtvesters ook een zekere Hendrick Boerboom als gedaagde wordt genoemd en waarbij de graaf van Bergh als interveniant optrad.¹² Het feit dat de naam Hendrick Boerboom ook later in de Leeuwarder tak van de familie weer opduikt zou op een mogelijke familierelatie kunnen wijzen. Deze Hendrick, in 1636 vijfenveertig jaar oud, verklaarde dat hij vijftien à zestien jaar in het Waverloholt "hadde gefrequeenteerd". Naast Hendrick worden onder andere als getuigen genoemd een Herbert Boerboom, oud 70 jaar, Jacob Boerboom, oud circa 31 jaar en Jan Boerboom, oud 23 à 24 jaar, zonder dat melding wordt gemaakt van een onderlinge familierelatie. Eerstgenoemde verklaarde dat hij 27 à 28 jaar te Didam woonachtig was geweest en daarvan zeven jaar in het bos had gewerkt, zoals ook Jacob, die verklaarde dat ook hij van jongs af aan in het bos als houthakker werkzaam was geweest. Ook Jan was naar eigen zeggen geboren en getogen te Didam en had van jongs af aan in het bos verkeer. Mogelijk heeft de nasleep van deze processen, naast beperkende maatregelen ten aanzien van het houtkappen in verband met de voorschrijdende ontbossing, bijgedragen tot een vlucht in het koopmanschap, het Staatsche leger, of hebben sommige leden van de familie Boerboom

Opmerking [FJ1]: Zie voor nadere bijzonderheden het artikel ['Didamse bestaan in bos en hei' op de website van Theo Goossen uit Zevenaar.](#)

Opmerking [FJ2]: Zie noot 120.

Opmerking [FJ3]: Herbert was een broer of, gezien het leeftijdsverschil, misschien eerder een halfbroer van de hierboven aangehaalde Hendrick en de hierna genoemde Evert en Jacob Boerboom, waarvan vele nazaten in Leeuwarden belandden. Jacob, de latere herbergier in 'het Hagendoortje' in 'den Dieck' onder Didam en Jan zijn zonen van Herbert. Zie voor de onderlinge familierelatie:

J. Bourboom tegen Fr. Craghten, 1648.

Voor scholt Frans Crachten en gedaagde ter eenre, en de onbestendige kondschappers, aenlegger Jacob Bourboom, hier opperoepen zijnde, ter andere zijde.

De kondschappen van de aenlegger voor het gericht gevoerd, sonder onderzoek uit te voeren, te registreren.

Om klaarlicks te demonstreren zoals aanvankelijk gezegd, dat de persoon van Jacob Bourboom van de aenlegger een zoon is van zijn broeder zaliger.

Dat daarom de getuigenis van hem en zijn huisvrouw, Hilleken Hackfoort, partijdig zijn en des rechten geen geloof kunnen geven.

Desgelijke met de derde kondschap die van Peter ter Lits, die eveneens geen geloof heeft toe te schrijven, daar deze Peter ter Lidt getrouwt is aan den aenleggers susters dochter.

Zijn tegen, dat de 3 voornoemde kondschappen afgelegd zijn door bloedverwanten, en daarmee de partijdigheid is

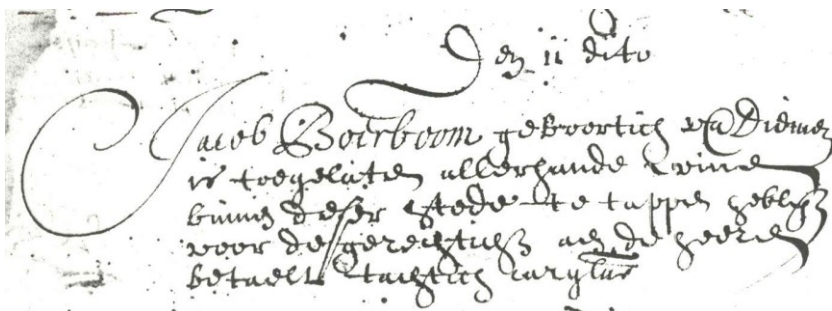
zich een ambacht eigen gemaakt. Dit zou ook voor de jonge Jacob Boerboom één van de beweegredenen geweest kunnen zijn om in het voorjaar van 1652 het landelijke Didam te verlaten om in het verre Leeuwarden zijn geluk te beproeven. Of het voorgeslacht van de Leeuwarder regentenfamilie Bourboom zich in het Didamse ook daadwerkelijk met houtkap onledig heeft gehouden kon niet worden vastgesteld, doch dit dient zeker niet te worden uitgesloten.

Jacob Everts Bourboom, wijnhandelaar te Leeuwarden (c.1624-1657)

Jacob was één van de kinderen uit het roomskatholieke gezin van **Evert Boerboom** en mogelijk een **Sara**. De moeder van Jacob zal waarschijnlijk al voor 1645 zijn overleden, daar op 13 juli 1645 te Didam een Evert Boerboom, weduwnaar aldaar, in het huwelijk treedt met ene Aeltje Scholten, afkomstig uit het naburige Kilder. Deze hertrouwde op 6 juli 1662 als weduwe van Evert Bourboom met Jan Beernts. Naar alle waarschijnlijkheid hebben we hier te maken met de vader van Jacob Bourboom, want als laatstgenoemde in 1657 te Leeuwarden plotseling komt te overlijden en er in 1658 een curator over diens minderjarige kinderen moet worden aangesteld, blijkt grootvader Evert als belangenbehartiger van zijn kleinkinderen nog springlevend te zijn. Niet lang daarna zal Evert dus zijn overleden. De hervormde trouwboeken van Didam, welke een aanvang nemen in 1637, maken verder nog melding van de huwelijksinschrijving op 31 oktober 1653 van een zekere Aeltje, 'ehlige' dochter van Evert Boerboom, met Marten Hendricks Boerboom. Deze Aeltje, reeds jong weduwe geworden, hertrouwde op 11 januari 1656 met Derck Aelten. Vast en zeker betreft het hier een zuster van Jacob, temeer daar diens jongere broer Lambert, die zich later ook te Leeuwarden zal vestigen, één van zijn dochters Alegonda zal gaan noemen. Als Jacob Bourboom op 5 mei 1653 het burgerrecht van Leeuwarden verwerft¹³ moet hij op dat moment al een jaar in Leeuwarden hebben gewoond. Kort daarna, op 11 mei, wordt aan hem voor het bedrag van tachtig caroligulden het recht van wijntap verleend.¹⁴

Opmerking [FJ4]: De gebroeders Henrich en Evert Boerboom met hun resp. huivrouwen Christina en Sara (van Raei), kopen op 3 juli 1632 land, gelegen te Babberich, langs de Babberichse straat onder Zevenaar. Bron: ORA Zevenaar en de Lijmers. Toegangsnummer 0214, inventarisnummer 1848, 'Protocol van Voluntaire Zaken (1624-1642)', fol. 208v-209r. Gelders Archief, Arnhem.

Opmerking [JF5]: Op 16 mei 1638 wordt in de roomskatholieke kerk van Neder-Elten gedoopt: Theodorus Buirboems, zoon van Everhardus Buirboems en Sara van Raei.

Jacob Boerboom geboren te Didam
is toegelaten allezonde wine
binne dezer stede te tappen gelyc
voor de gereschtez en del goren
betwelen tusschen wylten

Op 18 december 1638 was door het stadsbestuur namelijk een verordening op tapperijen uitgevaardigd nadat was gebleken dat met de ongeremde groei van het aantal herbergen en tapperijen tevens de daarmee gepaard gaande ongeregelde heden en fraudepraktijken waren toegenomen. Het was vanaf dat moment dan ook niet meer toegestaan om nieuwe tapperijen in te richten zonder toestemming van het stadsbestuur. Voor een tapvergunning moesten respectievelijk bedragen van 80, 40, 20 of 100 caroligulden ten profijte van de stad worden betaald, al naar gelang men wijn, bier, wip, danwel bier en wijn tapte.¹⁵

Gezien het feit dat het winnen van het burgerrecht alleen voor personen van 25 jaar en ouder was weggelegd, zal Jacob zeer zeker voor 1628 zijn geboren. Na op 18 maart 1653 te Leeuwarden in ondertrouw te zijn gegaan was hij in april 1653 - vermoedelijk te Sneek, doch de in 1653 gesloten huwelijken ontbreken gedeeltelijk in het Sneker trouwboek - in het huwelijk getreden met Aukje Bennes Hiddema, afkomstig uit die plaats. Hoe hij met de wijnhandel in aanraking is gekomen laat zich slechts raden. Mogelijk heeft hij in 1652 emplooi gevonden bij zijn latere zwager en schoonzuster Willem Heerts (Wilhelmus Horatij) Soolstra en Lutske Bennes Hiddema, die nadat zij zich in 1650 vanuit Sneek in Leeuwarden hadden gevestigd op 29 maart 1651 een wijnherberg in de St. Jacobstraat waren begonnen.¹⁶ Hier zou het dan op een goede dag ook kunnen zijn geschied dat Aukje Hiddema zijn levenspad kruiste. In de betrekkelijk korte periode die Jacob Bourboom tot zijn overlijden in 1657 te Leeuwarden heeft doorgebracht zijn relatief gezien toch nog vrij veel feiten boven water gekomen. Zo is Jacob Bourboom in 1654 eiser in een proces tegen een zekere Harmen Crop, die blijkens Jacob's rekenboek wegens gehaalde wijnen nog voor 80 caroligulden bij hem in het krijt stond. Harmen verweerde zich door te stellen dat de wijn nimmer door hem voor eigen rekening was ontvangen, daar Jacob hem destijds niet op rekening had willen leveren. Wel zou volgens de gedaagde waar zijn dat hem destijds door de eiser op naam van de schepen Swalue een oxhoofd wijn was meegegeven, zodat hij zich voor de nog openstaande schuld tot laatstgenoemde diende te wenden. Crop was overigens wel genegen de op die dag door hem gebruikte vertering aan Jacob te voldoen. De Magistraat oordeelde echter ten gunste van Jacob Boerboom en veroordeelde Crop op 31 oktober 1654 tot het betalen van 80 caroligulden inclusief de rente en de kosten van het geding.¹⁷ In 1655 was Jacob eiser in een proces tegen ene Jan Hendrix, die op 31 oktober van dat jaar door de Magistraat veroordeeld wordt tot het betalen van een bedrag van 100 caroligulden plus rente aan eerstgenoemde.¹⁸ Op 31 oktober 1656 volgt wederom een uitspraak van het Nedergerecht ten voordele van Jacob Bourboom. Ditmaal wordt ene Petrus Runia veroordeeld tot het betalen van 63 caroligulden en 8 stuivers ineens, en als tweede som nog een bedrag van 17 caroligulden met aftrek van 10 caroligulden, die reeds waren voldaan.¹⁹ Nadere bijzonderheden omtrent deze laatste beide zaken zijn niet bekend daar het definitief sententieboek over deze jaren verloren is gegaan.

Het huwelijk tussen Jacob en Aukje, waaruit drie kinderen zouden worden geboren, mocht dus slechts viereenhalf jaar duren. Trad Jacob op 15 augustus 1657 als adelborst van de Burgerwacht nog op als getuige, nadat hij met een collega tijdens de wacht door de medeburger Hans Rasp en een metgezel met een mes was bedreigd²⁰, blijkens een vermelding in het recesboek van datzelfde jaar voerde zijn weduwe op 27 november een proces tegen Reinier van Hoppers²¹, zonder dat de dispositief- of definitief sententieboeken een eindvonnis van het Nedergerecht vermelden. Denkelijk heeft Reinier het niet op een uitspraak van het Nedergerecht durven laten aankomen en heeft hij eieren voor zijn geld gekozen door op 29 januari 1658 een 'acte van aanneming' in het recesboek te laten registreren, waarbij hij beloofde binnen zes weken zijn schuld ad 138 caroligulden en 6 stuivers aan Aukien Bennis te voldoen.²² Op 27 januari 1658 is Aukje Bennes namens haarzelf en vanwege haar drie onmondige kinderen in een proces verwickeld met Dr. Regnerus Wibranda.²³ Laatstgenoemde werd op 12 februari 1659 veroordeeld tot het betalen van 151 caroligulden en 13 stuivers als restschuld aan de weduwe Bourboom.²⁴ Nadere bijzonderheden omtrent deze zaak ontbreken eveneens, doch getuige de vele personen die na het overlijden van haar man door Aukje - vaak om luttele bedragen - in rechte werden aangesproken, zal zij druk bezig zijn geweest met het invorderen van de schulden die het sterfhuis van wijlen haar man

nog ten goede kwamen. Ook op 2 april 1658 deed de Magistraat uitspraak ten voordele van de weduwe Boerboom in het door haar aangespannen proces tegen de herbergier Jacob Jacobs, vanwege een schuld van de laatste van 35 caroligulden.²⁵ Aukje liet zich in al deze zaken vertegenwoordigen door haar zwager de notaris Theotardus Regnery (Tiaerd Rinnerts), met wie haar zuster Lutske in 1656 was hertrouwd. Beschikte de Leeuwarder Magistraat in de meeste gevallen gunstig op de door de erfgenamen van Jacob Bourboom aangespannen processen, op 12 juli 1661 kregen zij nul op het rekest toen Jetske Camminga, de weduwe van wijlen de luitenant Rommert Siccama, door hen op persoonlijke titel werd aangesproken op de helft van een nog openstaande schuld ad 138 caroligulden en 9 stuivers die door voornoemde echtelieden in de periode van 24 mei 1653 tot 11 december 1654 staande echte zou zijn gemaakt. Voor andere helft van genoemde schuld werd zij als erfgename van haar wijlen man aangesproken. Daarboven werd nog een bedrag van 86 caroligulden en 2 stuivers geëist terzake de in de periode van 21 tot 27 november 1655 geleverde wijnen aan het sterfhuis van Rommert Siccama. Jetske kon zich evenwel succesvol weren door aan te tonen dat wegens de verteringen in eerstgenoemde periode op 8 maart 1655 een obligatie was gepasseerd, waardoor de in het rekenboek vermelde posten hadden moeten worden doorgehaald. Ook had Aukje niet behoren te vergeten dat de doodschuld ad 86 caroligulden en 2 stuivers wel degelijk door Jetske was voldaan. Verder stelde Jetske dat indien het al zo was dat de eisers nog het een en ander van haar of wijlen haar man hadden te vorderen, het toch op zijn zachtst gezegd wel hoogst opmerkelijk was dat zij hiermee meer dan vijf jaar hadden gewacht. De Magistraat verklaarde de eis van de erven Bourboom derhalve dan ook niet ontvankelijk doch oordeelde wel dat beide partijen de kosten van het geding ieder voor de helft dienden te dragen.²⁶ Op 2 augustus 1661 worden voor de afwisseling nu eens de erfgenamen van Jacob Bourboom aangeklaagd. Eiser in deze was de burgervandrig en chirurgijn Tierck Ammema ten Post die verhaal probeerde te halen inzake de kosten van meesterloon en medicamenten die in de periode van 25 januari tot 18 maart 1653 door hem waren verstrekt aan Dr. Gellium Viti Hemringa, nadat Jacob deze tijdens een ruzie had verwond.²⁷ Hierbij is Jacob naar het schijnt niet bepaald zachtzinnig te werk gegaan. Volgens de eiser had het slachtoffer "een solutio in 't hoofd becomen met quetsinge van het cranium, sijnde daeruijt oock verscheijden fragmenten (=breuken) gecauseert, soo dat dese requirant benefens mr. Douwe Wiaerda daerover vanden 25 Januarij 1653 tot den 18 Martij anni ejusdem heeft gegangen voor dat de volcomen cura ware geëffectueert". Jacob was hiervoor op 2 juni 1655 reeds veroordeeld tot het betalen van een smartegeld van tien goudgulden aan zijn slachtoffer "voor de reale injuriën" en "voorts te boeten het meesterloon tot tauxatie van desen Gerechte"²⁸, welke laatste kosten in 1661 nog steeds niet waren voldaan. Zelfs nog op 11 juli 1668 deed de Magistraat uitspraak in een door de erven van Jacob Bourboom aangespannen proces tegen Antie Douwes, weduwe van wijlen de deurwaarder van het Hof van Friesland Sipke Abbema, namens haarzelf en haar onmondige kinderen. Deze Sipke zou volgens het rekenboek van Jacob in 1657 nog een bedrag van 15 caroligulden en 10 stuivers schuldig zijn geweest wegens door hem gehaalde wijnen. Zijn weduwe kon echter met succes aantonen dat zij en haar kinderen zich nimmer als erfgenaam van wijlen haar man en vader hadden gedragen waardoor de eis van de impetranten volgens het oordeel van het Nedergerecht dan ook niet ontvankelijk diende te worden verklaard.²⁹

Pieter de Neeff en Aukje Hiddema zetten de wijnhandel voort

Op 13 augustus 1658 werd aan Aukje Bennes Hiddema attestatie verleend om voor de tweede maal in huwelijk te treden, met de Leidse wijnhandelaar Pijtter de Neeff, vermoedelijk sedert december 1657 woonachtig te Leeuwarden.³⁰ Hierdoor was zij genoodzaakt "scheidinge ende delinge" te maken van de nagelaten goederen met haar kinderen Benno, Evert en Sara, op dat moment respectievelijk vier, drie en één jaar oud. Op 11 augustus van dat jaar werd ten overstaan van de presiderende burgemeester Alle van Burum, op aangeven van Aukje Hiddema en in aanwezigheid van haar aanstaande echtgenoot Pieter de Neeff en Lambert Boerboom, oom van de minderjarige kinderen, "aestimatie en beschrijvinge" van de onverdeelde boedel gedaan door twee beëdigde uitdraagsters en een gezworen stadsklerk.³¹ Het profijtelijke deel van de nalatenschap bedroeg bijna 11.000 caroligulden. Hiertegenover stond een schuldenlast van ongeveer 6000 caroligulden. Haar voornaamste crediteur was Hendrick van Eijck, koopman te Amsterdam, die wegens geleverde wijnen nog een bedrag van 3722 caroligulden en 19 stuivers toekwam. Ook moest nog ruim 1200 caroligulden aan Lands impost op wijnen worden afgedragen. Dat we met de wijnhandel annex herberg van Jacob en Aukje niet bepaald met een tweemansbedrijfje te maken hebben mag blijken uit het feit dat aan de "dienstmaechden" wegens een kwart jaarloon nog een bedrag van 22 caroligulden verschuldigd was. Ook werd een post van 68 caroligulden opgevoerd als loon dat Lambert Boerboom nog ten goede kwam. Uit het feit dat Lambert op 1 november 1658 het burgerrecht won³², mag men afleiden dat hij kort na het overlijden of tijdens het ziekbed van zijn broer hals over kop naar Leeuwarden is geroepen om daar als zaakwaarnemer op te treden. Op 11 september 1658 wordt Pieter de Neeff, op verzoek van Evert Boerboom als 'bestevader' en Auckien Bennis als moeder, geautoriseerd als curator over de drie minderjarige kinderen.³³ De schijn dringt zich hier op dat "oom Lambert" hierna over en te veel is geworden, want van enig contact met zijn schoonzuster en zijn fortuinlijke neef Benno komen althans uit de archieven geen berichten meer tot ons. Mogelijk heeft de plotselinge ommezwaai in de geloofsovertuiging van zijn schoonzuster, dan wel het feit dat zij met een gereformeerde opvoeding van haar kinderen instemde, bijgedragen tot een niet meer te herstellen verwijdering tussen beide families. Hoewel, slechts éénmaal wordt Lambert genoemd in relatie tot zijn neefje Evert Boerboom, sedert 1685 tevens wijnhandelaar en hospes te Leeuwarden³⁴, die zich in 1689 borg stelt voor hem. Het lijkt niet geheel uitgesloten dat ook Evert, na zijn huwelijk in 1684 met de roomskatholieke Machtelt van Laeck, zich de gramschap van zijn naaste familie op de hals heeft gehaald. Feit blijft echter dat Lambert op 6 december 1658 voor zichzelf het recht van wijntap wint³⁵ en daarmee een regelrechte concurrent van de familie De Neeff is geworden.

Opmerking [JF6]: Het huwelijk werd voltrokken op 13 augustus 1658 in de Nederduits Gereformeerde Kerk te St. Annaparochie, met attestatie van Amsterdam en Leeuwarden.

De wijnhandel werd door Pieter en Aukje op voortvarende wijze voortgezet vanuit hetzelfde pand alwaar Jacob Bourboom in 1657 was gestorven. Daar er onder de uitschulden een post van 195 caroligulden voor 1¾ jaar huishuur aan de advocaat Dr. Petrus van Echten wordt vermeld, kon met nauwkeurigheid worden bepaald dat de wijnhandel van Jacob Bourboom werd gedreven vanuit het pand Nieuwestad 103 (huidige nummering), en aldaar in ieder geval tot 1676³⁶, doch waarschijnlijk nog tot na 1680 - Pieter de Neeff overleed tussen 12 april 1679 en 24 november 1680³⁷ - is voortgezet. Op 30 oktober 1659 wordt namelijk aan de gezworen gemeensman Simon Douwes Langwart en zijn huisvrouw Lijsbettie Noordenbos consent verleend op de koop van "de gerechte vierdepart van de huisinghe, achterplaets ende hovinge c.a. staende ende gelegen op den smalle sijde van de Nieuwe Stadt, in voegen de selve tegenwoordigh bij Pijtter de Neeff, wijn Coper cum uxore als huijdrder bewoont ende gebruijckt ende mij (Dr. Petrus van Echten) ex Testamento van wijlen mijn Bestemoeder

Anna Jan Swaens naegelaten is".³⁸ Dit voor de som van 2.000 caroligulden. Twee jaar later wordt de andere vierdepart door de broer van Petrus, Dominicus van Echten, vaandrig onder

Het tweede huis van links met (maniëristische gevel) is Nieuwestad 103, alwaar Jacob Everts Bourboom in 1653 zijn wijnhandel begon, welke na diens overlijden werd voortgezet door Pieter de Neeff.

de Compagnie van de Hopman Grovestins, voor de som van 2.400 caroligulden verkocht aan de weduwe van Simon Douwes Langwart.³⁹ Ook dan zijn Pieter en Aukje gebruikers. Pieter laat echter een arrest uitgaan aan de weduwe Langwart om de betaling van de eerste termijn van de koopschat te belemmeren omdat hij nog een schuld van meer dan 500 caroligulden van Dominicus van Echten te vorderen heeft.⁴⁰ Pieter achtte het namelijk niet ondenkbeeldig dat Van Echten, "een militair persoon wesende ende van dach tot dach op sijn vertreck staet of ten minsten onderworpen is om van hier in een guarnisoen elders verlecht te worden ende sijn vastigheden binnen deser stede vercopende", wel eens met de noorderzon zou kunnen vertrekken. Het arrest wordt echter door Van Echten met succes aangevochten en Pieter wordt veroordeeld tot het betalen van een schadeloosstelling van 46 caroligulden en 15 stuivers.⁴¹

Het door de Van Echten verkochte pand is één van de mooiste voorbeelden van Noordelijk Maniërisme in Nederland en zou dateren uit 1581.⁴² De gevel wordt bekroond door een met vazen geflankeerde nis, een zgn. aedicula, die is voorzien van een groot wijvat en een vruchtdragende wijnstok. Onderzoek naar de bewoningsgeschiedenis ter plekke wijst uit dat het perceel Nieuwestad 103 in 1582 reeds eigendom was van de koopman Jurjen Inneszn. en Trijntje Willemsdr., echtelieden en burgers te Leeuwarden, en die mogelijk als opdrachtgevers tot de bouw van het pand kunnen worden beschouwd.⁴³ In 1612 dragen zij dit pand over aan Dominicus Aggeï, de grootvader van Petrus en Dominicus, die naast notaris tevens wijnkoper was.⁴⁴ Uit de boedelbeschrijving van het sterfhuis van Jacob Bourboom worden we iets gewaar van de indeling van het pand. De beschrijving begint op "het craeckien" en verloopt vervolgens via de "voorkelders camer, de keucken, de achter opcamer, de voor opcamer ofte zael, het beneden sael, het voorhuis en de gangh, de achter kelder kamer, het pachuis en de (wijn)kelder". Ook wordt uit de boedelbeschrijving een indruk verkregen van de wijnsoorten die in de wijnkelder lagen opgeslagen. Genoemd worden onder meer Bordeaux, Hooglandsche wijn, Hooglandsche droef, Rijnsche wijn, Coortwijn, Lagense wijn, Alsem wijn, Spaense wijn, brandewijn, etc.. Verder wordt ook het wijnverlatersgereedschap vermeld, bestaande uit "de balck, leer ende aenstoot, becken, trachter, twee cranen, dissel ende hamer. Welgeteld 29 schilderijen worden genoemd, waaronder vele landschappen en zeegezichten, doch ook voorstellingen van o.a. "een appelwijff, een batalie, een tronie, beesten en een kasteel". Vanuit het pand aan de Nieuwestad werd niet alleen wijnhandel in het groot gedreven, doch het diende, blijkens een vermelding in een rekeningboek van het

Leeuwarder Schippersgilde, tevens als herberg: "Den 27 november 1664 met Alger Goutsmidt ende Wouter Bockes tot Pieter de Neeffs over 't bestellen van de ringen aen den hooren, verteert ende betaeldt 2 mingels wijn £ 0-16-0".⁴⁵ Dat Pieter en Aukje niet van meet af aan ruim in de slappe was zaten, mag blijken uit het feit dat op 24 april 1685 een obligatie, gedateerd 1 april 1672, werd geregistreerd waarbij zij verklaren van Jhr. Edzard van Glins, Ontvanger-Generaal over Menaldumadeel, een bedrag van 1.000 caroligulden te hebben geleend, welk bedrag zij beloofden een jaar na dato tegen vijf procent rente weer terug te betalen, waarbij zij al hun "hebbende ende toecoemde" goederen tot onderpand stelden.⁴⁶ In de kantlijn staat aangetekend dat bovengenoemde schuld op 22 december 1690 volledig was afgelost. Zo werd ook op 12 april 1687 door Dr. Langwardt een obligatie, gedateerd 9 mei 1674, ten laste van Pieter en Aukje ter registratie aanboden, waarbij laatstgenoemden verklaarden schuldig te zijn "ter saecke verschoeten penningen" een bedrag van 500 caroligulden. Ook deze obligatie werd op 3 mei 1695, nadat deze volledig was afgelost, doorgehaald.⁴⁷ Over het algemeen kan worden gesteld dat de schulden, voorzover die al door Pieter en Aukje werden gemaakt, altijd stipt werden voldaan, daar de archieven althans van het tegendeel geen bewijs overleveren. Naast bovengenoemde obligaties mag als uitzondering gelden de op 2 april 1674 ten recesboeke geregistreerde eis tot betaling van één zilveren ducaton aan Feddrick Hylckis, wegens de koop door Pieter de Neeff van 'een canarijvogel'.⁴⁸

De familie De Neeff schiet wortel in het Noord-Oldehoofster Espel

In het midden het pande Nieuwesteeg 5 - tegenwoordig Museum 'De Grutterswinkel' - in 1665 aangekocht door Pieter de Neeff en later bewoond door zijn weduwe Aukje Bennes Hiddema en stiefzoon Benno Bourboom en tenslotte door Jacobus Bourboom, die het pand rond het midden van de 18de eeuw grondig heeft laten verbouwen en van een rococo-gevel liet voorzien

Op 10 augustus 1661 wordt Pieter de Neeff voor de periode van een jaar gekozen tot armvoogd van het Noord-Oldehoofster Espel⁴⁹, waarna hij op 13 mei 1665 in hetzelfde Espel wordt benoemd tot burgervandrig.⁵⁰

Laatstgenoemde functie zal hij tot mei 1667 blijven vervullen. Rond dezelfde tijd wordt ook het eerste onroerend goed in dit espel aangekocht. Op 21 april 1665 wordt aan Pieter en Aukje namelijk consent verleend op de koop van het pand Nieuwesteeg 5 met de nog onbebouwde grond ten zuiden daarvan dat door de erven van de Stads-Koopmansbode op Amsterdam Geert Hessels Samplonius en Impke Kiendedr. voor de som van 1.456 goudgulden van de hand wordt gedaan.⁵¹ De omschrijving luidt: "Seeckere onse huijsinge, twe viercant hooch, sampt plaetse, tuijninge, keucken, back, puth ende gemack met vordere toebehoorten en annexen van dien, staende ende gelegen binnen voorschreven Stede inde nieuwe steijch straet, alwaer "Nieuw Amsterdam" uijthanght, voormaels bij Geert Hessels Samplonius en Impcke Kienes, ons wijlen olderen metter dootd ontruijmpd ende nu bij Abraham Schonius ende meer anderen bewoont ende gebruijckt".

In de directe omgeving van dit pand zou zich vanaf het begin van de daaropvolgende eeuw het zwaartepunt van het onroerendgoedbezit van de familie Bourboom gaan concentreren. De aankoop van dit pand kan in eerste aanleg als zuiver speculatief worden aangemerkt, daar Pieter de Neeff, zoals zal blijken, nimmer de intentie heeft gehad zijn wijnhandel naar dit pand te verplaatsen. Op 24 februari 1666 doet de Leeuwarder Magistraat namelijk uitspraak in een kort geding, aangespannen door de kapitein Douwe van Sixma als huurder van Nieuwesteeg 5 tegen de burgervandrig Pieter de Neeff, nadat de laatste de huuropzegging van Van Sixma niet wilde accepteren daar deze de huur van de woning per mei 1665 voor de tijd van vijf jaren zou hebben aangenomen. Op grond hiervan zou Pieter "de huijsinge tot des impetrants welgevallen" hebben laten maken. Van Sixma werd echter in het gelijk gesteld en Pieter de Neeff werd veroordeeld tot aanvaarding van de opzegging en de kosten van het geding.⁵² In 1669 en 1674 blijkt het pand verhuurd te zijn aan Annius Theodori, praeceptor van de Latijnsche School. In 1684 vinden wij de "faendrick Benno Bourboom" als naastleger ten Noorden van Nieuwesteeg 1 vermeld. Als Aukje op 5 april 1691 op het Oldehoofsterkerkhof wordt begraven blijkt zij in de Nieuwesteeg te zijn overleden. Pieter de Neeff moet in ieder geval voor 24 november 1680 zijn overleden. Op deze datum liet zijn weduwe namelijk een arrest uitgaan naar Jacob Hilles te Warga van wie zij nog acht

caroligulden te vorderen had wegens "banckhuij".⁵³ De familie de Neeff kerkte namelijk in de Westerkerk alwaar zij een aantal zitplaatsen in bruikleen had. Waarschijnlijk mogen we de overlijdensdatum van Pieter nog scherper stellen en wel in het jaar 1679, daar "de faandrich Boerbom voor zich ende in qualiteyt" (lees hier: namens de medeërfgenen van Pieter de Neeff) op 21 januari 1680 aan Lovijs Gomareth de huur van de woning in de Nieuwesteeg opzegt.⁵⁴ Op 12 april 1679 had de Magistraat nog uitspraak gedaan in een zaak die was aangespannen door Pieter de Neeff tegen Mr. Arnoldus Camp - overigens geen familie van de later nog te noemen Renicus Arnoldus Camp, de schoonvader van Benno - wegens een schuld van de laatste van 38 caroligulden, waarschijnlijk wegens geleverde wijnen.⁵⁵ Ook Pieter zal op het Oldehoofsterkerkhof zijn begraven alwaar hij op het zuidelijk gedeelte blijkens een bewaard gebleven gravenlegger drie graven naast elkaar in eigendom had.⁵⁶ Waarschijnlijk heeft Aukje na de dood van haar man de wijnhandel aan de Nieuwestad nog korte tijd voortgezet. Blijkens een schuldbrief van 26 mei 1681, verklaarden Daam Cornelis, hospes, en Antie Jeltis, echtelieden te Leeuwarden, "deuchdelijck schuldich te wesen aan Auckien Bennes, wed. wijlen de olde burger faandrich Pijtter de Neeff, de somma van seven hondert Car.gls., hercomende van verschootene penningen ende geleverde wijnen, tot ons contentement ontvangen ende genoten". Een week later, op 2 juni 1681, werd deze obligatie op verzoek van de vaandrig Bourboom geregistreerd.⁵⁷ Zo werd ook op 30 maart 1682 nog een obligatie van 400 caroligulden wegens geleverde wijnen gepasseerd ten laste van de procureur en herbergier Jacobus Lolckama en diens huisvrouw Gerbrich Abbema en op dezelfde datum wederom door de vaandrig Bourboom ter registratie aangeboden.⁵⁸ Over deze laatste schuld werd door Aurelia van Hiddema in 1684 nog een kort geding voor het Leeuwarder Nedergerecht gevoerd dat op 12 juli van dat jaar in haar voordeel werd beslecht.⁵⁹ Nog op 12 december 1694 doet Johannes Mancadan, voor hemzelf en als gelastigde van de andere erfgenamen van Aurelia Hiddema, samen met de koopman Joannes Wilties het verzoek uitgaan om de notaris Wilgenrijs te autoriseren tot curator over de insolvente boedel van wijlen Daam Cornelis en Antie Jeltis, van wie zij nog steeds geld te goed zouden hebben.⁶⁰

Naast de drie kinderen uit haar eerste huwelijk won Aukje Hiddema ook nog drie zonen en drie dochters uit haar tweede huwelijk met Pieter de Neeff. De zonen Willem, Abraham en Johannes zullen waarschijnlijk jong zijn overleden. De jongste dochter Willemina zal ook niet tot de sterksten hebben behoord daar zij reeds op 25 maart 1692 testeerde en daarbij een bedrag van 157 caroligulden en 10 stuivers legateerde aan haar nichtje Elske Mancadan⁶¹, waaruit mag worden afgeleid dat zij op dat moment haar einde reeds voelde naderen. Echter haar verscheiden zal pas na 1 oktober 1692 hebben plaatsgegrepen, daar zij op deze datum op belijdenis des geloofs als lidmaat van de hervormde kerk werd aangenomen. Zo bleven uiteindelijk slechts over de dochters Elske en Alegonda de Neeff, voor wie het, gezien de status die hun ouders Pieter en Aukje door de bloeiende wijnhandel op dat moment reeds genoten, niet moeilijk moet zijn geweest de interesse van trouwlustige mannen uit respectabele kringen op te wekken. Deze werden respectievelijk gevonden in de personen van Johannes Mancadan, Stempelsnijder-Generaal van 's Landschaps Munt, en Allardus Aestwarda, advocaat voor het Hof van Friesland.

Evert Bourboom, hospes in "De Wijnbergh" (1655-1692)

De vraag dringt zich op of het overlijden van Aukje een abrupt einde betekende van het wijnkoperschap van de familie's Bourboom en De Neeff. Zou het niet meer voor de hand hebben gelegen wanneer Evert Bourboom de gerenommeerde wijnhandel van zijn moeder en stiefvader op dezelfde plaats zou hebben voortgezet?⁶² Nadat Evert op 12 december 1684 te Leeuwarden in het huwelijk was getreden met de roomskatholieke Machtelt van Laeck wordt op 3 juli 1685 ook aan hem "de neringe van allerhande wijnen te mogen tappen" toegestaan.⁶³ Het mag zeker enige bevreemding wekken wanneer Evert slechts acht dagen later, te weten op 11 juli, de Magistraat reeds een uitspraak in zijn voordeel laat weten te doen in een door hem aangespannen proces tegen alweer de herbergier Daem Cornelis, inzake een schuld van de laatste van 33 caroligulden, 18 stuivers en 4 penningen wegens leverantie van wijnen!⁶⁴ Ofwel Evert was niet iemand die graag zijn geduld op de proef stelde, of hij moet zich reeds veel eerder met de wijnhandel hebben ingelaten. Is het trouwens niet opmerkelijk dat een zoon uit een aanzienlijke burgerfamilie zich reeds zes jaar na het doen van belijdenis en met het succes van zijn oudere broer voor ogen zich weer tot het oude geloof van zijn voorvaderen heeft laten bekeren? Het lijkt niet ondenkbeeldig dat over de door Evert uitverkoren bruid menige harde noot binnen de familiekring zal zijn gekraakt. Het antwoord op de vraag of deze echtverbintenis ook daadwerkelijk tot een definitieve breuk met zijn naaste familie heeft geleid moet helaas in het midden worden gelaten. Feit is wel dat Evert en Benno tijdens hun volwassenheid nimmer in relatie tot elkaar worden genoemd. Eind april of begin mei 1692 overlijdt Evert Bourboom plotseling en vindt op 5 mei van dat jaar zijn laatste rustplaats op het Oldehoofsterkerkhof. Uit het huwelijk tussen hem en Machtelt zijn voorzover bekend geen kinderen geboren danwel in leven gebleven. Op 31 oktober 1692 doet de Magistraat namelijk uitspraak in een proces dat nog op 26 februari van dat jaar door Evert zelf was aangespannen⁶⁵ tussen Machtelt van Laeck, als weduwe en erfgenaam van wijlen haar man, en de notaris Wilgenrijs wegens een veronderstelde schuld van de laatste van zes caroligulden uithoofde van de leverantie van zeven kannen Franse wijn.⁶⁶

Sara Bourboom (1656-1735)

Sara, de zuster van Benno en Evert die in 1678 in het huwelijk was getreden met de Leidse notaris en klerk ter weeskamer Johannes Gebertshagen, keerde na het overlijden van haar man terug in Leeuwarden, alwaar zij zich op 21 april 1709 voor de rest van haar leven een onbezorgde oude dag verwierf als provenierster in het St. Anthony Gasthuis.⁶⁷ Zij overleed daar op 2 april 1735. Op 27 januari 1710 wordt zij genoemd in een verklaring van haar hand, die twee dagen later door haar neefje Jacobus Bourboom, de zoon van Benno, op het raadhuis ter registratie in het hypotheekboek werd aangeboden.⁶⁸ Daarin geeft zij een opsomming van de goederen die zij in bruikleen had ontvangen van haar "suster" Johanna Camp, weduwe Benno Bourboom. Terzelfdertijd laat Jacobus ook een schuldbrief registreren op naam van zijn nicht Margaretha Gebertshagen.⁶⁹ Deze had op 2 februari 1705 met instemming van haar moeder Sara Bourboom een bedrag van 450 caroligulden geleend van haar oom Benno Bourboom en tante Alegonda de Neeff, de weduwe van wijlen Dr. Allardus Aestwarda. Met dit bedrag zou zij de schulden van haar overleden vader hebben afbetaald. Margaretha had deze schuld als haar eigen aanvaard en beloofd het geleende bedrag uit de erfenis, die haar na het overlijden van haar "steebestemoeder" ten deel zou vallen, weer terug te betalen. Ook Margaretha nam op 1 mei 1732 na het overlijden van haar man, de kleermaker Coenraad

Brage, met wie zij in 1706 in het huwelijk was getreden, haar intrek in het St. Anthony Gasthuis.⁷⁰ Zij werd op 28 november 1742 op het Oldehoofsterkerkhof begraven. Alvorens het wedervaren van Benno Bourboom en zijn halfzusters Elske en Alegonda de Neeff nader te gaan belichten, zal eerst worden gekeken hoe het Lambert Boerboom na het overlijden van zijn broer is vergaan en wat er van diens kinderen is terechtgekomen. Ook zal getracht worden aan te tonen in hoeverre er een familierelatie bestond met de nakomelingen van een zekere Albert Jacobs Boerboom die zich vanaf 1670 ook te Leeuwarden vestigden.

Lambert Everts Boerboom, herbergier van "Het Vergulde Hoofd" (1633-1693)

Nadat Lambert zijn schoonzuster bijna een jaar lang was bijgesprongen in de wijnhandel op de Nieuwestad en hem in deze periode waarschijnlijk duidelijk was geworden dat hiermee een dik belegde boterham viel te verdienen, verwierf hij voor zich zelf op 6 december 1658 ook het recht van wijntap. Twee maanden daarna - op 12 februari 1659 - trad hij voor het Leeuwarder Nedergerecht in het huwelijk met Nancke Jans, afkomstig uit het Oostfrieze Aurich. Het zou een kinderrijk huwelijk worden. Tenminste 10 kinderen zouden uit deze echtverbintenis worden geboren, te weten: Jan, Abraham, Jacob, Sara, Egbert, Alegonda, Christina, Hendrik, Gerrit en Evert.

Op 19 december 1670 blijkt uit een getuigenverklaring van Lambert en Nancke tegen Werp Peima, die hen zou hebben mishandeld, dat zij toen reeds de herberg "'t Gulden Hoofft" (Nieuwestad 152) exploiteerden.⁷¹ Ook werden door de Overlieden van het Leeuwarder Grootshippersgilde wel vergaderingen belegd ten huize van Lambert Boerboom. Op 14 januari 1685 bijvoorbeeld werd in het 'Vergulde Hoofd' een vergadering belegd van de bijzitters van het Grootshippersgilde met doctor Renici en notaris Stonebrinck "wegens de zaak van Wijbe Ruierts", waarbij voor een bedrag van vijf caroligulden en achttien stuivers aan consumpties werden genuttigd.⁷² Zo ook op 24 januari van dat jaar toen in het bijzijn van de oud-olderman en Douwe Sijckes wederom een "comprijssije" werd gehouden inzake de "kwestie van doctor Bolten en Wijbe Ruijerdts" en daarbij voor een bedrag van één caroligulden en 17 stuivers de dorstige kelen werden gesmeerd.⁷³

Het in de dertiger jaren van de vorige eeuw t.b.v. de nieuwbouw van warenhuis Vroom&Dreesmann gesloopte pand - met borstbeeld in het bovenlicht van de entree - alwaar tot in de 18de eeuw de gerenommeerde herberg 'Het Verhulde Hooft' in gevestigd was.

Dit huis "nevens de Waag" zou volgens de stadsarchivarius Wopke Eekhoff in 1846 al sedert vele jaren geen logement meer zijn geweest, doch eertijds als één der voornaamste logementen in Leeuwarden bekend hebben gestaan. Op 18 september 1695 zou prinses Amalia met haar zoon prins Johan Willem Friso en overige kinderen hier door Gedeputeerde Staten een lichte avondmaaltijd zijn aangeboden terwijl zij het afsteken van vuurwerk, het branden van piktonnen en andere vreugdebedrijven aanschouwden. Dit ter gelegenheid van - de dankdag naar aanleiding van de inneming van de stad en het kasteel van Namen.⁷⁴ Of Nancke destijds als weduwe de herberg nog bestierde is onbekend. In 1938 viel dit voormalige logement samen met de panden 150 en 154 onder de slopershamer. Lambert en Nancke hebben dit pand nimmer in eigendom gehad, doch in 1675 werd door hen wel een pand in de onmiddellijke nabijheid hiervan aangekocht. Ten Westen van 't Vergulde Hooft lag namelijk de herberg "De Vergulde Doos", waarachter het pand moet hebben gelegen waarvan op de koop door Lambert en Nancke op 29 januari 1675 consent werd verleend.⁷⁵ Het pand werd voor de somma van 1.501 goudgulden en 21 stuivers in eigendom overgenomen van de gezusters Dorothea en Helena van Walta, dochters van wijlen de Majoor Jhr. Sijbrant van Walta, met daarboven een bedrag van 3 goudgulden voor de "arme bos". De omschrijving van het pand luidde als volgt: "Seeckere heerlijcke hujsinge, hovinge, tuijn, schuijr, peerdestal, met de gerechtigheid van drie uijtgangen, namentlijck een schone uitgangh voor aen de straet, met een poort en een stoepe, één achter in 't Ruijters Quartier ende één in de Mennoniten Steegh". De kamer die toegang gaf tot deze 'Mennoniten-' of Oude Vermaningsteeg was bij de koop inbegrepen. Lambert en Nancke hebben het huis

waarschijnlijk grondig laten verbouwen dan wel geheel laten vervangen door een nieuw huis. Blijkens nog openstaande posten van eerdere jaren, vermeld in de stedelijke rekening van 1701, hadden Lambert en Nancke tot 1 mei 1693 tevens de ruimte onder de Nieuwe- of St. Jacobstoren gehuurd voor de opslag van wijnen.⁷⁶ In 1681 werd voor de somma van 725 goudgulden en 7 stuivers een pand aan het Ruiterskwartier, achter hun woning aangekocht van Valerius van Glinstra, Gedeputeerde Staat van Friesland en Grietman van Gaasterland.⁷⁷ Dit pand werd echter negen jaar later, zij het met de nodige bepalingen en een aanzienlijke winst, weer van de hand gedaan voor 1.700 caroligulden en 5 gouden ducaten, met daarboven te betalen één gouden ducaton.⁷⁸ Ook de kamer in de Oude Vermaningsteeg, gelegen achter het huis aan de Nieuwestad "alwaer het Swart Sadel uijthanght", werd datzelfde jaar afgestoten voor een bedrag van 600 caroligulden.⁷⁹ Dat Lambert en Nancke in de jaren dat het hen voor de wind ging zich zeker niet onthielden van de nodige luxe mag blijken uit een op 8 mei 1694 gehouden registratie van alle wagens en schepen die zich in de stad of jurisdictie vandien bevonden. Tegenover de waag lag namelijk een vaartuig, toebehorende aan de weduwe van wijlen Lammert Boerboom, dat werd gekwalificeerd als een speeljacht.⁸⁰ Uit een in 1692 geregistreerde schuldbrief blijkt dat de wijnkopers Evert Boerboom en Claes van Weeren zich op 28 juni 1689 voor een bedrag van 4.000 caroligulden borg hadden gesteld voor Lambert Boerboom, terzake geleverde wijnen door de wijnkoopman Jan van der Upwich uit Amsterdam.⁸¹ Claes van Weeren was gehuwd met Trijntje Jans, de schoonzuster van Lambert. Ondanks de groeiende schuldenlast van Lambert in de laatste jaren van zijn leven - hij overleed kort na 5 december 1692 - blijkt uit de hypotheekboeken niet dat hij ooit geld heeft geleend van zijn vermogende oomzegger Benno. Zo er nog sprake was van een gezonde familierelatie tussen Lambert en de kinderen van zijn broer, dan zal die dus in de eerste plaats door de borgstelling van Evert tot uitdrukking zijn gebracht. Na het overlijden van Nancke, vermoedelijk tussen 23 en 27 april 1697, bleek haar nalatenschap met zoveel schulden bezwaard, dat de vele schuldeisers poogden beslag te laten leggen op de boedel. Hangende de procedure werd op 16 juli 1697 Dr. Jacobus Eppinga, advocaat voor het Hof van Friesland, benoemd tot curator en administrator over Nancke's nalatenschap, dit op verzoek van de erfgenamen.⁸² Waarschijnlijk wilden de erven nog niet meteen overgaan tot het verlaten van de boedel en zullen zij de aanvaarding van de erfenis in beraad hebben gehouden. Bij een later accoord tussen de erfgenamen en de 'praevalerende' crediteuren werd op 16 september 1697 door het Hof van Friesland tot curator en administrator over de boedel van Nancke aangesteld de notaris Gerard Radijs, welke waarschijnlijk op verzoek van de erfgenamen belast zal zijn geweest met het vereffenen van de schulden.⁸³ Op 17 januari 1698 werd een voorlopig koopcontract getekend waarbij Radijs bekend en verklaart met consent van het Hof van Friesland, volgens appointment van 19 november 1697 "na request, rescriptie en contrarescriptie verleent", bij strijkgeld verkocht en in eigendom overgedragen te hebben aan de echtelieden Wopcke Sickes Veldema en Grietje Sipkis "seeckere heerlijcke roijale nieuwe huisinge, staende ende gelegen aent 't Merckt tegens de Waegh over binnen gemelte Steede, bestaende in drie groote benedenkamers, een voorhuis, een ruime gangh waer in een groote tinkast sijnde, twee van voorsseide camers voorsien met kostelijcke floeren, een keucken, waschkamerke, een groote wijnkelder, bierkelders, ses boven kamers soo groot als klein, een kleersouder sampt andere, voorsien met twee secreeten, put ende back, als mede een plaisante hovinge waer in verscheidene soorten van vruchtboomen ende bloemen, sampt lustprieëlen gevonden wordende, mitsgaders een stallinge voor enige paerden met een hooijsolder daerboven". De koopsom bedroeg maar liefst 6.380 caroligulden en 10 stuivers, te betalen aan de "meest gerechtigde crediteuren van

Lammert Boerboom en Nancke Jans".⁸⁴ Nog op 1 februari 1700 liet Geijske Jans, ex testamento erfgenaam van Trijntie Jans, "als één der pregnantste ende mede eerstgeregistreerde en hypothecaire creditrice van wijlen Lammert Bourboom" een arrest uitgaan aan Wopcke Veldema en diens echtgenote om de betaling van de tweede helft van de koopschat - 'rakende de helffte van wijlen Lammert Boerboom' - aan de kinderen en erfgenamen van hun vader op te schorten tot dat aan de arrestante de nog voor de helft openstaande schuld van 400 caroligulden wegens de op 18 april 1690 verschoten penningen ad 800 caroligulden was voldaan.⁸⁵ Sara en Alegonda Boerboom werden mede namens de andere kinderen en erfgenamen hierop aangesproken. Hoe groot de omvang van de schuldenlast van Lambert en Nancke tesamen wel was mag blijken uit het feit dat het totaal aan schulden (exclusief intresten) in de periode 1671-1697 een bedrag van 28.751 caroligulden en 16 stuivers bedroeg. Blijkens aantekeningen in de marge van de geregistreerde obligaties was hiervan tot juli 1697 het bedrag van 17.625 caroligulden en 6 stuivers afgelost, zodat de zuivere gezamenlijke schuldenlast de somma van 11.126 caroligulden en 10 stuivers bedroeg.

In de zeventiende eeuw aangeduid als "het Merckt nevens de Waag". Het vierde pand links was ooit het vermaarde logement "Het Vergulde Hoofd", alwaar Lambert Boerboom en Nancke Jans herberg hielden. Schilderij van Elias van Bommel uit circa 1888.

Hoe het de kinderen van Lambert en Nancke verging

De dochters Sara en Alegonda Boerboom, aanvankelijk beiden werkzaam in de herberg van hun ouders, huwden later met wijnkopers van buiten Leeuwarden, te weten Theodorus van der Weijde en Reinerus Stopendael, terwijl Christina een goede echtgenoot vond in de Bolswarder koopman Dodoneus Equarda. Ook de dochter van Dodoneus en Christina - Fettje

Equarda - trad in het huwelijk met een Leeuwarder wijnkoper, namelijk Franciscus van Heselt.

Egbert Boerboom werd, nadat hij krankzinnig was geworden, op 1 juli 1699 door zijn "schoonbroeder" voor een bedrag van 2 caroligulden per week in het St. Anthonij Gasthuis ondergebracht, alwaar hij op 27 juli van dat jaar ongehuwd is overleden.⁸⁶

Op 23 oktober 1694 had hij, toen 27 jaar oud, nog een getuigenverklaring afgelegd inzake straatschenderij, gepleegd door enige personen uit zijn gezelschap⁸⁷, waarvoor ook aan hem door de magistraat een boete werd opgelegd van één pond groot.⁸⁸

Van de zonen Jan, Abraham, Gerrit en Evert Boerboom weten we weinig. In 1697, ten tijde van de afwikkeling van de nalatenschap van hun wijlen moeder, waren de beide oudste zonen "buyten 's lands". Gerrit was op 16 juli 1697 mederequirant tot het aanstellen van Dr. Jacobus Eppinga over de nagelaten boedel van wijlen zijn moeder. In 1723 blijkt Gerrit woonachtig te zijn in Frankrijk, en wel in het plaatsje St. Pourçain-sur-Sioule in Auvergne, alwaar hij als (kunst)schilder werkzaam was. Gerrit was namelijk op 23 november 1723 aangeschreven door zijn neef Jacobus Stopendael, die op dat moment voor het Hof van Friesland een proces voerde tegen Benjamin van der Hoef, erfgenaam van één van de crediteuren van zijn overleden ouders.⁸⁹ Jacobus had namelijk een onder eede afgelegde getuigenverklaring nodig omtrent het tijdstip van zijn geboorte, daar hij vond dat hij ten onrechte door de crediteuren van zijn vader Reinier Stopendael was aangesproken omdat hij ten tijde van diens overlijden op 24 januari 1706 nog maar elf jaar oud was geweest en hij uit dien hoofde geen wetenschap droeg of zijn moeder destijds ook mede namens hem afstand van de nalatenschap had gedaan. Pas zeventien jaar later zou hij op persoonlijke titel afstand doen van de nalatenschap van zijn vader.⁹⁰ Het antwoord dat Gerrit terugschreef luidde: *De Saint pour Saint, den 19 Desember 1723 - Seer genegen Neef, ick heb U.E. brief van den 23 November wel ontfangen den 17 Desember, en daar uijt verstaan U.E. goede gesontheit, het welcke mij lief is om te horen. U.E. schrief mij dat gij een groot proses heeft, en gij wenste wel te weten in wat iaar dat gij geboren bent. Ick weet het heel wel. Gij bent geboren den 6 februarij 1694, en ick ben uit Leuwarden gegaan 1697 den 29 April. En ick heb hier in Saint pour Saint van een procureur laten schrijven en heb onderteekent met mijn naam Gerridt Boerboom en ick heb het laten schrijven van een procurur die heeft mij geseidt alsoo dat het geschreven moet wesen op het gesegelt papier en ick heb het laten sien aan des advokaat en aan monsieur Subdilige, die is hier in dese stat als een intendant. En hij heeft mij geseidt dat heel goet, soo ick heb met haast aan U.E. antwoord geschreven. Soo indien gij mij fandoen hebt, gij heeft mij maar te schrijven en verblieve U.E. genegen Oom, Gerridt Boerboom, schilder. De brief, alsmede een in het Frans geschreven attestatie van de hand van een plaatselijke procureur, bevinden zich als bewijsstukken in het procesdossier. Blijkens genoemde attestatie verbleef Gerrit op dat moment al bijna vier jaar in St. Pourçain: "Je certifié que Gerard Bourbon, peintre, demurant en la ville de Saint Pourcain depuis près de quatre ans".*

Evert Boerboom was ten tijde van het overlijden van zijn moeder denkelijk nog minderjarig, daar dezelfde Dr. Eppinga op 12 juli 1697 voor het Leeuwarder Nedergerecht wordt geautoriseerd tot zijn curator.⁹¹ Van Evert wordt naderhand niets meer vernomen.

Jan Boerboom blijkt op 23 oktober 1690 in Embden woonachtig te zijn wanneer hij zich samen met Albart LeMeijer borg stelt voor zijn vader in Leeuwarden.⁹² De borgstelling luidde als volgt: Daar de heer Corelies Budde, koopman te Embden, op 30 september jongstleden aan de heer Lambert Bourbon, wijnkoper te Leeuwarden, voor een bedrag van 1.310 gulden in hollands geld wijn heeft verkocht en alhier te Embden aan boord heeft gebracht en hiervan een obligatie in dato 30 september heeft laten passeren ten laste van

Opmerking [JF7]: Jan of Johannes Boerboom treedt op 17 mei 1694 als sergeant in dienst van de V.O.C. en overlijdt in Azië op 4 januari 1700.

genoemde Bourbon, met daarin opgenomen de bepaling dat het verschuldigde bedrag na zes weken aan de heer Joannes Boomgaarden te Amsterdam zou worden voldaan, is deze schuld is door mij, Jean Bourbon, mede ondergetekende, in naam van mijn vader aanvaard. Gezien het feit dat de heer Budde zich zorgen maakt over de prompte betaling, verplichten wij ondergetekenden, Jean Bourbon en Albart LeMeijer, ons hierbij, dat indien genoemde obligatie niet op tijd mocht worden voldaan, wij deze obligatie als onze eigen gemaakte schuld zullen voldoen, zonder ons daarbij te beroepen op welk excuus dan ook, zo waarlijk helpe ons God almachtig. Naast Jan Boerboom en Albart LeMeijer werd deze akte van borgstelling ondertekend door de notaris Isaac Grindet.

Abraham Boerboom wordt op 7 maart 1695 in een getuigeverklaring voor het Nedergerecht genoemd als "herpaucker" (trommelslager) die in Leeuwarden een bordeel zou hebben bezocht.⁹³ Dat de persoon van **Abraham Boerboom** in Leeuwarden toch op zijn zachtst gezegd wel enig ontzag moet hebben ingeboezemd mag blijken uit uitlatingen die op de avond van 25 februari 1698 zijn gebezigd door zijn tien jaar jongere broer de mr. bakker Hendrik Boerboom. Op die bewuste avond had Hendrik namelijk een stevige aanvaring met een aantal officieren in een huis van plezier op de hoek van de Cyprianussteeg, waarbij hij door de vaandrig Petrus Geuns met een degen aan zijn hand werd verwond. Laatstgenoemde was volgens Hendrik in woede uitgebarsten en had zijn degen getrokken toen hij abusievelijk werd aangesproken als vaandrig Deltema. Voor de verwonding alsmede de "verbale injuriën" die hem waren aangedaan eiste Hendrik een smartegeld van 78 goudgulden, met daarboven een onbepaald bedrag aan loonderving en geneeskundige hulp. Volgens Geuns moest de toedracht tot de schermutseling echter in beledigende uitlatingen van de eiser worden gezocht.

De zaak heeft zich getuige de pleidooi- en definitief sententieboeken van het Nedergerecht bijna anderhalf jaar, namelijk tussen 18 maart 1698 en 4 augustus 1699, voortgesleept. De vaandrig Geuns is daarbij het meest uitvoerig over wat zich destijds in genoemd bordeel heeft afgespeeld.⁹⁴ Petrus Geuns had namelijk bezwaar gemaakt tegen de verhoren van de door Hendrik Boerboom meegebrachte getuigen, daar deze vrienden van hem waren, en daardoor niet als onpartijdig konden worden beschouwd. Daarnaast moest het Geuns van het hart dat hij het van weinig fatsoen vond getuigen dat Boerboom "bij de hoeren ging", omdat hij een getrouwd persoon was en een eigen vrouw in leven had.

Volgens Geuns zou Hendrik Boerboom zich op de avond van 25 februar 1698 met een stel vrienden met veel kabaal aan het huis van Johannes Willems en zijn huisvrouw op de hoek van de Ciprianussteeg hebben verwoegd en verlangd hebben om binnengelaten te worden. De kennelijke staat waarin de heren verkeerden was echter niet onopgemerkt aan de uitbaters van het bordeel voorbijgegaan, zodat de heren vriendelijk werden verzocht het maar een paar deuren verderop te proberen. Doch alle inspanningen ten spijt om het rumoerige gezelschap buiten de deur te houden gelukte het Hendrik Boerboom en de zijnen toch zich toegang tot het etablissement te verschaffen, daarbij enig geweld niet schuwend. Eenmaal binnen zouden de heren terstond brandewijn hebben geëist, hetgeen hen door Johannes Willems werd geweigerd. Hierop drong de meute "met force en geweld" de kelderskamer binnen alwaar zich op dat moment de vaandrig Petrus Geuns en verscheidene andere personen zich aangenaam aan het verpozen waren. Na een vluchtige rondblik scheen de sfeer Hendrik wel te bevallen, daar hij zich meteen een plaats aan de stamtafel trachtte te veroveren. Hendrik zou Geuns op luidruchtige wijze hebben verzocht iets op te schuiven en zou daarbij ook handtastelijk zijn geworden. Toen Geuns zich enigszins geïrriteerd had omgedraaid zou Hendrik hem met een

Opmerking [JF8]: Abraham Boerboom was gehuwd met Lucia Bukkers. Zij bezaten onroerend goed te Vught, dat in 1738 door hun drie dochters van de hand werd gedaan:

128 118v 22-04-1738
Transport

Voor schepenen van Vught zijn verschenen Jacobus Vliegen gehuwd met Lamberdina Boerboom; Jan van Eijndhoven gemachtigd door Elisabeth Catharina Boerboom (zie Procuratie voor notaris M. Van der Hoven te Brussel dd 08-03-1738) en Pieter van Summeren gemachtigd door Josina Boerboom (zie Procuratie voor notaris H. De Bie te 's-Hertogenbosch dd 04-03-1738). Zij verkopen aan Daniel de Lobell, oud-schepen te 's-Hertogenbosch, een perceel teulland gelegen aan de Heijcant te Vught. Belenders: H. De Bie en Dirck Soopers. De verkopers in bezit gekomen bij het overlijden van hun ouders Abraham Boerboom en Lucia Bukkers.

129 120v 28-04-1738
Transport

Voor schepenen van Vught zijn verschenen Jacobus Vliegen gehuwd met Lamberdina Boerboom; Jan van Eijndhoven gemachtigd door Elisabeth Catharina Boerboom (zie Procuratie voor notaris M. Van der Hoven te Brussel dd 08-03-1738) en Pieter van Summeren gemachtigd door Josina Boerboom (zie Procuratie voor notaris H. De Bie te 's-Hertogenbosch dd 04-03-1738). Zij verkopen aan Jan Crol, wonend te Vught, een perceel teulland genaamd het Haverland gelegen op Bergenshuijse. Belenders: Matthijs van der Mijden en NN Gistel. De verkopers in bezit gekomen bij het overlijden van hun ouders Abraham Boerboom en Lucia Bukkers.

benevelde blik hebben aangekeken en quasi verrast hebben gereageerd: "*Ick kan dij wel! Doe stu een heersknecht waste en een barbiersjonge, doe waerste soo een man niet alstu nu biste*". Waarop Geuns zou hebben geantwoord: "*Vrient, gij hebt een verkeerd persoon voor! Ick ben die man niet dien gij meent!*". Maar Hendrik, zeker als hij was van zijn zaak, ging verder: "*Jae, ick ken dij wel! Ick weet datstu nu faendrick biste, maer doestu bij de barbier Krans voor jonge stonde, doe waerstu soo een man niet! En wastu noch meer biste, dat weestu self wel!*". Geuns voelde met zijn klompen aan dat zijn gesprekspartner regelrecht op ruzie uit was en begon zich dan ook te hevig ergeren aan het gedwongen gesprek. In een laatste poging om de schijnbaar onvermijdelijke confrontatie af te wenden waarschuwde hij: "*Ick ben die man's zoon, de Raedsheer Rala is mijn stiepvader geweest, en ben van eerlijke familie! Daerom, laet mij ongeaffronteert!*" Toen Hendrik evenwel nog dreigender beledigingen in zijn richting begon te lanceren was het geduld van Geuns op. Hij stond met een ruk op en sprak tot zijn disgenoten Dois, Atsma en Rapel: "*Mijn heren, sal ick mij laten affronteren? Dat past geen officier!*" Hiermee scheen Hendrik te hebben bereikt waar hij van meet af aan op aan had gestuurd en samen met zijn metgezellen Rienk Hillarius en Abe Gerrijts was hij gereed voor een stevige kloppartij. Geuns, die zich nu uitermate bedreigd voelde, haalde uit met zijn degen, die echter terstond door Hendrik Boerboom bij het lemmet werd vastgegrepen en deze vervolgens in een ijzeren greep omklemd hield. Als bezetenen zouden Hendrik en de zijnen nu te keer zijn gegaan, gereed om zich op hun prooi te storten, ware het niet dat nu eindelijk Dois, Atsma en Rapel het tijd vonden om op te staan. Op dat moment zou Geuns de degen met een ruk uit de hand van Hendrik hebben getrokken waardoor deze gewond aan zijn hand zou zijn geraakt. Woedend zou Hendrik zijn tegenstanders hebben toegebeten: "*Was mijn broer de harpoker hier, daer quam niet één levendigh ziel van dese kamer!*" Hierop stortten Rienk Hillarius en Abe Gerrijts zich op de vaandrig Geuns. Deze wendde zich nogmaals - nu danig in het nauw gedreven - tot zijn tafelgenoten, die nog steeds een afwachende houding aannamen: "*Mijn heeren, soo gij u handen niet aen 't werck slaet en ick niet tegens haer alle kan vechten, soo moet ick mij verweren soo ick kan!*" Hierop zouden Hendrik en de zijnen na het nodige geweld van hun vier tegenstanders te hebben geïncasseerd, het beter hebben geacht het veld te ruimen. Ondanks zijn relaas van het gebeurde werd Geuns op 4 augustus 1699 toch schuldig bevonden aan de mishandeling van Hendrik Boerboom en veroordeeld "tot het betalen van 16 goudgulden in één, en 24 caroligulden in een tweede part, ter sake verbale en reale iniuriën". Voorts werd hij veroordeeld tot het betalen van de doktersrekening en de geleden schade door inkomstenderving welke door de toegebrachte wonden zouden zijn veroorzaakt, alsmede in de kosten van het proces.⁹⁵

Op 15 juni 1705 werd Hendrick Boerboom burger van Bolsward alwaar hij in 1697 in het huwelijk was getreden met de burgemeestersdochter Akke Salvius Rolwagen. In 1721 en 1725 wordt hij nog genoemd in de bijlagen van een proces voor het Hof van Friesland. Hij is dan kaasdrager van beroep.⁹⁶

In de nacht van maandag 22 op dinsdag 23 oktober 1685 krijgt Anthoni Blondel, luitenant van een compagnie infanterie, het letterlijk en figuurlijk aan de stok met de toen circa tweeëntwintig jaar oude Jacob Boerboom.⁹⁷ Na een ruzie in de herberg van zijn vader ging hij voor de herberg "De Nieuwe Hopsack" op de Waagspijp Blondel met een bezemstok te lijf waarmee deze tot bloedens toe werd geslagen. Zelf liep Jacob een lichte verwonding aan zijn buik op toen de belaagde zich met zijn rapier poogde te verdedigen. Beiden zouden dronken zijn geweest. Jacob was naar eigen zeggen op weg naar zijn kamer in de Poststraat, toen hij door de luitenant werd opgewacht. Volgens de beweringen van het slachtoffer was deze

echter onverhoeds aangevallen. Hij zou eerst al twee maal door Lambert en Jacob uit "Het Gulden Hoofd" zijn gesmeten. De ruzie zou volgens Blondel zijn ontstaan nadat hij een vaandrig van zijn compagnie, die zich nog al vervelend gedroeg ten huize van Lambert Boerboom, naar buiten had gebracht, doch daarop weer naar binnen was gegaan om onder het drinken van een glas wijn op de hellebardier Boerke, een metgezel van de vaandrig, te wachten om deze naar huis te begeleiden. Op dat ogenblik zou er tussen Anthoni Blondel, Jacob Boerboom en de deurwaarder Comans en zijn vrouw een discussie hebben plaatsgevonden over het duelleren, waarbij Comans een sterk verhaal de revue liet passeren waarin een 'landtcapitain' was uitgedaagd door een 'capitain ter zee' om op een vat buskruit te gaan zitten, waarbij was afgesproken dat de eerste die het lef had het kruit aan te steken zich als de meest moedige man zou bewijzen. Hierop zou Jacob de luitenant Blondel hebben toegevoegd: *"Als ick met u lieutenant dan te doen hadde, soo soud ick een lopend vuijrtie maecken en u soo laten springen!"*. Waarop Blondel lachend zou hebben geantwoord: *"Dan sprongh een geus in de lucht, dat gelooff ick dat alle papen wel souden willen doen!"* Waarschijnlijk raakte Blondel hier een uiterst gevoelige snaar daar Jacob meteen uitviel: *"De papen moeten hier tegenwoordigh al genoech lijden!"*, om vervolgens een hele tirade te houden tegen alles wat hem nog meer niet aanstond. Na de scheldende Jacob een wijle te hebben aangehoord zou Blondel hebben geprobeerd hem het zwijgen op te leggen door te stellen dat hij zich beter stil kon houden daar hij *"dienteneffens geen rede hadde van klachte"*. Waarop Jacob op nog vuriger wijze met Blondel in discussie ging, tot dat de laatste - het uit de hand gelopen gesprek waarschijnlijk reeds meer dan zat geworden - aan Jacob vroeg: *"Wel ionge, hoe kom je aan al dat verstant?"* Hierop verdween Jacob woedend naar achteren alwaar hij zijn vader deelgenoot maakte van de woorden die even tevoren waren gevallen. Hierop maakte Lambert zijn intrede in de gelagkamer, alwaar hij terstond enorme stampeij tegen Blondel begon te maken over het feit dat deze zijn zoon voor 'weerdtsionge' had uitgemaakt en vervolgens de luitenant uitschold voor 'duijvels aes' en 'esel', daaraan toevoegende dat hij sterk de behoefte in zich voelde opkomen om Blondel "te treden tot hij barste"! Hierop was de danig in het nauw gedreven luitenant met de hand op zijn rapier teruggedeinsd en had Lambert gewaarschuwd dat hij wel goed moest weten wat hij deed, daar een officier zich niet zondermeer liet beledigen. Ondertussen waren Nancke, haar beide dochters Sara en Alegonda en de dienstmeid ook op het gekrakeel afgekomen om terstond "een groote confusie" te veroorzaken en vervolgens de luitenant "oncingelden", in welke consternatie één der vrouwen de luitenant het rapier uit de schede moet hebben getrokken. Hierop werd Blondel met man en macht de herberg uitgewerkt. Doch toen hij zijn rapier terugvroeg en hem dat geweigerd werd, keerde hij even later met de kwartiermeester Bartel LeClerq terug, bevreesd als hij was dat het rapier ten onrechte als bewijsmateriaal zou worden overlegd aan de burgerwacht of magistraat. Toen andermaal werd gepoogd de herberg te betreden was Lambert met een zware kandelaar in de ene en een mes in de andere hand uit de keuken gekomen en had toen bedreigd: *"Ick sal dat duijvels aes tracteren dat hem de duijvel haelt!"*. Hierdoor zag de kwartiermeester LeClerq om verdere ongelukken te voorkomen zich genoodzaakt Lambert aan te vallen en hem de kandelaar en het mes afhandig te maken. Ondertussen had Jacob zich weer op de ongewapende luitenant gestort en hem voor de tweede maal "op een canailieuse wijze ter deuren uijtgeschopt". Daar liep deze buiten op 't Merckt de dienstmeid van "t Gulden Hoofd" weer tegen het lijf aan wie hij voor de derde maal smeekte het wapen desnoods heimelijk weer terug te geven omdat zij zou weten waar het lag. Diezelfde nacht zou Blondel in zijn nachtgewaad bij de herberg zijn gekomen alwaar de rapier hem door de dienstmeid door een kier in de deur werd teruggegeven, waarop hij deze meteen onder zijn

"nachtrock" verborg. Ondertussen waren Lambert en Jacob achterom via het Ruiterskwartier de Wirdumerdijk afgelopen, op de voet gevolgd door Nancke, die haar man en zoon nog probeerde te weerhouden Blondel andermaal af te tuigen en daarbij luid had geroepen: *"Jacob, ick segh het dij, laet het staen! Jacob! Ick sal het niet lijdén! Daerom, doet het niet jonge off de duijvel sal dij haelen!"* Hierdoor gealarmeerd, keek Blondel om en zag Jacob met een stok in zijn hand op hem afstormen, om vervolgens rake klappen in ontvangst te nemen. Hierop had Blondel zijn rapier weer getrokken en had hij Jacob licht verwond. Doch deze wist van geen ophouden en ranselde er op los tot dat Blondel weerloos op de grond lag. Zelfs toen zou Blondel naar eigen zeggen 'noch op een Barbarische wijze getraceert sijn', waardoor hij een groot gat in zijn hoofd opliep en tevens in zijn aangezicht bij zijn linkeroog gewond raakte. Bij deze mishandeling zou volgens Blondel ook nog een tweede persoon aanwezig zijn geweest die Jacob met een blote rapier zou hebben bijgestaan, doch door de duisternis was deze door hem niet herkend. Volgens de lezing van diverse getuigen zou Anthoni Blondel op die bewuste avond echter stomdronken zijn geweest en zou hij door Jacob terecht zijn gewezen dat het niet paste om in een herberg over religie te spreken. Hierop zou Blondel hebben gezegd: *"Wat bruijt mij een weerdtsionge!"*, om vervolgens op provocerende wijze met zijn hand op het gevest van zijn rapier door het voorhuis te gaan wandelen. Mevrouw Comans zou Blondel op dat moment hebben aangeraden 'vermits sijn beschonckenheijt' naar huis toe te gaan, waarop zij door een woedende Blondel werd uitgemaakt voor 'votse' en daarnaast de boodschap kreeg toegevoegd dat zij hem 'in den eers kon blasen'. Uiteindelijk trok Jacob toch aan het kortste eind en werd hij schuldig bevonden aan mishandeling en op 10 november 1685 door de magistraat veroordeeld tot het betalen van een boete van 4 ponden.⁹⁸

In 1688 vertrok Jacob naar Bolsward alwaar hij in 1691 het burgerschap won. Hij moet voor 18 maart 1695 in het huwelijk zijn getreden met Petronella Equarda, een zuster van eerdergenoemde Dodoneus. Jacob verblijft in 1703 blijkens een schuldbrief op naam van zijn vrouw in Tjerkwerd.⁹⁹ Laatstgenoemde blijkt op 11 mei 1699 na verkregen consent van het Hof van Friesland in "eigen zaken te ageren".¹⁰⁰ Op 27 mei 1699 wordt Petronella aangezegd geen penningen van de koopschat van Equarda Sate onder Bolsward te betalen aan haar broer Dodoneus, voordat deze aan Isaac Wielandt een schuld van 236 caroligulden en 10 stuivers had voldaan.¹⁰¹ Op 23 februari 1705 wordt te Leeuwarden op verzoek van de burgemeester Feito Wesselius en de koopman Egbart Harmens, beiden crediteuren van Petronella Equarda, een inventarisatie en taxatie van goederen en winkelwaren uitgevoerd die, onder de hamer gebracht het bedrag van 477 caroligulden opleverden.¹⁰² Op 12 december 1706 wordt in Leeuwarden een kind van Jacob en Petronella ten doop gehouden, waarbij Alegonda Boerboom als doopgetuige aanwezig is. Nadat op 4 januari 1709 in de Speelmannsstraat nog een doodskest voor een kind van Jacob Boerboom is afgeleverd¹⁰³, wordt van hem taal noch teken meer vernomen.

Opmerking [JF9]: Zij huwden op 10 juli 1688 voor het Nedergerecht van Kollumerland.

Opmerking [JF10]: Als zoon Evert Boerboom op 19 april 1719 te Amsterdam in ondertrouw gaat met Catharina Heckmans, zijn zijn beide ouders overleden. Zoon Lambert treedt op [2 januari 1728](#) voor de derde maal, ditmaal als adelborst, in dienst bij de V.O.C. en overlijdt in Azië op 20 maart 1732. Zijn broer Evert in Amsterdam is zijn enige erfgenaam.

De familierelatie met de nakomelingen van Albert Jacobs Boerboom

Vanaf ongeveer 1670 tot ver in de achttiende eeuw doet naast de familie Bourboom nog een in oorsprong gelijknamig geslacht van zich spreken, zij het van een geheel ander kaliber dan onze hierna te behandelen regentenfamilie in opkomst. Hierbij dringt zich de vraag op of het mogelijk zou kunnen zijn dat soldaten, turfdragers en ambachtslieden gelieerd zouden kunnen zijn aan het gevestigde patriciaat. Zo treedt namelijk in november 1670 een zekere Janneke Boerboom in het huwelijk met Dirk Pijters Vuilliemmie, een soldaat onder de compagnie van

de kapitein Livius van Scheltinga. Een tweede huwelijk van haar vindt plaats te Leeuwarden op 17 oktober 1680 met Minne Daniëls, tamboer onder de kapitein en schout bij nacht Roorda. Deze Janneke moet voor 4 februari 1682 zijn overleden, daar Minne op deze datum opnieuw in ondertrouw ging met ene Geertruid Lourens. Uit de beide huwelijken van Janneke zijn voorzover bekend geen kinderen geboren en haar naam wordt verder in geen enkele bron vermeld, zodat met geen mogelijkheid valt te bepalen in welke relatie zij tot Jacob en Lambert Boerboom zou kunnen staan¹⁰⁴. Een min of meer hypothetische familierelatie met de nakomelingen van een overigens nimmer in de Leeuwarder archivalia genoemde, doch aan de hand van patronimica opgevoerde Albert Boerboom, kon wel worden aangetoond.¹⁰⁵ Dankzij een fideicommissair testament van de wijnkoper Martinus van Emmerzeel¹⁰⁶ tekende zich namelijk van meet af aan een tweede cluster van deels hervormde en deels rooms Katholieke 'Boerbomen' af. De erfplater, afkomstig uit het zuidbrabantse Lier, was namelijk op 29 januari 1687 te Leeuwarden gerechtelijk in het huwelijk getreden met Beertje Boerboom, weduwe van de bier- en wijntapper Jan Meijer. Met laatstgenoemde was zij eerder op 10 augustus 1678, eveneens voor het Leeuwarder Nedergerecht, gehuwd.¹⁰⁷ Uit de beide huwelijken van Beertje werden geen kinderen geboren. Martinus van Emmerzeel benoemde in 1725 bij testament Martinus Jurma, zoon van Xaverius Jurma en Albertina Diercks Boerboom¹⁰⁸ tot zijn universeel erfgenaam. Mocht deze evenwel zonder wettige nakomelingen komen te overlijden dan zouden de naaste bloedverwanten van wijlen zijn vrouw - voorzover woonachtig in Friesland - aanspraak mogen maken op de nalatenschap. Nadat Martinus van Emmerzeel op 4 juni 1726 was overleden werd op 8 juli van datzelfde jaar aangifte gedaan ten behoeve van het collateraal.¹⁰⁹ Hierbij werd een extract overlegd waaruit bleek dat Martinus van Emmerzeel op het kohier van de personele goedschatting van het Noord-Oldehoofster Espel werd aangeslagen voor een geschat vermogen van veertienduizend caroligulden. In 1737 ondernam de curator van Martinus Jurma, Dr. Sixtus Inia, samen met Pieter en Martinus Boerboom als naaste bloedverwanten, voor het Hof van Friesland gerechtelijke stappen tegen zijn pupil om hem prodigus te laten verklaren.¹¹⁰ Zeer tegen de zin van zijn curator en naaste bloed zou hij een uitermate liederlijk en verkwistend leven leiden. Dit vooral nadat hij in 1735 door Dr. Inia op de Franeker Academie was geplaatst 'om in de studie opgetrokken te worden'. Nadat Martinus in Franeker niet meer te handhaven bleek nam Dr. Inia hem bij zich in huis, doch tegen alle hoop op levensbetering in ging het in Leeuwarden van kwaad tot erger. De enige liefhebberij van Martinus scheen het rondhangen in 'suspecte herbergen' op de Groeneweg te zijn. Dit laatste het liefst in gezelschap van 'slordige vrouspersonen' met wie hij volgens geruchten 'allerlei huwelijksgagementen' poogde aan te gaan. Zelfs zou Martinus op 27 februari 1736 te Franeker zonder toestemming van zijn curator trouwbeloften hebben gedaan aan een zekere Dieuwke Sijbes uit die plaats, een vrouw van geringe komaf en met een bedenkelijk verleden. Volgens diverse getuigenverklaringen zou deze vrouw in het verleden, met medeweten van en gestimuleerd door haar ouders, met talloze mannen - veelal soldaten - hebben 'geconverseerd'. Later zou deze Dieuwke samen met haar vader, de doodgraver Sijbe Piers, het niet nakomen van deze trouwbeloften voor het Hof van Friesland aanvechten.¹¹¹ Hierbij werd als belastend bewijsmateriaal, naast de door Martinus ondertekende schriftelijke verklaring van trouwbeloften, tevens een heimelijk geschreven liefdesbrief van zijn hand overlegd. Martinus was namelijk streng verboden om contacten met Dieuwke te onderhouden en was derhalve door zijn curator onder huisarrest geplaatst. Doch het in Martinus aangewakkerde vuur der hartstocht liet zich niet zo gemakkelijk blussen. Dieuwke toog namelijk in juni 1737 naar Leeuwarden om te logeren bij haar tante in de Monnikemuurstraat om aldaar in het geheim

Opmerking [JF11]: Zij was, net als Beertje, Dirck en Jan een dochter van Albert Jacobs Boerboom uit Didam.

haar geliefde te kunnen ontmoeten.¹¹² Om één en ander op waarheid te onderzoeken werd door Dr. Inia verzocht een raadsheer te committeren om "zich te informeerden op 't verquistend en ongebonden leeven ende wandel van Martinus Jurma". Op 2 juli 1737 werd de Raadsheer Epaeus Wielinga met deze taak belast, waarna op 11 februari 1738 rapport aan het Hof werd uitgebracht. Het Hof achtte echter de beweringen van de eisers onvoldoende bewezen en verklaarde de eis derhalve vooralsnog niet ontvankelijk.¹¹³ Martinus huwde in 1739 te Jelsum met Titia Bouwes Roorda uit Sneek. Hij heeft echter niet het genoegen mogen smaken om over het hem toebedachte kapitaal te mogen beschikken, daar hij op 3 december 1740 op achtentwintigjarige leeftijd kinderloos kwam te overlijden. Hierop volgde een verdeling van de nalatenschap van Martinus van Emmerzeel onder de fideïcommissaire erfgenamen, te weten Pieter Dircks Boerboom, zoon van de meester-schoenmaker Dirck Alberts Boerboom¹¹⁴, Christina Hendricks Boerboom¹¹⁵ en de kinderen van Jan Alberts Boerboom¹¹⁶, te weten Hendrina, Marijke en Jetske Jans Boerboom. Onder de nalatenschap behoorde ook het in 1721 door Martinus aangekochte pand "De Twaleff Keijsers" aan de Nieuwestad op de hoek van de tegewoordige Bagijnsteeg, dat na verleend consent op 8 december 1742 door de fideïcommissaire erfgenamen voor de somma van 3.900 goudgulden van de hand werd gedaan.¹¹⁷ In 1726 waren reeds een aantal legaten uitbetaald, te weten aan Christina Hendricks Boerboom een bedrag van 500 caroligulden, waarvoor haar man Philippus Gosses, genoemd als neef van Martinus Jurma, had getekend, aan Pieter Dircks Boerboom, genoemd als volle oom van Martinus Jurma, een bedrag van 200 caroligulden, aan Lijbbe Boerbom (Lysbeth Lyckeles, wed. Dirck Alberts Boerboom) 100 caroligulden, aan Jacoba Gerrits (in 1725 inwonend bij Philippus Gosses en Christina Hendricks Boerboom) 100 caroligulden, waarvoor haar vader en wettige voorstander Gerrit Wolters te Diem (Didam) tekende en tenslotte aan Frans van Backum een bedrag van 500 caroligulden. Naar alle waarschijnlijkheid zijn Dirck, Jan en Beertje broers en zuster geweest en waren zij kinderen van een zekere Albert Jacobs Boerboom, in 1658 samen met zijn vader, de radmaker Jacob Boerboom¹¹⁸, gedaagde in een smaadproces voor het gerecht van Didam, aangespannen door een zekere Jan Som.¹¹⁹ Tijdens dit proces werden diverse getuigen gehoord waaronder ook een zekere Engelbert Buijboom, oud 49 jaar. Of deze Engelbert een familielid van de beklaagden was wordt helaas niet vermeld. Aangezien de meeste leden van de familie Boerboom het roomskatholieke geloof aanhingen werden in de hervormde doopboeken geen doopinschrijvingen van genoemde personen of hun kinderen aangetroffen. De doop- en trouwregisters van de roomskatholieke parochie Didam nemen eerst een aanvang in 1703.¹²⁰

Als Christina Hendricks Boerboom eind december 1741 kinderloos komt te overlijden blijkt zij bij testamentaire dispositie van 14 maart 1741 Johannes Pieters Boerboom en Catharina Boerboom, dochter van de burgerhopman Martinus Pieters Boerboom tot haar universele erfgenamen te hebben benoemd. Daarnaast legateerde zij aan Hendrina Boerboom "cum sororibus" een bedrag van ieder 100 caroligulden.¹²¹ Het zuivere provenu van de nalatenschap dat uiteindelijk aan Johannes en Catharina Boerboom werd uitgekeerd bedroeg 1.874 caroligulden en 13 stuivers na aftrek van de doodschulden en de uitbetaling van de legaten. In februari 1742 komt in de Schrans te Huizum ook Jetske Jans Boerboom kinderloos te overlijden en blijken haar nagelaten man Yte Willems, haar tanzegger Jan Alberts Boerboom te Harlingen en haar twee zusters Hendrina en Marijke Jans Boerboom te Leeuwarden ieder voor een vierdedeel ex testamento tot haar erfgenamen te zijn benoemd.¹²² Ronduit aandoenlijk mag de levensloop zijn van Hendrina Boerboom, in het dagelijkse leven wolnaaister aan huis bij welgestelden. Nadat haar man, de soldaat en turfdrager Josua

Opmerking [JF12]: Pieter was, evenals zijn zuster Albertina, geen kind van Dirck Alberts, doch van Dirk Pijters Vuilliemie en Janneke Alberts Boerboom! Zij werden na het overlijden van hun moeder bij familie ondergebracht. Zie tevens de aanvulling in rood bij noot 124.)

Opmerking [JF13]: Christina was de dochter van Hendrick Gerritsen en Geertje Alberts Boerboom. Zie ook de aanvulling in rood bij noot 115.

Opmerking [JF14]: Lees: aangehuwde neef!

Opmerking [JF15]: Dit staat inmiddels vast!

Opmerking [JF16]: Engelbert was eveneens een zoon van de aan het begin van dit artikel genoemde (halfbroer van Jacob, Hendrick en Evert) Herbert Boerboom.

Opmerking [JF17]: Haar neef!

Opmerking [JF18]: Haar neef!

Opmerking [JF19]: Haar nichten!

Willems Hamerstein begin januari 1732 was overleden moest zij haar drie kinderen door armoede gedwongen overlaten aan de zorgen van de voogden van het Nieuwe Stads Weeshuis en werd het haarzelf op 11 november 1734 door de voogden van het St. Anthony Gasthuis "uyt gratie" vergund om dagelijks in het "reventer" een warme maaltijd te komen nuttigen.¹²³ Op 9 februari 1741 - van de één op de andere dag "rijk" geworden - bedankte zij de voogden vriendelijk voor de genoten warme spijzen. Lang heeft zij echter niet in de roes mogen verkeren om over deze ruimere financiële armslag te beschikken, daar ook zij kort daarna in april 1742 de laatste adem uitblies.

Resumerend lijkt tussen de kinderen van Lambert en Jacob Everts Bourboom en de kinderen van Albert Jacobs Boerboom een 4e graads familierelatie zeer voor de hand te liggen. Mogelijk zijn Evert en Jacob Boerboom broers geweest. Het feit dat Evert een zoon Jacob had en Jacob een zoon Evert versterkt deze hypothese nog meer. Ook het feit dat er in Leeuwarden tussen de kinderen van Lambert en Dirck Boerboom over en weer als doopgetuige wordt opgetreden, doch geen van de nazaten van Lambert en Jacob, hoewel woonachtig in Friesland, als fideïcommissiair erfgenaam van Martinus Emmerzeel werden beschouwd, duidt op een andere familierelatie dan het "naaste bloed" waarop in het testament van Martinus van Emmerzeel wordt gezinspeeld. Dit laatste zal ook zeker gelden voor de nakomelingen van de mr. kleermaker Vincent Heymans en een zekere Sara Boerboom, die op 15 december 1688 te Leeuwarden in het huwelijk waren getreden. Gezien de naam van Sara, die ook is gegeven aan de kinderen van Jacob en Lambert, alsmede het feit dat haar oudste dochter Hendrina is genoemd, zou haar vader mogelijk een Hendrik Everts Boerboom geweest kunnen zijn.¹²⁴

Opmerking [JF20]: Dit is inmiddels bewezen!

Opmerking [FJ21]: Zie de aanvulling in rood bij noot 124.)

3. DE TWEDE GENERATIE

Benno Bourboom, van compagnie's schrijver tot burgemeester (1654-1709)

Na deze toch wel forse zijsprong pikken we de draad weer op vanaf het moment dat de twaalfjarige Benno Bourboom op 6 oktober 1666 door Gedeputeerde Staten wordt benoemd tot schrijver van een compagnie infanterie onder commandantschap van de kapitein Wigarda.¹²⁵ Zijn curator en stiefvader Pieter de Neeff zal dit schrijverschap, waarvoor doorgaans een behoorlijk geldbedrag moest worden neergeteld, zeer zeker hebben gezien als een zeer profijtelijke vorm van belegging van het door Benno van zijn vader geërfde kapitaal. Tot het bereiken van de meerderjarige leeftijd zal de praktische uitvoering van dit schrijverschap door Pieter de Neeff als curator-administrator over zijn stiefzoon zijn waargenomen, en zal het vermogen van Benno aanzienlijk zijn toegenomen. Pas op 1 juni 1703 zou Benno deze post overdragen aan zijn op dat moment eveneens twaalfjarige zoon Jacobus.¹²⁶ Op 1 juni 1677 werd Benno - slechts 23 jaar oud - door de magistraat benoemd tot burgervaanndrig van het Noord-Oldehoofster Espel¹²⁷, een functie die hij tot 2 oktober 1692 zou blijven uitoefenen. Daarnaast was hij tussen 1684 en 1685 armvoogd van het Noord-Oldehoofster Espel. Op 26 december 1678 werd Benno op belijdenis des geloofs gedoopt, waarmee hij meteen had voldaan aan één van de belangrijkste voorwaarden om op latere leeftijd toe te kunnen treden tot het stadsbestuur. Kort na het bereiken van zijn meerderjarigheid trad Benno in het huwelijk met de negentienjarige Johanna Camp, dochter van Renicus Arnoldus Camp en Trijntje Doitses Deijnema. Haar vader was op 4 december 1666 al overleden blijkens een bewaard gebleven opschrift van zijn grafzerk die zich ooit op de noordzijde van het Oldehoofsterkerkhof moet hebben bevonden.¹²⁸ De moeder van Johanna moet redelijk

bemiddeld zijn geweest, zij het dat zij kort na het huwelijk van haar dochter behoorlijk inteerde op haar onroerendgoedbezit. Op 7 april 1681 werd een eerste koopbrief gepasseerd waarbij de weduwe Camp voor de somma van 100 goudgulden een eeuwige rente van vijf goudgulden op een bebouwd perceel in de Haniasteeg verkoopt.¹²⁹ Op 8 mei 1685 werd nog eens klein consent verleend op een soortgelijke overdracht, ditmaal betreffende een eeuwige rente van 5 goudgulden op een bebouwd perceel in de Molensteeg.¹³⁰ Op 29 december 1687 werden nog eens twee koopbrieven gepasseerd, waarbij de weduwe Camp respectievelijk de haar toebehorende woning aan de westzijde van de Breedstraat voor een bedrag van 1.111 goudgulden van de hand doet¹³¹, en de daarachter gelegen kamer voor 152 goudgulden overdraagt aan haar schoonzoon en dochter Benno Bourboom en Jancke Camp.¹³² Benno en Jancke verkochten deze kamer echter reeds weer op 25 december 1691, en wel voor 159 goudgulden aan hun zwager en (schoon)zuster Allardus Aestwarda en Alegonda de Neeff.¹³³ Nadat Trijntje Doitses Deijnema op 24 augustus 1716 'ab intestato' was overleden werd op 1 oktober van dat jaar door de mede-erfgenaam Arnoldus Camp, voor hem en zijn nakomelingen 'om moverende redenen' afstand van de nalatenschap van zijn moeder gedaan om "de nalatenschap nae te laeten aen die geene welke bevonden sal worden daer toe bevoeght en gerechtight te wesen". Daarnaast doet Arnoldus ook afstand van alle rechten die konden worden ontleend aan de erfenis van wijlen zijn vader.¹³⁴ Curieus mag heten dat Arnoldus op persoonlijke titel, en dus niet namens de mede-erfgenamen, afstand doet van de nalatenschap. Zou deze verlating misschien niet zozeer een gevolg zijn van een dreigende failliete boedel, doch eerder van een financiële schikking met de erven van Benno Bourboom? Het is denkbaar dat de erven van Benno Bourboom de belangrijkste crediteuren van hun moeder en grootmoeder zijn geweest en zich uit dien hoofde tevreden hebben gesteld met haar nalatenschap. Doch waarschijnlijker is het, dat - zoals straks zal blijken - Arnoldus zelf nog zwaar in het krijt heeft gestaan bij zowel zijn moeder als zijn zwager's erfgenamen.¹³⁵ Onder de nagelaten goederen moet zich in ieder geval het door Trijntje bewoonde huis Bagijnestraat 47 hebben bevonden, dat nog tot 1781 deel zou blijven uitmaken van het onroerendgoedbezit van de familie Bourboom. Het pand was in 1659 bij decreet van het Nedergerecht voor de somma van 700 goudgulden in eigendom overgenomen van de erven van de notaris Mr. Julius Tijdloos.¹³⁶ Enige jaren later wordt Renicus Camp als naastleger van een belendend perceel aangeduid als "eigenaar nomine uxoris", wat een aanwijzing is dat Trijntje de aankoop van dit pand uit eigen middelen heeft bekostigd.

Over de familieachtergrond van Johanna of Jancke Camp, zoals zij aanvankelijk werd genoemd, zijn talrijke feiten boven water gekomen. Zo werd zij - gedoopt op 21 september 1659 - geboren als tweede kind van vijf uit het huwelijk van haar ouders Renicus en Trijntje. De vader van Jancke, op 19 december 1623 hervormd gedoopt als zoon van Aernt Obbeszn. en Wijpckje Harmensdr., was ten tijde van zijn huwelijk in 1657 tweede klerk en later tevens "rollarius" bij de Griffie van het Hof van Friesland. Deze functie zou hij tot aan zijn dood blijven uitoefenen. Daarnaast was hij in 1657, 1662 en 1665 armvoogd in het Hoekster Espel. In 1651 vinden wij Renicus Camp vermeld als adelborst van de burgerwacht toen hij als getuige in een strafzaak optrad.¹³⁷ Toen hij met Catharina Doijtses Deijnema in het huwelijk trad was laatstgenoemde weduwe van Dominicus Hartesij (Douwe Harts), in leven bode van het Hof van Friesland. Naast de twee broers van Dominicus was Trijntje voor een derde part erfgenaam geworden van wijlen haar eerste man¹³⁸, met wie zij in 1653 staande echte eerdergenoemde woning in de Breedstraat had aangekocht en in 1657, toen inmiddels weduwe geworden, de twee kamers daarachter.¹³⁹ De jongere broer van Renicus Camp, de latere deurwaarder bij het Hof van Friesland Obias Camp, bekleedde aanvankelijk ook de

functie van Hofsbode. De vader van Renicus en Obias was in leven Statenbode geweest en moet in het laatst van de zestiende eeuw zijn geboren uit het huwelijk van de in 1588 burger geworden en oorspronkelijk uit Oosterbierum afkomstige schoenmaker en huidekoper Obbe Lijeweszn. en Ariaentie Aerntsdr.. Ariaentie's ouders, Aernt Adriaenszn. en Trijntie Jacobsdr., worden reeds genoemd in 1564/65 toen zij een molen aan het Schavernek kochten.¹⁴⁰ Obbe was in 1609 bijzitter van het Leeuwarder schoenmakersgilde¹⁴¹ en bezat o.a. naast een huis op de Nieuwestad een aantal kamers inclusief de grond in de Molensteeg, waarvan de eerder genoemde eeuwige renten uiteindelijk via zijn zoon en kleinzoon zouden vererven op zijn aangehuwde kleindochter Trijntje Doitses Deinema. Trijntie werd op 18 juli 1627 te Leeuwarden gedoopt als dochter van de rond 1584 in Deinum geboren bierbrouwer Doitse Dircxzn.. Haar moeder Jantien Gerbensdr. was een dochter van de schipper Gerben Jelleszn. en de huikmaakster Anna Dircxdr. en van moederszijde een kleindochter van de kleermaker Dirck van Eembden en Janttyen Tyaerdsdr.. Toen Doitse in 1630 hertrouwde met Antie Jochums had hij het inmiddels tot burgerhopman gebracht. Een zuster van zijn eerste vrouw, Jelcke Gerbensdr., was in 1620 gehuwd met het latere lid van de Gezworen Gemeente de bierbrouwer Sijbe Piers Mellema. Al met al kan worden gesteld dat de familie van Johanna Camp niet bepaald als een dwarsdoorsnede van de Leeuwarder bevolking kan worden aangemerkt, doch in het laatste kwart van de zeventiende eeuw toch ook zeker wel - net als de familie van Benno Bourboom - kan worden beschouwd als een redelijk geslaagde middengroep. Via ambachtelijke beroepen en bestuursfuncties binnen hun gilden, alsmede door op jonge leeftijd toe te treden tot de burgerwacht, konden vervolgens aanzienlijke ambten bij het provinciaal bestuur en het Hof van Friesland in de wacht worden gesleept, om zo al gauw tot het meer aanzienlijke deel van de Leeuwarder bevolking te gaan behoren.

Op 2 oktober 1692 trad Benno als opvolger van Dr. Jacobus Adius toe tot de Leeuwarder vroedschap, van waaruit hij in 1695 tot schepen werd verkozen. In deze hoedanigheid maakte hij tot 1698 deel uit van het stadsbestuur. Van 1700 tot 1703 en van 1707 tot aan zijn dood in 1709 bekleedde hij het burgemeestersambt van Leeuwarden. Van 1690 tot 1695 was Benno voogd van het Nieuwe Stads Weeshuis.

Een eerste aanzet tot complexvorming binnen het Noord-Oldehoofster Espel

In 1698 doet Benno een eerste aanzet tot uitbreiding van het onroerendgoedbezit in het gebied Nieuwesteeg/Bagijnestraat. Na het overlijden van zijn moeder zal hij bij boedelscheiding de eigendom hebben verkregen van het in 1665 aangekochte pand Nieuwesteeg 5. Benno en Jancke moeten dit pand zeker al vanaf 1684 hebben bewoond. Zo kocht Benno op 11 februari 1698 van Siucke Feyckis voor de somma van 200 caroligulden en een gouden ducaton het achter haar woning aan de Bagijnestraat gelegen keukentje, de paardenstal, alsmede twee voet van de binnenplaats van het huis, denkelijk om een uitbreiding ten westen van het pand aan de Nieuwesteeg mogelijk te maken.¹⁴² Bijkomende bepaling bij deze overdracht was dat Benno zich verplichtte om "tot genoegen van de verkoperse te maacken een keuckentie met een vloer en schoorsteen, en dat affdacks wijze van de olde materialen van voorsschreven stal en keucken komende, sullende het selve keuckentie de lengte moeten hebben van thien en de brete van negen voet en versien met een portael daeraen". Twee jaar later, te weten op 6 juli 1700, werd door Benno en Jancke het achtergedeelte van de tuin achter het perceel Nieuwestad 65 voor de somma van 700 caroligulden in eigendom verkregen.¹⁴³ Dit gedeelte van de tuin grensde direct aan de achterzijde van het pand Nieuwesteeg 5 en had tevens via een steeg, toegankelijk via een kozijn in de muur van het

hiervoor genoemde huis van Siucke Feyckis, een uitgang in de Bagijnestraat. Bepaald werd dat Benno tot afscheiding van het voorste gedeelte van de tuin een mandelig staketsel op de door hem gekochte grond zou moeten plaatsen. Denkelijk heeft in het begin van de achttiende eeuw reeds een uitbouw van het pand Nieuwesteeg 5 naar het westen plaatsgevonden. Pas een halve eeuw later zou in opdracht van zoon Jacobus Bourboom het pand een ware metamorfose ondergaan en zou eveneens in diens opdracht op de tot dat moment onbebouwd gebleven grond ten zuiden van Nieuwesteeg 5, waartoe deze behoorde, het huidige pand Nieuwesteeg 3 worden gebouwd.

Op 15 januari 1706 werd een koopbrief gepasseerd waarbij Hesselus Knijf, oud-deurwaarder van Gedeputeerde Staten van Friesland, zijn buitenhuis aan de zuidelijke stadssingel voor de somma van 1822 goudgulden in eigendom overdraagt aan de Ontvanger-Generaal der floorentre Livius Theodorus ab Andringa en de oud-burgemeester Benno Bourboom, ieder voor de helft.¹⁴⁴ Op 24 februari 1708 verkoopt ook Livius zijn deel van het huis voor 1.000 goudgulden aan de medeigenaars Benno en Jancke Bourboom.¹⁴⁵ Het kan haast niet anders of Benno en Jancke moeten deze aankoop als een bekroning van hun succesvolle streven naar status hebben gezien. Na het overlijden van Benno viel dit "buiten" door scheiding en deling met haar kinderen toe aan Jancke, die het vervolgens op 10 januari 1725 voor 2.600 caroligulden weer van de hand zou doen.¹⁴⁶ De omschrijving luidde toen als volgt: "Seeckere mijne huijsinge en hoovinge cum annexis, staende op de Cingel buijten meergemelde stad en bij mij selfs wordende gebruijckt, hebbende rontomme sijn eijgene muijren".

De zuidoosthoek van de Grachtswal of Stadsbuitensingel vóór de doorbraak in 1895 ten behoeve van het het graven van het Nieuwe Kanaal. Op de plaats van het uit ca. 1860 daterende pand uiterst rechts op de foto – het tegenwoordige Zuidergrachtswal 25 – bevond zich het buitenverblijf van Benno Bourboom en Johanna Camp.

In oktober 1700 werd de 37-jarige Maria Rapel, huisvrouw van de gardesoldaat Joannes Jansen, in staat van beschuldiging gesteld inzake de verduistering van een aanzienlijke som geld die zij volgens eigen zeggen op naam van de burgemeester Benno Bourboom en door bemiddeling van diens halfzuster Elske de Neeff en haar man Johannes Mancadan zou hebben geleend van de meester bakker Claes Bartholomeus en diens huisvrouw Judith Jacobs.¹⁴⁷ Volgens laatstgenoemde zou Maria haar ongeveer vijftien maanden eerder tijdens een praatje deelgenoot hebben gemaakt van het feit dat "sij somwijlen voor verlegene menschen wel enigh gelt tegens maendtgelt negotieerde, waeraen wel wat te winnen was". Judith zou haar daarop gezegd hebben dat zij en haar man ook nog wel enig liggend geld bezaten en dat zij gezien het feit dat de zaken op dat moment niet al te voorspoedig gingen tegen een bepaalde rente ook wel genegen waren enige kortlopende leningen te verstrekken. Enige dagen later zou Maria aan Judith vragen een bedrag van vijftien caroligulden tegen maandgeld voor te schieten, welk bedrag zij dan ook prompt, zonder onderpand of schuldigverklaring aan Maria meegaf. Dit bedrag werd veertien dagen later, zoals afgesproken, dan ook weer met rente gerestitueerd. Kort daarna kwam Maria wederom met een verzoek, ditmaal om een groter bedrag, welke somma ook weer punctueel en met rente werd terugbezorgd. Zo kwam Maria om steeds hoger en hogere bedragen vragen. Zelfs een bedrag van 100 caroligulden, dat Maria op verzoek van de weduwe van Dr. Aestwarda van het bakkersechtpaar leende, werd precies een week later met twee gulden rente weer terugbetaald. Zo gebeurde het, na een paar maanden tot volle tevredenheid van alle partijen geld te hebben geleend en weer met rente terugbetaald, dat later dat jaar Maria - inmiddels een vertrouwde verschijning geworden - met een verzoek namens de oud-schepen Benno Bourboom aankwam om voor de tijd van een jaar 500 caroligulden voor te schieten. Hiervoor werd aan Judith 600 caroligulden in het vooruitzicht gesteld. Aldus werd aan Maria het genoemde bedrag ter hand gesteld, die daarop de navolgende handgeschreven verklaring overhandigde: *"Ick, Wenne van Boereboom bekenne ontvangen te hebben van Claes Barthels, mr. backer, een somma van vijffhondert gls., waarvoor ick in het jaer tot interest sal geven eenhondert £"*. Claes Bartholomeus sprak zijn verwondering uit over het feit dat er zo'n hoge rente werd toegezegd zonder enig voorbeding. Ook de ondertekening met "Wenne" bevreemde hem ten zeerste, daar hij de oud-schepen al vanaf zijn jeugd had gekend, daar *"sij 't samen met elxander ter schole gingen"* en hij hem nooit anders als Benno had gekend en laatstgenoemde zijn naam ook altijd zo had geschreven. Hierop antwoordde Maria dat niet de oud-schepen Bourboom, doch het Landschap deze hoge rente zou betalen, en wat de ondertekening van de schuldbekentenis betrof zou de oud-schepen zich nu Wenne noemen daar dit een volwassener naam zou zijn dan de meer kinderlijke vorm Benno waarmee hij vroeger in zijn jeugd zou zijn aangesproken. Hierdoor gerustgesteld volgden nog vele leningen van als maar hogere geldbedragen om vervolgens ook weer met aanzienlijke rente te worden terugbetaald. Op een gegeven moment echter stokten de restituties en liep de schuld aan het bakkersechtpaar op tot 1.600 caroligulden, waarvoor dan ook steeds weer een gewijzigde schuldigverklaring van gelijke strekking als bovengenoemd ter hand werd gesteld. Eigenlijk was hiermee toch wel de grens van de draagkracht van de geldschieters bereikt, doch de verlokkingen van de exorbitant hoge interesten deden Claes en Judith op een gegeven moment zelfs naar de lommerd stappen alwaar zij hun zilver verpandden. Ook begonnen zij zelf sommen geld te lenen tegen een meer gebruikelijk interest. Hierbij stelden zij hun vierdepart van een huis bij de Hoeksterpoort tot onderpand. Met name voor de laatste

lening van 400 caroligulden zou Maria bijna dwingende argumenten hebben gebruikt om Claes en Judith over te halen tot deze zoveelste lening. Maria beweerde namelijk dat voorheen de oud-schepen Bourboom "eenderleijde handel" met de burgemeester Recalff en de oud-kapitein Louwerman gedreven zou hebben, doch dat zij op zeker moment door hem "als rijck genoeg sijnde, waren uijtgesloten". Claes en Judith moesten het daarom ook als een grote eer beschouwen dat zij "in plaets van sulcke gequalificeerde lieden sulcke grote beneficiën genooten". Doch indien zij onverhoopt toch mochten besluiten de leningen op te schorten, dan zou Maria hen de andere dag het uitstaande bedrag komen terugbrengen, waardoor "sijlieden alsoo van 't ene als ander voordeel gefrustreert" zouden zijn en blijven. Dit zou Claes en Judith ook boven het hoofd hangen indien zij "tegens emant ter werelt van dese negotiatiën quamen te spreken end sulx ruchtbaer wierdt". Verder verklaarde Judith dat Maria in de zomer van 1700 op last van burgemeester Bourboom ook zilveren ducats en drieguldenstukken tegen een opgeld van één schelling per stuk van haar had opgekocht "om buijten Landts, alwaer deselve in heel hoge prijs waren, versonden te worden". Hierna zou Maria nog éénmaal veertig en laatstelijk voor drie weken terug nog eens honderd caroligulden hebben geleend "sonder dat de gedetineerde handt of pandt van de penningen passeerde", waarvan tot op heden nog geen stuiver op de afgesproken tijden zou zijn afgelost. Van week tot week en later van dag tot dag zou Maria zich met allerhande uitvluchten hebben geëxcuseerd, om vervolgens steeds weer nieuwe beloften te doen. Toen dan ook op zekere dag Maria's ongeruste echtgenoot bij Judith kwam informeren of zij zijn vrouw die dag ook had gezien - deze zou al vanaf het vroege morgenuur spoorloos zijn - had zij argwaan gekregen. Na een vruchteloze zoektocht kwam Judith later die dag ter ore dat Maria die middag met de trekschuit naar Dokkum was vertrokken. Hierop togen haar man en haar broer Claes Jacobs naar Stroobos in een poging haar aldaar te onderscheppen. Judith zelf reisde de volgende dag naar Dokkum, alwaar zij Maria uiteindelijk na lang zoeken op een klein turfzoldertje ondergedoken vond. Gevraagd naar de redenen van haar overhaaste vertrek had Maria huilend geantwoord dat zij die middag aan het huis van de weduwe Aestwarda was geweest om te vragen of zij de bewuste som geld niet moest terugbrengen, waarop weduwe Aestwarda ontkende ooit geld van Maria ontvangen te hebben. Hierop had Judith haar verbaasd gevraagd waarom nu plotseling de weduwe Aestwarda erbij werd gesleept, daar deze toch immers totaal niets van doen had met de door haar halfbroer geleende sommen. Hierop had Maria geantwoord dat de weduwe Aestwarda al die tijd als tussenpersoon was opgetreden, en dat deze het geld steeds aan haar halfbroer zou hebben doen toekomen. Op verzoek van Judith had Maria toen ingestemd terug te keren naar Leeuwarden om andermaal bij weduwe Aestwarda te informeren naar het geld. Laatstgenoemde hoorde nogmaals met stijgende verbazing het relaas van Judith aan, doch ontkende ook maar van iets te weten. Hierop zou Maria hebben gewenst dat de weduwe Aestwarda vervloekt zou mogen worden indien zij zou blijven ontkennen dat zij van haar de bedoelde sommen in ontvangst had genomen. Daaraan toevoegende, dat waar de geldzakken zich bevonden ook het geld zou zijn geweest. Vervolgens zou Maria hebben verklaard dat de bewuste geldzakken in het "secret" waren verborgen, hetgeen op juistheid onderzocht, ook bewaarheid werd. Toen de weduwe Aestwarda vervolgens met de geschreven schuldbekentenissen van haar halfbroer werd geconfronteerd, had zij verklaard dat deze "notoir valsch" waren, waarop Judiths man deze in machteloze woede aan stukken zou hebben gescheurd. De verdenkingen van de Magistraat tegen Maria waren van dusdanige aard dat de zaak vervolgens op 24 oktober bij het Hof van Friesland aanhangig werd gemaakt.¹⁴⁸ Uiteindelijk zou Maria door het Hof schuldig worden bevonden aan verduistering en valsheid in

geschrifte en daarvoor op 23 november 1700 veroordeeld worden om publiekelijk te worden geeseld om vervolgens voor de tijd van vijf jaar uit Friesland te worden gebannen.¹⁴⁹ Jammergenoeg is het dossier over deze zaak waarin zich de getuigenverklaringen als bijlagen moeten hebben bevonden, voor het nageslacht verloren gegaan; althans de namen van degenen die hierin moeten hebben gefigureerd komen in de nadere toegangen op deze criminele dossiers niet voor. Derhalve zal het helaas ook onbekend moeten blijven op welke wijze de aantijgingen van Maria aan het adres van Elske de Neeff en Johannes Mancadan door hen zijn gepareerd en op grond waarvan Maria's geloofwaardigheid uiteindelijk in twijfel werd getrokken. Mag het niet opmerkelijk heten dat meer dan een jaar lang steeds weer de geleende bedragen tot volle tevredenheid van Claes en Judith met hoge rente zijn gerestitueerd? En is het mogelijk dat een ongeletterde soldatenvrouw zo goed op de hoogte was met bepaalde goedrenderende transacties van welgestelden, zoals het verscheppen van zilvergeld naar het buitenland om aldaar hoge winsten te behalen? Hoe wist Maria waar de geldzakken die zij herhaaldelijk heeft moeten meetorsen moesten worden gevonden? Is Maria misschien het slachtoffer geworden van ongegeneerde klassejustitie? Men zou zich op grond van Maria's emotionele verweer kunnen afvragen in hoeverre Benno's halfzuster en zwager Elske de Neeff en Johannes Mancadan, hoewel door het Nedergerecht niet gehoord, hierin een dubieuze rol hebben gespeeld. Het zeker niet onbesproken verleden van Johannes Mancadan - in 1695 hoofdrolspeler in een schandaal dat dermate veel stof heeft doen opwaaien, dat het zelfs zeventig jaar later zijn neefje Jacobus Bourboom nóg zou worden nagedragen¹⁵⁰ - mag tot enig nadenken stemmen!

Om Maria achteraf toch enig voordeel van de twijfel te gunnen, volgt hieronder de door haarzelf afgelegde verklaring, die om de authenticiteit zo weinig mogelijk geweld aan te doen integraal is weergegeven. Op 22 oktober 1700 verklaart Maria ten overstaan van de Leeuwarder Magistraat namelijk het volgende:

"dat sij sedert ontrent vijff vierendeelen jaers herwarts, veel en verscheidenmalen van de backers Claes Batholomeus en Claes Jacobs, op naem van de tegenwoordige Burgermeester Bourboom, tegens jaerlijxe en maendlicke interest tot 25 percento gelt genegotieert, oock wel ducatons en drie guldens stucken, tegens een schellinck het stuck ingewisselt heeft, doch wat summa sulcks rendeert seide sij niet te weten, dewijl sij aenstonts die genegotieerde en ingewisselde penningen heeft overgebracht aen Elske de Neeff, huijsvrouw van Johannes Mancadan, die haer oock ijdermael het wisselgelt off handtschrift, soo als dat dan gebeurde, 's vrijdags avonts voor haer gedetineerdes moeders huijs, off als sij uijt de kerck quam op de straet stilleties heeft toegemorst, en daerop de wegh na de huijsinge van welgedachte Burgermeester Bourboom is toegekeert, sulx dat de gedetineerde altijt meende dat dit voorgeven in enckelde waerheijt bestonde en dat dese handtschriften waren, soo alse behoorden, dewijl sij gedetineerde niet lesen noch schrijven kon, en deselve handtschriften altijt al bij anticipatie en voor des gedetineerdes kompste geschreven waren, en sij gedetineerde voor dese bootschappen maer een geringe penn., 't sij twee, off vier schellingen, een daalder, ses sestehalven off twee £, doch eens een drie guldens stuck tot beloninge ontving, doch sedert ontrent 14 dagen, op begeerte van de crediteuren dese Elske de Neeff over restitutie van de maendtgelden aengesproken hebbende, en van dagh tot dagh te leur gestelt zijnde, hadde deselve Elske haer gedetineerde altijt de woorden selffs in de mondt gelecht die tot excuijs gebruijckt moesten worden, dan eintelijck op verleden Saturdagh deselve aensprekende, hadde deselve ten antwoordt gegeven: "ick weet van geen gelt, wuijste het hebben, soo loop na onse Lon" (designerende haer volle suster, de wed. van Dr. Aestwarda), waer uijt sij gedetineerde besloot dat se verraden en misleijt was, alwaerom sij

resolutie nam van hier te gaen en saturday middagh met de treckschuijt na Doccum te trecken, alwaer sij bij haer aenkompste een soldaet affhuijrdede om haer man hieraff kennisse te geven, en dewijl dese affgesondene haer bij sijn wederkompste rapporteerde dat een der backers off sijn vrouw selve quamen om haer binnen Doccum in hechtenisse te toenemen, was sij uijt benaetheijt na de solder gevluucht ende aldaer van de mede getuige Judith gevonden, doch hadde haer evenwel verkloecht om met haer weder na Leeuwarden te trecken, uijt oorsaeck sij haer errinnerde dat de voorsschr. Elske haer des vorigen vrijdag al eens gesecht had, sij soude slechts na Lon toegaen, daer lagen de geltsacken in het vleugelbackje, en hoewel sij gedetineerde sulx doen voor onwaerheijt hield, soo hadde dese haer nu ingebeelt dat als het evenwel soo was, dat dan de gemelte wed. wel besorgen soud dat dese crediteuren haer gelt weder kregen, en sij buijten kommer bleeff, maer alhoewel de sacken gevonden wierden, soo miste sij gedetineerde echter in haer hope, en ontkend selfs de sacken aldaer gebracht te hebben, waerbij na praelectie persisteerde.

(N.B.) De beklaegde seide dat de twee silveren ducatonen, en drie drieguldens stucken ten tijde van haer appraehensie bij haer bevonden, op verleden vrijdagmiddagh door de gemelte Elske de Neeff aen haer ter handen sijn gestelt, met de belastinge om aen de beide Backers van die stucken elx twee te geven, op dat sij noch een weeck wachten souden, en het vijffte voor haer selfs te behouden, doch vermits sij dese lieden volgens ordre van voornoemde Elske nu al soo dickwils te voren gelogen had, soo hadde sij niet weder derwarts durven henen gaen; verclaerde einlick dat haer man en haer ouders t'aller tijt van dese handelingen onkundigh sijn geweest en p(er)sisteerde alsnoch".

De vermogenspositie van Benno Bourboom

Over de wijze waarop Benno het aanzienlijke welvaartsniveau dat hem boven dat van vele van sijn tijdgenoten uittilde heeft weten te bereiken mag worden gespeculeerd. Het lijkt alleszins voor de hand te liggen dat hij sijn kapitaal op een voor hem zo voordelig mogelijke wijze heeft laten renderen, doch op welke schaal hij hierbij sijn toevlucht tot het informele geldcircuit heeft gezocht moet in het midden worden gelaten. In ieder geval blijkt uit de Leeuwarder hypotheekboeken niet dat Benno op de gebruikelijke wijze grote sommen geld aan stadgenoten heeft geleend. Slechts enkele malen liet hij schuldbrieven wegens voorgeschoten penningen registreren. Het betrof dan in de meeste gevallen leningen aan verwanten. Uitzondering vormden de schuldbrieven van 14 juni 1694 en 30 mei 1705, welke op respectievelijk 28 juni 1695¹⁵¹ en 4 december 1707¹⁵² op verzoek van Benno in het hypotheekboek werden geregistreerd. De eerste betrof een schuld van 600 caroligulden wegens voorgeschoten penningen ten laste van de burgerhopman en medicinae doctor Arnoldus Huppe en de tweede een obligatie ten laste van de oud-schepen Sacheus Abbema en echtgenote Susanna Cramers wegens een lening van 400 caroligulden. Na Benno's overlijden werden nog een aantal schuldbrieven aangetroffen, waarvan er in ieder geval één het vermelden waard is.

Op 5 februari 1710 liet sijn zoon Jacobus Bourboom, waarschijnlijk als executeur-testamentair, een schuldbrief in dato mei 1706 registreren, waerbij Benno's zwager Arnoldus Camp en schoonzuster Ariaentie Rodenhuijs verklaren 8.193 caroligulden te hebben geleend van hun zwager die zich voor hen borg had gesteld. Zij beloofden dit bedrag tegen vier procent jaarlijkse rente weer terug te zullen betalen. Reeds op 30 mei 1706 werd door Ariaentie een bedrag van 2.750 caroligulden afgelost nadat zij enige landerijen die haar

toebehoorden had verkocht.¹⁵³ Waarschijnlijk zullen dit haar bezittingen in Baarderadeel zijn geweest, te weten de helft van een zathe land, groot 33 pondematen, en de helft van de zathe Klein Battens, groot 18 pondematen, beide gelegen te Jorwerd (stem 4 en 13). Zij had deze stemdragende zathen namelijk op 5 mei 1706 voor de somma van 2.000 goudgulden overgedaan aan Benno en Jancke.¹⁵⁴ In 1728 blijkt de weduwe Bourboom ook in het bezit te zijn van stem 4 te Ruigelollum in Wonseradeel, in 1698 nog eigendom van de kinderen en erfgenamen van de notaris Tjallingius Rodenhuis en diens vrouw.¹⁵⁵

Benno Bourboom was op 24 mei 1709 op 55-jarige leeftijd plotseling komen te overlijden. Hij vond zijn laatste rustplaats in de Westerkerk, alwaar hij sedert 19 januari 1692 een graf in eigendom had.¹⁵⁶ Pas eind 1990, toen in verband met verbouwingswerkzaamheden de houten vloer moest worden uitgebroken, kwam na vele jaren de zwaar door de tand des tijds aangetaste grafzerk weer voor het daglicht.¹⁵⁷ Johanna Camp zou haar man ruim 23 jaar overleven. Op 16 mei 1732 overleed ook zij en werd in hetzelfde graf bijgezet. Van haar overlijden is een rouwbrief bewaard gebleven welke eertijds werd verstuurd aan de heer Franciscus Bavius, Gecommitteerde Raad van Friesland.¹⁵⁸ Volgens aangifte van de collaterale nalatenschap van Renicus Bourboom in 1734, zou het vermogen van de weduwe Bourboom blijkens een extract uit een verloren gegaan personeelkohier van het Noord-Oldehoofster Espel zijn geschat op 24.000 caroligulden.¹⁵⁹ Indien wordt uitgegaan van de omstandigheid dat Jancke het vruchtgebruik heeft gehad van wijlen haar man's nalatenschap¹⁶⁰ en dat zij van de aflossing en intresten van obligaties, eventuele lijfrenten en de huuropbrengsten van het aan haar toebehorende deel van het onroerendgoed ruimschoots heeft kunnen leven, mag worden aangenomen dat Benno ten tijde van zijn overlijden zeker niet meer vermogen, doch eerder iets minder, heeft nagelaten.¹⁶¹ Uit het huwelijk van Benno en Johanna werden uiteindelijk tien kinderen geboren waarvan er zes op jonge leeftijd kwamen te overlijden. Vier zonen zouden het tot volwassenheid brengen, te weten Renicus, Jacobus, Petrus en Everhardus Bourboom. Zij zouden gezamenlijk gaan bijdragen tot een gigantische vermeerdering van het familiekapitaal.

*N*Ademaal het den Almagtigen
 God, volgens zyn onveranderlyk Raadsbesluit, be-
 haagt heeft, ons zeer waarde en beminde Moeder,
 Juffrouw JOHANNA CAMP, Weduwe
 wylen de Heer Benno Bourboom, in Leven Bur-
 gemeester en Vroedschap der Stede Leeuwarden, na
 een langduirige kwale en uitteerende Ziekte, waar-
 door de kragten van tyd tot tyd afnemende, ten eene-
 maal wierden verslonden, op Vrydag den 16. dezer
 's avonds voort na twaalfuuren, in den Oolderdom van
 72. Jaren, en by na 8. Maanden, uit dit Aardze
 Tranendal, over te nemen in Eeuwige Heerlykheid.

"Van't slegste volk en Mankendams Geslagt!"¹⁶²

Op 19 november 1682 was Benno's halfzuster Elske de Neeff in het huwelijk getreden met de op 2 juli 1677 burger van Leeuwarden geworden en in Franeker geboren Johannes Mancadan. Hij was de oudste zoon van Sibrandus Jacobi Mancadan en Sophia Walkens en een kleinzoon van de kunstschilder en oud-burgemeester van Franeker Jacobus Sibrandi Mancadan en Elske Matthysen Siderius. Sibrandus was nog tijdens zijn studie aan de Franeker Hogeschool in het huwelijk getreden met Sophia Walkens, dochter van de Franeker predikant Hajo Johannes Walkens.¹⁶³ Een zuster van Sophia was gehuwd met de beroemde Balthazar Bekker. In 1659 zou Sibrandus op 23-jarige leeftijd als predikant te Oosterwierum worden beroepen, doch hij werd in 1676 afgezet nadat hij wegens "een langen treijn van menigvuldige dronckenschappen en andere ergerlijke misvallen, een Predicant niet betamende", de dorpelingen tegen zich in het harnas had gejaagd en derhalve niet langer te handhaven bleek. In 1679 kreeg hij een herkansing in Tjerkgaast, doch werd ook daar al spoedig weer van onkuishuid beschuldigd en in 1682 "wegens vele en sware aanhoudende zonden, en zig verbeterende als de jonge Wolven, die dagelijks erger worden, met eenparige stemmen van het H. Predikamt gedeporteert".¹⁶⁴ Hierna zocht Sibrandus door de nood gedwongen zijn heil maar bij de Verenigde Oostindische Compagnie, alwaar zijn 'onkuise uitpattingen' en genegenheid voor het geestrijke vocht hem waarschijnlijk minder zwaar werden aangerekend. In 1682 verbleef hij als korporaal in dienst van de V.O.C. nog in de Kaapkolonie¹⁶⁵, waarna er over hem geen berichten meer tot ons komen. Na het overlijden van grootvader Jacobus

Sibrandi Mancadan, zou de kleinzoon Johannes Mancadan in totaal een derdedeel van het latere 'Coulonhuis' in de Doelestraat erven, de erfportie van zijn vader Sibrandus inbegrepen. In 1693 zou deze de volledige eigendom van dit pand middels het niaer¹⁶⁶ verwerven. Sedert 6 maart 1676 bekleedde Johannes de functie van Stempelsnijder-Generaal van 's Landschaps Munt, waartoe hij als opvolger van zijn achterneef en leermeester de zilversmid Matthijs Siderius, die op 2 december 1675 plotseling was komen te overlijden, door de Staten van Friesland was benoemd.¹⁶⁷

In 1685 blijkt Johannes Mancadan de Impost op het Bestiaal te hebben ontdoken. Hij werd in dit jaar namelijk aangeklaagd door de Collecteur Simon Aernts c.s., waarbij laatstgenoemde beweerde dat Mancadan "sich niet hadde ontsien om een koe ten Collectboeck aen te geven sonder betalinge van impositie, sustinerende als Landtschaps Stempelsnijder daeraff vrijheijt te hebben". Hierover was meteen al een verschil van mening met de collecteur ontstaan, doch Mancadan bleef op zijn vermeende rechten staan. Toen Aernts na verloop van tijd echter ter ore kwam dat Mancadan zijn koe "voor eijgen provisie" zou hebben laten slachten, doch de helft van het vlees later toch aan een ander zou hebben doorverkocht, aarzelde deze dan ook niet lang om Mancadan aan het kruis te nagelen. Op 11 april 1685 werd Mancadan schuldig bevonden aan de hem ten laste gelegde feiten en conform de eis veroordeeld tot het betalen van de daartoe niet mis te verstane boete van 100 gouden Friesche Ridders met daarenboven de gerechtskosten. Tevens werd "de verkofte sijde vleesch" in beslag genomen verklaard, waarvoor Mancadan de geschatte waarde aan het Landschap moest voldoen.¹⁶⁸

Op 31 oktober van datzelfde jaar werd Johannes wederom in rechten aangesproken.¹⁶⁹ Ditmaal vanwege een schuld van drie caroligulden en tien stuivers aan de koopman Hendrick Gijsberts wegens geleverde winkelwaren. De absurde logica die Johannes in zijn verweer tentoonspreidde om onder de gemaakte schuld uit te komen, zal toch wel enigszins op de lachspieren van de Magistraat hebben gewerkt. Johannes ontkende dan wel niet dat de bedoelde winkelwaren aan het door hem bewoonde huis in de Doelestraat waren geleverd, doch gezien het feit dat hij slechts voor een derde deel eigenaar van dit pand was, zou Gijsberts hem naar zijn mening dan ook niet meer in rekening mogen brengen dan één caroligulden, drie stuivers en vijféenderde penning. Dit bedrag zou echter volgens een verbouwereerde Mancadan op 12 augustus 1685 door Gijsberts zijn geweigerd nadat het hem door de bode Benier was "geoffreert". Vanzelfsprekend had de Magistraat geen enkele boodschap aan Mancadans verweer en veroordeelde hem dan ook tot het betalen van het verschuldigde bedrag inclusief de gerechtskosten.

Uit een op 31 oktober 1690 door Johannes Mancadan tegen de "merckmeester" Rombertus Salverda aangespannen proces voor het Nedergerecht van Leeuwarden blijkt dat de litteraire voorkeuren van Johannes zich niet beperkten tot werken van theologische en filosofische aard. Rombertus zou namelijk een boek van hem hebben geleend, getiteld "*De Franse Minneriën, gepleecht tot Utrecht*" en dat nooit aan hem hebben teruggegeven. Sterker nog! Rombertus ontkende in alle maten en voegen ooit een boek van Mancadan te leen te hebben ontvangen! Gezien het feit dat Johannes Mancadan er een vervolging in rechten voor over had mag toch wel worden aangenomen dat dit bijzondere werkje hem zeer na aan het hart lag. Doch alle genomen moeite ten spijt werd Johannes Mancadan's eis niet ontvankelijk verklaard en werd hij wederom veroordeeld tot de gerechtskosten.¹⁷⁰

In het voorjaar van 1695 pakten zich voor de zoveelste maal donkere wolken samen boven het naastebloed van de schepen Bourboom. Ditmaal werd zwager Mancadan door het Landschap beschuldigd van valsemunterij, in die tijd een halsmisdrijf. Er zouden door hem in 1678 en 1690 valse dubbele stuiverstukken en een aanzienlijke hoeveelheid goudgulden of

"Vriesche klapmutsen" zijn geslagen en uitgegeven. Na huiszoeking werden twee smeltkroezen met "verscheidene andere chymische instrumenten" aangetroffen. Ondanks het feit dat alles tegen hem pleitte wees Johannes echter iedere beschuldiging resoluut van de hand en beweerde dat de twee smeltkroezen hem van zijn grootvader zouden zijn aangeërfd. Dat deze zaak destijds nog al wat heeft losgemaakt mag blijken uit een passage in een definief sententieboek aangaande een rechtzaak - die overigens geheel los stond van de zaak tegen Mancadan - welke een jaar later voor het Leeuwarder Nedergerecht diende. In deze zaak werd namelijk teruggegrepen naar de avond "in het laeste van de maendt Maij 1695, toen tusschen 9 en 10 uijren de stempelsnijder Mancadan cum uxore na 't Blockhuijs souden werden gebracht en datter toen een menichte van menschen daer ontrent bijeen vergaderden".¹⁷¹

Om zijn verdediging tegen de beschuldigingen van het Landschap te kunnen bekostigen moest Johannes herhaaldelijk een beroep doen op de familie van zijn vrouw. Zo leende hij op 28 juni 1695 van zijn schoonzuster Alegonda de Neeff een bedrag van 200 caroligulden.¹⁷² Op 10 oktober van dat jaar wendde hij zich voor een lening van 150 caroligulden tot zijn zwager Benno Bourboom "tot stuijrn mijner saken ende hoedinge der expensen over mij ende mijn Lieven huijsvrouwen proceduijren tegens de heer Procureur Generaal deser Landtschappe te vallen". Reeds de dag daarna werd deze obligatie door Benno ter registratie in het hypotheekboek aangeboden.¹⁷³ Dat men weinig fiducia had in een goede afloop van de zaak mag blijken uit het feit dat ook een aantal andere crediteuren zekerheidshalve de aan hen gedane schuldbekentenissen van Mancadan maar lieten vastleggen. Zo werd op 28 juni 1695 ook de volgende betalingsopdracht, gedateerd 28 november 1694, geregistreerd: "*Swager Bourboom, versoecke dat ge soo wel geliefft te doen ende betalen aan Sijmen Clasen (Bronckhorst) ofte den wettigen toonder deses maandelijcks vier Car.gls., welke maandelijke betalinge sijn aenvangh sal nemen met Maij een duijsent ses hondert vijff ende 't negentich naestcomende en soo lange cours holdende tot dat betaalt is de somma van een hondert twee ende negentich Car.gls., welck opgemelte somma tot dato deses volgens boeckschult aan gemelte Sijmen Clasen te quade ben gebleven*".¹⁷⁴ Op dezelfde dag liet ook Benno Bourboom twee obligaties ten laste van Mancadan en zijn vrouw registreren van respectievelijk 10 oktober 1694 en 14 mei 1695.¹⁷⁵ De eerste betrof een schuld van 150 caroligulden aan Alegonda de Neeff, weduwe Aestwarda, en de tweede een schuld aan hemzelf van 100 caroligulden.

Uiteindelijk zou door het Hof aan Johannes Mancadan het voordeel van de twijfel worden gegund en werd hij op 11 juli 1696 vrijgesproken van valsemunterij wegens gebrek aan bewijs. Desalniettemin werd hij veroordeeld tot het betalen van de gerechtskosten.¹⁷⁶ Hij zou in gijzeling worden gehouden tot dat deze waren voldaan. Het Landschap moet ondanks de vrijspraak toch wel zeer sterk aan de integriteit van Mancadan hebben getwijfeld, daar hij niet weer in zijn functie werd hersteld, doch op 13 augustus 1696 als zodanig werd vervangen.¹⁷⁷ Deze veroordeling moet, naast het verlies van het jaarlijkse tractement van 300 caroligulden dat verbonden was aan het ambt van Stempelsnijder-Generaal¹⁷⁸, toch wel een forse aanslag op de financiële draagkracht van Mancadan hebben ingehouden. Dit mag blijken uit het feit, dat in 1699 door twee crediteuren, te weten Maurits Pijtters en Jan Noordstra, is gepoogd beslag te laten leggen op de inboedel van Mancadan om deze executoriaal onder de hamer te laten brengen. Dit voornemen kon ternauwernood worden voorkomen door een gerechtelijke actie van Benno Bourboom samen met de koopman Edger Sutor.¹⁷⁹ Johannes en Elske hadden namelijk op 21 april 1692 bij acte van cessie al hun "meubelen ende huijsgeraden met alle vordere geen exempte goederen" aan hen overgedragen "omme daarmede te doen ende

laten nae hun welgevallen, gelijck een ijder met sijn vrij eigen geoorloft is", dit ter aflossing van twee obligaties uit 1682 en 1688, waarbij zij al hun roerende en onroerende goederen tot onderpand hadden gesteld.¹⁸⁰ Uit kracht hiervan zouden "de meubelen ende huijsgeraden van Johannis Manckendam cum uxore" dus nu aan hen toebehoren, om welke reden verzocht werd dat aan de gedaagden Maurits Pijtters en Jan Noordstra zou worden verordonneerd zich te onthouden van het laten executeren van bedoelde goederen. Na deze zoveelste smet op het blazoen van de Mancadans wordt verder weinig meer van hen vernomen en zullen zij een teruggetrokken leven hebben geleid. Op 28 januari 1713 verkopen Johannes en Elske voor de somma van 1.225 caroligulden hun huis in de Doelestraat inclusief een paardenstal aan de Groeneweg aan Anthonius Coulon, Bouwmeester van Zijne Hoogheid de prins van Oranje.¹⁸¹ Op 13 december 1719 laat een niet met name genoemde crediteur nog een obligatie, gedagtekend 23 mei 1715, registreren ten laste van het echtpaar Mancadan.¹⁸² In 1735 overleed Johannes en werd op 10 oktober van dat jaar begraven. De laatste jaren van zijn leven bewoonde hij een huis of kamer in de Poststraat. Waarschijnlijk was zijn vrouw Elske de Neeff hem reeds vele jaren eerder voorgedaan. Uit hun huwelijk werden in totaal vier kinderen geboren waarvan er twee jong stierven. Dochter Elske bleef ongehuwd en overleed in 1734 nabij de Waalse kerk. Zij werd op 2 augustus van dat jaar begraven. Sophia huwde op 18 januari 1705 met de ruiter van de Garde du Corps Bartholomeus Schurer. Zij stierf op het kraambed na de geboorte van haar jongste dochter en werd op 9 april 1724 begraven. Macht en aanzien zou voor deze nazaten van Pieter de Neeff en Aurelia Hiddema echter niet meer zijn weggelegd. Achterkleindochter Elske Schurer zou in 1756 door de kerkeraad ter verantwoording worden geroepen wegens het ter wereld brengen van een onwettig kind.¹⁸³ Gebleken was namelijk dat zij de predikant Winterswijk, van wie zij het doopbriefje had gehaald, had misleid en bedrogen. Degene die zij als vader had aangegeven zou drie jaar eerder reeds naar de Oost zijn vertrokken en kon derhalve nooit haar kind hebben verwekt. Besloten werd de burgemeester Bourboom van dit voorval in kennis te stellen "opdat soodanig een vrouwmensch daar over mogt gecorrigeert worden". Mogelijk heeft achterneef Jacobus Bourboom haar de hand boven het hoofd gehouden door haar persoonlijk te reprimanderen, daar noch de informatieboeken noch de resolutieboeken van de magistraat ruchtbaarheid aan deze zaak geven. Elske overleed op 15 december 1780 in het Diaconiehuis in de Grote Kerkstraat.

De Aestwarda's

Alegonda de Neeff trad in 1685 in het huwelijk met Allardus Cypriani Aestwarda. Allardus - in 1654 geboren te Bolsward als zoon van Sipcke Allerts en Lisk Haringhs - was in 1670 toegelaten aan de Franeker Universiteit en had daar filosofie en talen gestudeerd.¹⁸⁴ Op 30 november 1675 promoveerde hij tot doctor in de rechten¹⁸⁵, waarna hij in 1677 - inmiddels advocaat van het Hof van Friesland - burger werd van Leeuwarden. Tevens bekleedde hij de functie van Landschaps-Advocaat van het Krijggerecht, in welke hoedanigheid hij op 19 februari 1690 tegen een schorsing aanliep vanwege "sijn odieuse expressiën".¹⁸⁶ Hij werd echter op 8 november van datzelfde jaar weer in zijn functie hersteld. Naast deze functies was hij op 11 april 1684 in plaats van wijlen dr. Gerroltsma benoemd tot klerk van het College van Gedeputeerde Staten¹⁸⁷ en oefende hij sedert 18 april van dat jaar het schrijverschap uit van de compagnie van de ritmeester Hemmema. Dit schrijverschap zou hij op 8 februari 1692 overdragen aan zijn toen zevenjarige zoon, de latere burgemeester Samuel Aestwarda.¹⁸⁸ In

1693 trad Allardus als schepen toe tot het stadsbestuur, welk ambt hij tot zijn dood - hij overleed tussen 17 maart en 28 september 1694¹⁸⁹ - zou blijven uitoefenen. Van de zeven kinderen die uit het huwelijk van Allardus en Alegonda zouden worden geboren zou naast eerder genoemde Samuel alleen hun jongste dochter Lucia in leven blijven. Zoveel stof Johannes Mancadan tijdens zijn leven deed opwaaien, zo weinig schokkende feiten komen ons van Allardus Aestwarda onder ogen. Slechts éénmaal wordt Allardus - te weten op 20 september 1684 en dus nog voor zijn huwelijk met Alegonda - voor het Nedergerecht gedaagd door de mr. chirurgijn Joannes Adama.¹⁹⁰ Allardus zou namelijk in gebreke zijn gebleven de kosten ad vijftig caroligulden te betalen vanwege de behandeling van zijn "gedislogeerd been", alsmede van de daartoe verstrekte medicamenten. Volgens Allardus zou de chirurgijn Adama zich moeten schamen om voor het eerste consult een bedrag van zes ducats te durven vragen, daar waar de mede-chirurgijn Willem Millant slechts twee schellingen in rekening zou hebben gebracht. Adama zou tijdens dit eerste consult nog geen half kwartier met hem bezig zijn geweest. Na deze verrichtingen zou Allardus de beide chirurgijns hebben uitgenodigd om met hem een romer alsemwijn te drinken, op welk aanbod de beide heren gretig in zouden zijn gegaan. Het bevreesde Allardus dan ook ten zeerste dat Adama hem nu plotseling confronteerde met een gepeperde rekening die niets anders inhield dan dat hij - gedaagde - zou moeten bloeden voor de tijd dat Adama zich te goed zou hebben gedaan aan de uit dank voor verleende diensten aangeboden wijn. Ook de bedragen die Adama voor verstrekte medicamenten in rekening had gebracht waren volgens Allardus buiten alle proportie. Het oordeel van het Nedergerecht viel dan ook uit in het voordeel van Aestwarda. Adama werd derhalve veroordeeld tot de kosten van het geding. Allardus en Alegonda kochten in 1694 voor de som van 1.200 goudgulden het huis Bagijnestraat 54.¹⁹¹ Tot dan toe hadden zij een huurhuis in de Oosterstraat bewoond. In 1690 was door beide echtelieden voor de som van 2.555 caroligulden reeds de halve eigendom van het perceel Nieuwestad 101 "alwaar de Swarte Bock in de gevel staat" verworven.¹⁹² In 1707 werd dit halve huis door de erven van Allardus Aestwarda, namelijk zijn weduwe Alegonda, zoon Samuel en schoonzoon Johannes Columba, als man en voogd over zijn vrouw Lucia Aestwarda, voor de som van 1.460 caroligulden overgedaan aan de medeëigenaars.¹⁹³ Op 30 november 1714 overleed ook Alegonda en werd begraven in de Westerkerk. Ook haar in drie stukken gebroken grafzerk - zij het nog duidelijk leesbaar - kwam in 1990 weer voor het daglicht. Reeds een maand later kreeg Alegonda gezelschap van haar schoondochter Ibeltje Rudolphi, de vrouw van Samuel, die op 2 januari 1715 op 38-jarige leeftijd was overleden.¹⁹⁴ Samuel had evenals zijn vader te Franeker gestudeerd, alwaar hij in 1702 als student rechten was toegelaten.¹⁹⁵ In 1705 deed hij zijn kandidaatsexamen¹⁹⁶ waarna hij op 12 juni 1706 werd geadmitteerd als advocaat van het Hof van Friesland.¹⁹⁷ Na aanvankelijk elders woonachtig te zijn geweest vestigde Samuel zich in 1715 metterwoon te Leeuwarden, alwaar hij in 1722 als schepen in het stadsbestuur zou worden gekozen en als zodanig zou blijven functioneren tot 1725. Tevens trad hij op 23 april 1724 als opvolger van Cornelis Visscher toe tot de vroedschap. Van 1731 tot 1734 zou hij als burgemeester deel uitmaken van het stadsbestuur. Samuel was in 1716 te Huizum hertrouwd met de tien jaar oudere Reinuwke Bruijnsma uit Leeuwarden. Zij zou na haar overlijden op 11 maart 1739 eveneens in de Westerkerk worden begraven. Samuel verkocht nog datzelfde jaar de van zijn vrouw geërfde aanparten onroerend goed in de gemeente Leeuwarderadeel. Dit onroerend goed, voornamelijk landerijen gelegen onder de dorpen Jelsum, Wirdum, Huizum en Lekkum, werd door Samuel als één geheel overgedaan aan zijn neven Jacobus, Petrus en Everhardus Bourboom. Hiertoe behoorde ook de helft van een stemdragende zathe en landen onder Lekkum, met een totale oppervlakte van

84 pondematen. Op 8 januari 1747 trad Samuel te Hempens ten derdemale in het huwelijk en wel met Benjamina Douglas Siccama, de weduwe van Petrus van Straten. Alhoewel het aanvankelijk niet echt boterde tussen de twee echtelieden - zij leefden namelijk enige tijd gescheiden van elkaar - hebben zij zich later toch weer verzoend.¹⁹⁸ Op 30 december 1752 blijkt dat Samuel inmiddels begon te sukkelten met zijn gezondheid. Op deze datum werd hij namelijk wegens "lichaams swakheit" vervangen als curator over zijn stiefzoon Abel Siccama.¹⁹⁹ Op 28 september 1754 overleed Samuel in zijn huis op de Eewal. Op 18 oktober van datzelfde jaar deed zijn neef de Secretaris Dr. Everhardus Bourboom namens zijn weduwe aangifte van het collateraal.²⁰⁰ Samuel was volgens een extract uit het kohier van de personele goedschatting van het Oost-Minnemaespel aangeslagen voor een vermogen van zesduizend caroligulden. Opmerkelijk is dat hij in de quotisatie van 1749 nog werd aangeslagen voor een vermogen van 30.000 caroligulden.

Samuel's zuster Lucia moet reeds voor 4 januari 1707 - de datum waarop het halve huis aan de Nieuwestad werd verkocht - in het huwelijk zijn getreden met de predikant Johannes Columba uit Akkerwoude. Ze was op dat moment nog maar een kind van net 15 jaar oud! Na aanvankelijk te Akkerwoude het Goddelijke woord te hebben verkondigd, werd Johannes later als predikant beroepen te Aalsum en Wetsens, alwaar hij ook is overleden. Op 24 juli 1737 wordt voor het Nedergerecht van Leeuwarderadeel op verzoek van Dr. Samuel Aestwarda de op één na oudste zoon van Johannes en Lucia, te weten Hermannus Columba, predikant te Wirdum, benoemd tot curator over zijn minderjarige broers Willem en Petrus, op dat moment respectievelijk 21 en 19 jaar oud.²⁰¹ De oudste zoon Allardus Columba was in 1733 reeds overleden. In 1749 wordt de welstand van dominee Hermannus Columba te Wirdum als "middelmatic in staat" omschreven.²⁰² Willem en Petrus werden eveneens predikant. Laatstgenoemde overleed in 1755 kort na aankomst in Batavia, alwaar hij als predikant was beroepen.

4. DE DERDE GENERATIE

Renicus Bourboom (1688-1734)

Toen Benno Bourboom in 1709 overleed, liet hij naast zijn weduwe en een aanzienlijk vermogen ook vier jonge zonen na. De oudste zoon Renicus Bourboom, geboren in 1688 en vernoemd naar zijn grootvader Renicus Camp, had het ouderlijk huis in 1702 reeds verlaten om in Franeker theologie te gaan studeren.²⁰³ Tijdens zijn betrekkelijk korte leven zou Renicus achtereenvolgens in vier kerkgemeenten worden beroepen om het heilige woord te verkondigen.²⁰⁴ In 1711 vond hij zijn eerste standplaats in de gemeente van Oude- en Nijeschoot. Van hieruit werd hij in 1717 beroepen naar de gemeente van Drogham en Harkema Opeinde. Na in 1725 via Jorwerd andermaal van standplaats te wisselen werd Oosterlittens in 1733 tenslotte zijn laatste standplaats, alwaar hij op 5 december 1734 op 46-jarige leeftijd ongetrouwd overleed. Hij werd op 12 december te Leeuwarden in de Westerkerk begraven.²⁰⁵ Renicus was in 1729 naast zijn drie broers voor een vierde deel erfgenaam geworden van zijn moeder Johanna Camp. Haar geschatte vermogen bedroeg zoals reeds eerder vermeld op dat moment zo'n 24.000 caroligulden, zodat haar erfgenamen ieder voor 6.000 caroligulden belastingplichtig werden gesteld in de personele goedschatting voor het Noord-Oldehoofster Espel. Dit bedrag kwam vanzelfsprekend boven op hun persoonlijke vermogen. Het plotselinge verscheiden van Renicus betekende dat zijn broers Jacobus, Petrus en Everhardus ieder voor een derde deel erfgenaam van hem waren geworden²⁰⁶ zodat

bijgevolg de personele goedschatting ten name van de erven van de weduwe Bourboom nu door hun drieën moest worden opgebracht. Naast Renicus bezochten ook Petrus en Everhardus Bourboom de Franeker Universiteit, alwaar beiden vanaf respectievelijk 1710 en 1713 rechten gingen studeren.²⁰⁷ Deze jongere loten aan de 'bourboomstam' zullen straks afzonderlijk worden behandeld. Zij zullen echter wat betreft de uitbreiding van het gezamenlijke onroerendgoedbezit ook bij de behandeling van hun broer Jacobus ruimschoots aan bod komen.

Jacobus Bourboom (1690-1764)

Jacobus Bourboom (1690-1764. B. Acama, ca. 1740; Stadhuis Leeuwarden)

Het lijkt erop dat Benno en Johanna al van meet af aan een grootse toekomst voor hun tweede zoon Jacobus in het verschiet zagen liggen. Dit mag blijken uit het feit dat Benno op 1 juni 1703 zijn compagnie's schrijverschap dat bijna 37 jaar door hem was uitgeoefend overdroeg aan zijn toen elfjarige zoon.²⁰⁸ Denkelijk heeft Jacobus in de jaren die zouden volgen zeer duidelijk aan zijn ouders laten blijken dat hij naast een aangeboren carrièredrang tevens over een zeer uitgekiend vermogen beschikte om de dingen naar zijn hand te zetten. Deze twee eigenschappen zullen hem dan ook sterk hebben afgeremd om in het voetspoor van zijn oudere broer te treden middels het volgen van een jarenlange studie naar de diepere achtergronden des levens. Waarschijnlijk heeft de wijze waarop Jacobus zijn jeugd heeft ervaren een veel wereldlijker levensbeschouwing in hem wakker gemaakt.

Bijgevolg zal hij meer waarde hebben gehecht aan het in stand houden en verstevigen van de zorgvuldig door zijn vader opgebouwde vriendschapsbetrekkingen met de maatschappelijke en bestuurlijke elites die in het vroeg zeventiende eeuwse Leeuwarden de dienst uitmaakten. Hoe het ook zij, in plaats van jarenlang te schaven aan zijn intellect zette Jacobus alle zeilen bij om zijn invloed in de Leeuwarder maatschappij te vergroten. Na in 1710 - als eerste stap in de door hem geambieerde richting - verkozen te worden tot burgervoorzitter van het Noord-Oldehoofster Espel, werd hij op 16 januari 1714 als opvolger van Dr. Jacobus Recalff gekozen in de Leeuwarder Vroedschap om vervolgens daarin een halve eeuw lang zijn stem te doen laten gelden. Naar de gemengde gevoelens die sommige leden van dit invloedrijke orgaan ondervonden toen zij zich gedwongen zagen de amper 24-jarige Jacobus Bourboom in hun midden te sluiten kan slechts worden gegis. Doch Jacobus - zeer waarschijnlijk niet gespeend van een behoorlijke dosis inschattingsvermogen - zal zich niet meteen uit de markt hebben geprijsd door zich al vanaf de eerste dag als "jonge hond" binnen de plaatselijke politiek te profileren. Door bewust gespeelde bescheidenheid zal Jacobus aanvankelijk vrij aardig tussen de facties door hebben kunnen laveren. Deze min of meer voor de hand

liggende houding zal hij in 1723 beloofd hebben gezien in zijn kandidaatstelling voor de nieuw te benoemen Magistraat. Zo maakte Jacobus tussen 1723 en 1726 als schepen voor het eerst deel uit van het stadsbestuur. Een tweede ambtstermijn als schepen wachtte hem tussen 1729 en 1732. Van 1740 tot 1743 werd hij voor het eerst gekozen tot burgemeester, zo ook van 1752 tot 1755, van 1757 tot 1760 en van 1762 tot aan zijn dood in 1764. Gedurende zijn politieke loopbaan had Jacobus naast vele vrienden ongetwijfeld ook evenvele vijanden. Burgemeester Nicolaas Arnoldi wil zijn naaste collega's binnen de Vroedschap nog wel eens in kadertjes plaatsen. Zo laat hij in 1749 de aan de stadhouder verzonden nominatie van gegadigden voor de nieuw te verkiezen Magistraat vergezeld gaan van een politieke plaatsbepaling van alle genomineerden.²⁰⁹ Zo wordt van de vroedsman Jan Carel Kutsch vermeld dat deze "seer geattacheerd is aan Swalve en groot antagonist van Bourboom", terwijl hij de zwager van Kutsch, de vroedsman Jacobus Brouwer, plaatst "onder directie van Bourboom, aan wien dezelve zeer sterk is geattacheerd". De oud-schepen Wijngaarden wordt omschreven als "een seer geschikt en fatsoenlijk burgerman, welbegoedigd, levende van zijn renten, is mede Vroedschap en 2 maal Scheepen geweest met reputatie, en is welgesien bij de Ingesetenen in 't Generaal; voorts van de Oude Wesseliaanse Linie en dus nu meest aan de kant van Bourboom, dog met moderatie". De vroedsman Idema wordt door Arnoldi gekarakteriseerd als "een geschikt en fatsoenlijk welgequalificeerd man, dog seer swaar bespraakt, stamelende soo sterk dat bijna niet uit zijn woorden kan komen". De hopman Wijnsdorp is volgens Arnoldi "een gemeen burgerman, dog ten hoogsten geattacheerd aan Bourboom". Verder zou de hopman Duivenstein sterk geattacheerd zijn aan Hiddema en Fenema en de hopman Van Kammen een medestander zijn van Wielinga. Verder vermeldt Arnoldi over de genomineerde koffieschenker Wijbe Sipma, dat deze "door de Boumeester Pierson is geroepen tegens het sin van meest alle andere leden van de Magistraat". Tot slot noemt hij Andrijs Fooij "meest geattacheerd aan Huber en Hamerster". Over hoe de relatie tussen Jacobus Bourboom en Nicolaas Arnoldi zich verhiel worden we nader ingelicht als Arnoldi inzake de beroeping van een nieuwe predikant op 25 juni 1763 een missive laat uitgaan naar prinses Maria Louise.²¹⁰ Hierin laat hij zich als volgt over Jacobus uit: *"Ik heb mij vereerd gevonden met UW E. Hoogheits hoogstgerespecteerde missive van den 21 deser, waar bij het UW E. Hoogheit wel gelieft heeft, mij gratieuselijk te kennen te geven, dat UW E. Hoogheit geïnformeerd zijnde, dat er nu weder sterk wierde aangedrongen op de beroeping van een Predicant, en dat vermits UW E. Hoogheits gedagten daar omtrent aan mij so wel als aan den Heer Bourboom niet onbekend zullen zijn, UW. E. Hoogheit hoopt en vertrouwt, dat ik met den selven in die saak, gelijk mede in de beroeping van een Rector de Concert zal te werk gaan. Ik betuige UW E. Hoogheit heiliglijk dat ik altoos gesogt en mijn best gedaan heb, en nog niets meer soeke en wense, als met den Heer Bourboom opregtelijk te corresponderen; ik heb, zedert de opdracht van de Raadsbestellinge, andere daar toe steeds aangeset, en self gaarne gesien, dat hij de meeste directie had; ik heb bij alle occasiën hem niet alleen als een vriend maar als een broeder geadsisteerd, zelfs somtijds tegen mijn eigen belangen, en mijne goede vrienden dikwils geoordeeld hebbende, dat ik te veel deed. Het is mij diensvolgens altoos ten uitersten leed en tegen de borst geweest, wanneer ik somtijds gedwongen ben geweest, so ik geen kwaade dingen goed heeten, en tegen mijn gemoed, eed en pligt wilde handelen, van de Heer Bourboom te distantieren.".* Hieruit blijkt dus duidelijk, dat Jacobus - tot groot misnoegen van Arnoldi - niet het gevoel van de prinses deelt inzake haar voorkeur met betrekking tot de beroepingsvoordracht. We zullen later uitgebreider op deze zaak terugkomen.

Naast zijn politieke functies op plaatselijk niveau nam Jacobus in 1755 namens het kwartier der Steden tevens zitting in het College van Gedeputeerde Staten van Friesland. Deze hoge bestuursfunctie zou hij tot aan zijn dood in 1764 blijven bekleden. Gedurende zijn negenjarige ambtsperiode werd Jacobus tot twee keer toe door de Staten afgevaardigd als commissaris-politiek op de Provinciale Synode, alwaar hij door zijn vetorecht een grote macht bezat.²¹¹ Naast zijn politieke loopbaan was Jacobus achtereenvolgens in 1719 diaken van de Grote Kerk, van 1724 tot 1764 voogd van het St. Anthony Gasthuis²¹² en medegecommitteerde tot 's Lands Rekenkamer.

Het onroerendgoedbezit wordt drastisch uitgebreid

Iskjen Bruijnsma (1696-1754). Bernardus Accama, ca. 1740. Collectie Fries Museum

Jacobus was op 9 oktober 1718 te Grouw in het huwelijk getreden met Iskjen Bruijnsma, dochter van de secretaris van Idaarderadeel Agaeus Bruijnsma. Als bruidschat bracht Iskjen haar aandeel in de erfenis van haar moeder mee. Dit aandeel bedroeg ongeveer 14.000 caroligulden, bestaande uit obligaties, een lijfrente, contant geld en Oetsma-sathe in Grouw met daarbij 130 pondemaat landerijen. Tevens bezat Iskjen's vader in Idaarderadeel een groot aantal landerijen die na zijn dood in 1741 door Jacobus Bourboom samen met zijn zwager Petrus Bruijnsma werden geadministreerd.²¹³ Jacobus en Iskjen zullen ook uit deze bezittingen ongetwijfeld ruime inkomsten hebben genoten. Als we kijken in hoeverre Jacobus op provinciaal niveau zijn invloed kon doen laten gelden en wanneer daarbij de stemkohieren van 1758 als uitgangspunt worden genomen,

dan komen we voor Jacobus op een stemmentotaal uit van 17,39, verdeeld over 11 dorpen in 7 grietenijen.²¹⁴ Wat de uitbreiding van het onroerendgoedbezit binnen Leeuwarden betreft, was Jacobus na het overlijden van zijn vader en de daarop volgende boedelscheiding bepaald niet op zijn lauweren gaan rusten. In 1715 deed zich namelijk een buitenkansje voor om de door hem bewoonde woning in de Nieuwesteeg uit te breiden met het pal ten Noorden gelegen pandje Nieuwesteeg 7. Door zich 'ratione vicinitatis' te beroepen op het niaerrecht - dit hield in het recht van eerste koop op grond van nabuurschap - belemmerde Jacobus de voorgenomen verkoop van het pandje door Trijntje Feikes, weduwe van Hendrick Scholl, aan de koopman en mr. metselaar Oene Sjouckes en diens vrouw.²¹⁵ Laatstgenoemden werden hierbij schadeloos gesteld voor de reeds gemaakte kosten. Zo realiseerde hij voor de prijs van 455 caroligulden de eerste bescheiden uitbreiding van het hem na het overlijden van zijn moeder door boedelscheiding ten deel gevallen bezit binnen de Leeuwarder stadgracht. Doch hoe bescheiden deze aankoop dan ook mocht zijn, Jacobus zal zich hierin met de oude

volkswijsheid "wie het kleine niet eert, is het grote niet weert" in gedachten maar al te graag hebben laten leiden. Wanneer in 1722 de koop van een pand aan de oostzijde van de Kleine Kerkstraat wordt geproclameerd, beroept de kooplustige Jacobus zich samen met zijn broer Petrus en de gebroeders Andele en Hillebrandus Andeles wederom op het niaerrecht. Ditmaal om volstrekt duistere redenen, door "jure sanguinis" - dus rechtens bloedverwantschap met de verkoper - het eerste recht van koop te claimen.²¹⁶ Zo werden de aspirant-kopers voor de prijs van 599 caroligulden en 19 stuivers ieder voor een vierde deel eigenaar van het verkochte pand. Deze aanwinst zou overigens in 1738 alweer door de nieuwe eigenaars worden afgestoten en wel voor een prijs van 650 caroligulden.²¹⁷ Op 22 januari 1723 vond wederom een proclamatie plaats van de voorgenomen verkoop van een pand dat reeds enige tijd de warme belangstelling van de schepen Bourboom moet hebben genoten. De meester horologiemaker Sicke Arents en zijn vrouw wilden namelijk het perceel Bagijnestraat 44 voor de somma van 750 caroligulden van de hand doen. Jacobus wilde ook nu weer deze kans niet over zijn kant laten gaan en niaerde dit ten noorden van zijn achterplaats gelegen pand.²¹⁸ In de hieropvolgende jaren hield Jacobus zich wat het aankopen van onroerend goed betreft tamelijk rustig, totdat zich in 1736 de gelegenheid voordeed het erf achter zijn woningen in Nieuwesteeg en Bagijnestraat aanzienlijk te vergroten door op het perceel Nieuwestad 63, inclusief achterhuis en tuin, zijn rechten als naastleger te doen laten gelden. Zo werd de voorgenomen verkoop van dit pand door Catharina Le Gentil, huisvrouw van Dr. Eco Scheltinga, door Jacobus Bourboom verhinderd. Laatstgenoemde werd voor de prijs van 2.407 caroligulden en 13 stuivers de nieuwe eigenaar.²¹⁹ In het hetzelfde jaar dat Jacobus het perceel Nieuwestad 63 in eigendom verwierf, niaerde hij eveneens "ratione vicinitatis" het tegenover de Latijnsche School gelegen pand Bagijnestraat 40, tot dat jaar eigendom van de mr. bakker Dominicus van Backum.²²⁰ Met de aankoop van dit pand was een koopsom van 903 goudgulden gemoeid met daarboven 120 caroligulden schadeloosstelling voor de eerstegeïnteresseerden.

In 1748 richtte de aandacht van Jacobus Bourboom zich weer eens op de Nieuwesteeg, toen Antie Reinders, weduwe van de mr. tinnegieter Jetze Heins, haar huis en stal met aanbehoren - te weten het huidige perceel Nieuwesteeg 1 - wilde verkopen.²²¹ Met de niaerkoop van dit pand, waarvoor 1.900 caroligulden plus een schadeloosstelling van 150 caroligulden voor de eerste bieder moest worden neergeteld, bezat Jacobus Bourboom, met uitzondering van de beide hoekpanden, nu de gehele westzijde van de Nieuwesteeg, zij het dat in de gevelwand ter plekke van het huidige Nieuwesteeg 3 nog steeds een lege ruimte gaapte. Deze plek moet omstreeks 1760 zijn bebouwd, waarbij over de oorspronkelijke kavel van Nieuwestad 65 - toen inmiddels deel uitmakend van het onroerendgoedbezit van Jacobus - werd heengebouwd. Gelijktijdig moet in opdracht van Jacobus Bourboom ook het door hem bewoonde Nieuwesteeg 5 ingrijpend zijn verbouwd, althans de geschatte reële huurwaarde blijkt tussen 1755 en 1760 fors te zijn toegenomen. Op 7 maart 1749 werd groot consent verleend op de koop door Jacobus en Iskjen van het pand Nieuwestad 65, hetgeen door hen voor de som van 3.300 caroligulden van de echtelieden Thomas Zorn en Hendrikjen Wiegers werd overgenomen.²²² Drie jaar later werd wederom consent verleend op de koop van alweer een pand aan de smalle zijde van de Nieuwestad. Hiervan luidde de omschrijving "sekere deftige wel ter nering staende huisinge cum annexis, staende ende gelegen op de Smalsijde van de Nieuwestad op de Deinumer Suipmerk, alwaer Deinum uithangt". Het betreft hier Nieuwestad 69, dat voor 2.027 goudgulden van eigenaar verwisselde. Verkoopster was Hiske Arjens, de weduwe van Albert Doekes Deijnema.²²³

Tot nu toe is voornamelijk de aankoop van onroerend goed aan de orde geweest die door Jacobus Bourboom persoonlijk of staande echte is gedaan. Samen met zijn broers Petrus en Everhardus werd ook nogal het een en ander verworven. Zo kochten zij in 1739 van hun neef Samuel Aestwarda de helft van diens woning Bagijnestraat 54. Dit voor de koopsom van 1.600 caroligulden.²²⁴ Samuel zou de andere helft van dit pand twee jaar voor zijn dood in 1754 bij testament middels legaatstelling vermaken aan zijn drie neven, met dien verstande dat zij hiervoor een schuld van 1.500 caroligulden van Samuel aan zijn stiefzonen Keimpe en Adrianus van der Straten dienden te vereffenen.²²⁵

De spreiding van het onroerendgoedbezit van de familie Bourboom in het Noord-Oldhoofster Espel, in rood aangegeven op een wijkaart van de wijk F uit 1843. In blauwhet perceel Nieuwestad 103, waar de wijnhandel in de tweede helft van de 17de eeuw werd gedreven.

Zo ook werd in 1739 van Samuel Aestwarda het van diens overleden echtgenote Reinuwke Bruinsma aangeërfde onroerendgoedbezit in de gemeente Leeuwarderadeel in eigendom overgenomen.²²⁶ Het betrof hier achtereenvolgens een kwart van een hornleger van 13 pondematen onder Wirdum, een kwart van 6 pondematen weiland onder Huizum, de helft van een stemdragend hornleger, groot anderhalf pondemaat, onder Jelsum, 10 pondematen mieden onder Lekkum en tenslotte de helft van een stemdragende zathe en landen met een oppervlakte van 84 pondematen onder het behoor van Lekkum aan de Dokkumer Ee. Met deze transactie was een totaalbedrag gemoeid van 4.425 caroligulden. In 1743 kochten Jacobus, Petrus en Everhardus van de erven van Gerrit Oldersma en Margaretha van Lennep de zathe en landen onder het dorp Birdaard aan die vanaf dat moment de naam Bourboomstate zou gaan dragen.²²⁷ Nog hedentendage houden de gelijknamige boerderij die

op het terrein van de in 1844 gesloopte state is gebouwd en de daarlangs voerende Bourboomweg de herinnering aan het Leeuwarder regentengeslacht levendig. Tenslotte werd in 1763 de laatste gezamenlijke aankoop gedaan. Op 22 april van dat jaar werd namelijk consent verleend op de koop door de gebroeders Bourboom van een koetshuis met stal voor vier paarden en een hooizolder daarboven, gelegen aan het Heer Ivostraatje. Verkoper was Albartus Raschen als testamentaire administrator over de nalatenschap van de heer Gosewijn van Coehoorn. De koopsom bedroeg 490 caroligulden en 14 stuivers.²²⁸

Een korte staat uit 1755 van de mandelige goederen van de gebroeders Bourboom, waarover door Jacobus Bourboom administratie werd gevoerd, vermeldt buiten Leeuwarden en Leeuwarderadeel nog de volgende gemeenschappelijke bezittingen²²⁹: een zathe land tot Ruigelollum, waarvan de geschatte waarde 5.200 caroligulden bedroeg; nog een zathe land aldaar, in 1745 en 1746 aangekocht, met de in 1752 verbouwde en vergrootte schuur, gewaardeerd op 8.000 caroligulden; een zathe land te Ferwerd, gewaardeerd op 3.600 caroligulden; nog een zathe land met huis en schuur aldaar, in 1746 aangekocht, en in 1751 aanzienlijk verbouwd, gewaardeerd op 4.700 caroligulden; een vierde part van een zathe te Rauwerd²³⁰, gewaardeerd op 2.060 caroligulden; een achtste part van een zathe te Grouw, gewaardeerd op 650 caroligulden; de helft van tien pondematen land te Roordahuizum, gewaardeerd op 500 caroligulden en tenslotte de helft van een zathe te Wartena, gewaardeerd op 2.075 caroligulden. Verder worden op de staat nog vermeld twee grafsteden in de Westerkerk, zes lijfrentebrieven op het leven van de dochters van Jacobus Bourboom, zeven Landsobligaties, een reversaal ten laste van de pruikmaker Theodorus Boerboom²³¹ en een aantal kleinere obligaties. De totale waarde van de gemeenschappelijke bezittingen werd getaxeerd op 63.801 caroligulden, 8 stuivers en 14 penningen. Hiertegenover stond een gezamenlijke schuld aan Sipke Epkes te Workum van 10.000 caroligulden. Blijkens het quotisatiekohier van 1749 werd het vermogen van Jacobus Bourboom in dat jaar geschat op 70.000 caroligulden.²³² Hierbij dient zijn aandeel in Bourboomstate te Birdaard nog te worden opgeteld, daar de drie broers behalve in Leeuwarden ook in Dantumadeel in de quotisatie werden aangeslagen. Dat Jacobus herhaaldelijk pogingen heeft ondernomen om met name in de dorpen in Idaarderadeel een stemmenoverwicht te verwerven en daarbij intriges niet schuwde mag blijken uit de verklaringen van Claas Douwes en Willem Jans Scheverstein, respectievelijk schooldienaren en ontvangers te Idaard en Aegum. Beiden getuigden namelijk op 7 juli 1753 dat de heer Arent Cornelis van Scheltinga zich vaak bij hen had beklaagd over het contract dat hij voor enkele jaren met burgemeester Bourboom cum sociis had afgesloten, en dat Bourboom "met sijn sleughe streken hem daer toe hadde vervoert en tegens het Huijs van Camstra aangeset, terwijl hij een man was, die in twist en onenigheyt niet konde leven en dat hij dagelijks grote begeerte hadde met het Huijs van Camstra te versoenen", maar dat Bourboom en zijn eigen vrouw dit afraadden en hem met geweld daarvan weerhielden. Van Scheltinga wilde het contract met Bourboom graag vernietigen, ook omdat hij aan Bourboom ieder jaar 100 caroligulden moest afdragen. Jacobus zou Van Scheltinga "grotelijks misleyt hebben in 't aankopen van Plaatsen", waarbij Jacobus steeds de beste, en Van Scheltinga de slechtste kreeg.²³³ Tjalling Willem van Camstra zou zich zelfs tegenover prinses Anna over de praktijken van Jacobus Bourboom hebben beklaagd, doch had als antwoord gekregen dat zij hem helaas niet tegen 'Bourbom' kon helpen.²³⁴

Na alle voorspoed trof Jacobus in de zomer van 1754 een gevoelige tegenslag. Zijn vrouw was namelijk plotseling ziek geworden en haar toestand verslechterde van dag tot dag. Dankzij het feit dat van zijn schoonzoon Willem Augustijn van Sloterdijck een aantal

dagboeken uit de periode 1741-1759 bewaard zijn gebleven, worden we uitvoerig geïnformeerd over de slotfase van Iskje's leven.²³⁵ Een bewaard gebleven rouwbrief werd nog diezelfde dag verzonden naar de Gedeputeerde Staat van Friesland Franciscus Bavius te Leeuwarden.²³⁶

*"De grootste en snoodste van Leeuward's kerk tyrannen!"*²³⁷

In 1763 stond de gereformeerde gemeente van Leeuwarden in het middelpunt van de landelijke belangstelling.²³⁸ In 1762 was namelijk één van de zes predikanten van Leeuwarden naar elders beroepen. Hierop vroeg de kerkeraad bij de magistraat om 'handopening'. Het was namelijk sedert de reformatie wet, dat in de steden de toestemming om opnieuw te beroepen bij de overheid moest worden aangevraagd. Gewoonlijk hield deze 'handopening' slechts een formaliteit in. Doch ditmaal liet de Magistraat de kerkeraad weten dat zij het zeer op prijs zou stellen wanneer de drie kandidaten die op de nominatie voor het Leeuwarder predikantschap werden geplaatst van Friese afkomst zouden zijn en daarnaast, om het broodnodige evenwicht tussen de strenge Voetianen en de meer gematigde Coccejanen binnen de Leeuwarder gereformeerde gemeente recht te doen, zou het de kerkeraad niet misstaan wanneer er van de laatsten ook eens een kandidaat naar voren zou worden geschoven. Deze bemoeienis met kerkelijke zaken werd de Leeuwarder Magistraat bepaald niet in dank afgenomen, waarna de predikant Cornelius Blom op 26 augustus 1763 zijn spraakmakende aanklacht declameerde tegenover burgemeesteren en schepenen. De laatsten stonden perplex van de belerende toonzetting van de toespraak. In deze 'Aanspraak' had Blom de Magistraat voorgehouden dat zij geen 'afgoden' of een 'afgod' mochten dienen. Met 'afgod' zou hier bedoeld zijn op prinses Maria Louise, die graag had gezien dat de zoon van haar gunsteling Ds. J.H. Schrader, te weten Ds. E.W. Schrader naar Leeuwarden zou worden beroepen. Toen bleek dat de aanklacht ook nog eens officieel in de kerkeraadsnutulen was opgenomen en in druk uitgegeven, was voor de geschoffeerde Magistraat de maat vol. Blom werd wegens majesteitsschennis tot een geldboete veroordeeld. Dat de rol die Jacobus Bourboom als toenmalig burgemeester in deze zaak heeft gespeeld hem door sommigen niet in dank werd afgenomen mag blijken uit een tweetal bewaard gebleven spottichten.²³⁹ Welk effect dit dichtwerk op het gemoed van onze Jacobus Bourboom moet hebben gehad geeft het verleden niet prijs. Het lijkt evenwel niet onvoorstelbaar dat hij woedend moet zijn geweest na kennisname van deze zeer 'gewaagde' pennevruchten vol boude aantijgingen:

*Den bloedhand, voor wiens stoel alle Scheepen knielen
Door dees, vijand van de Vree, de pest der Christen Zielen
Vervloekte Bastaerd zaad, van alle deugd ontaard
Dat God nog Godsdienste kent, dat Vriend nog vijand spaart
De Grootste en Snoodste van ons Leeuwards kerk tyrannen
Al lang met mavors geest en moordlust aangespannen
Die land, Kerk en Stad en ook 't Vorstelijk huis verraad
Uit eersugt en om geld en eer en hoge staat
Die zelfs zig niet ontsiet sijn Dogters te vercopen
Om geld te schrapen en om schatten op te hopen
Die Snode Huichelaar heeft van een Staatschen raadt
Van't Sugtend Leeuward Volk vervloekt, verfoeijt, gehaat
Om zijn regeerzugt en ondraaglijk Domineeren
Waarmed'hij groot en Kleen als kinders wil tracteren*

*Een Vriend van Lucifer waar aan hij zoekt zijn heul
Een Staat vernielder die zijn Volk verstrekt tot beul
Een Kerk Schoffeerder, die zijn eygen Ziels geweeten
Heeft toegeschroeyd om van geen naberouw te weeten
Nog onlangs was hij Klerk en nu zoo groot van Magt
Hoewel van 't slegste volk en Mankendams Geslagt
Der Herderen Schandvlek over wiens lijk de kraaijen waaren
te goed te zijn om hun rop met zulk een aas te laven
Wort hier verbeeld; Maar Sagt! Wat hoor ik hier Gebrom
Al het helsch gespook roept om de Ziel van Bourbom
De Princes meent het wel maar wort door Jaap Bedrogen
Om hem alleen gehaat, want hij verblind haar Oogen
Beklaaglijk opdragt, bron van deeze tyrannij
Van ons ondraaglijk jok en droeve slavernij.*

Jacobus Bourbom alias Muske Jaap Kuiper

*Zeg regte Antagonist van ware rust en vrede
zeg dog vervloekte Vent, waar moeijt gij u dog meede
Hoe durvt gij dog Gods Kerk opofferen aan de woede
Van Menschelijke eer van Vorstelijke Bloede
Hoe kunt gij het dog doen, vervloekte Arminiaan
De regten van Gods Kerk den bodem in te slaan
En zeg hoe durft gij dog u schijnheilig gesag
Gebruiken tot een Weeuw en burgerlijk geklag
Of meent gij althoos dus in Leeuward te regeren
O Neen, jaap, O Neen dat bladtje kan verkeerren
Men kan u Huis wel eens ter grond toe demoliëren
En bruiken u persoon, om 't galge Hout te vereeren
Ik heb aleer gehoort van Valsche Munters spreken
Men noemde die wel eer Bourboompjes vol gebreken
Waar gij dat Jaap die die Valsche munt formeerde
of was't van u Geslagt die sulx Entrependerde
Maar dat's niet wel gelukt men moet wat anders zoeken
Uit Mantel, Paruik of beff, want hij verstaat geen boeken
darom hou u niet op met kerkelijke zaken
Maar blijf bij uw gewigt, bij ellen en bij maaten
En laat ons Vader Blom in rust en vrede gaan
En Dwingt hem nimmermeer voor u, sotskap te staan
Want anders kunt gij ligt door Burgerlijk gezag
Gebragt zijn tot u pligt tot wee en tot beklag.*

Finis.

Jacobus overleed op 18 januari 1764 en werd bij zijn vrouw in de Westerkerk begraven. Ook van het overlijden van Jacobus is een rouwbrief bewaard gebleven die ooit werd verstuurd naar de Grietman Van Aijlva van Baarderadeel.²⁴⁰

Uit het huwelijk van Jacobus Bourboom en Iskjen Bruinsma werden drie dochters geboren, te weten Aefjen, Johanna en Iskjen Catharina Bourboom. Allen zouden mannen van groot aanzien huwen zoals straks zal blijken. Na het overlijden van Jacobus Bourboom, werd zijn broer Petrus aangewezen als executeur testamentair over zijn nalatenschap. In deze hoedanigheid verkocht Petrus het grootste deel van het onroerendgoedbezit binnen Leeuwarden, denkkelijk om de aanzienlijke schuldenlast van circa 65.000 caroligulden te kunnen vereffenen.²⁴¹ Zo werd op 9 juni 1764 groot consent verleend op de verkoop van het pand Nieuwestad 69, dat voor de somma van 3.150 caroligulden van de hand werd gedaan.²⁴² Ruim een half jaar later, te weten op 22 december 1764 werd consent verleend op de verkoop van het pand Bagijnestraat 44. Hiervan bedroeg de verkoopprijs 1.480 caroligulden en 10 stuivers.²⁴³ Vervolgens werd op 3 mei 1765 werd consent verleend op de verkoop van het pand Nieuwesteeg 1. Hiervan bedroeg de verkoopprijs van 1.402 caroligulden en 2 stuivers.²⁴⁴ Op 20 september 1765 verwisselde het pand Nieuwestad 65 voor een bedrag van 2.115 caroligulden en 3 stuivers van eigenaar.²⁴⁵ Tenslotte werd op 4 oktober 1765 groot consent verleend op de verkoop van Bagijnestraat 40, dat voor de prijs van 1.264 caroligulden en 4 stuivers weg ging.²⁴⁶ Aldus werd een flink deel van het bezit van Jacobus in klinkende munt omgezet en wel in een totaalbedrag van 9.411 caroligulden en 19 stuivers. Slechts de percelen Bagijnestraat 42 en Nieuwesteeg 3, 5 en 7 zouden naast het omvangrijke, met hun ooms Petrus en Everhardus gemeenschappelijke bezit, nog geruime tijd eigendom van de juffers Bourboom blijven.

Petrus Bourboom (1694-1780)

Zoals reeds vermeld werd Petrus Bourboom, gedoopt te Leeuwarden op 26 januari 1694, in 1710 toegelaten tot de Franeker Universiteit om aldaar rechten te studeren onder de befaamde professor dr. Zacharias Huber. Op 20 juni 1715 promoveerde Petrus tot doctor in de rechtsgeleerdheid²⁴⁷, waarna hij datzelfde jaar benoemd werd tot advocaat bij het Hof van Friesland. Ter gelegenheid van zijn promotie is door enkele van zijn studievrienden nog een in het Fries geschreven promotiegedicht aan het nageslacht overgeleverd²⁴⁸, hetwelk als volgt luidt:

*O Bæm! ô Boerebæm! het loyts' ik der oon dy?
Schoet bloejen wesse? wis! sô tinkt het sijker my
Het bloejen sis ik / Hey! dat is wol tijghe mis;
Sô 'k rjeugt sjoeg draagh' stu haast heel rijpe fruchten wis!
Nou Bæmke vol fen frugt du moaste lustig groeye /
Jn draag'er mâr op oon; dan sil dijn namme bloeije:
Dan sil min dy de beste plæts ijn Frijslands Hoof
Nôg jaan / dit winsch' ik dy / in schie 'er sa fen oof.*

Trog Frjuen.

Hoe zeer zijn vrienden het met hun voorspellingen bij het rechte eind zouden hebben bleek in 1749, toen Petrus inderdaad de 'beste plaets ijn Frijslands Hoof' toebedeeld kreeg en als procureur-generaal de voortijdig afgetreden Mr. Ramaker in de vacant geworden functie opvolgde.²⁴⁹ Ook Petrus vervulde evenals zijn vader en oudere broer Jacobus sedert 10 januari 1725 het schrijverschap van een compagnie te voet.²⁵⁰ Op 2 juni 1724 werd Petrus

gekozen tot burgerhopman van het Noord-Oldehoofster Espel²⁵¹, in welke functie hij tot 1734 zou continueren, zij het vanaf 18 mei 1725 als vertegenwoordiger van het West-Minnema Espel.²⁵² Van 1735 tot 1738 zou hij als schepen deel uit maken van het stadsbestuur. Daarnaast was hij voogd van het Nieuwe Stads Weeshuis (1723-1728) en administrateur van de zogeheten "Bolswarder kamers", een voorziening voor arme weduwen. Petrus was op 11 juli 1723 te Hemelum in het huwelijk getreden met Gerbrich Reitsma, dochter van de Ontvanger-Generaal van Friesland Focko Tjepkes Reitsma. Een broer van Gerbrich, te weten Tiberius Reitsma, heeft o.a. als predikant te Amsterdam gestaan.²⁵³

Wit gemarmerde barokke halbank met houtsnijwerk in de hal van het Leeuwarder Stadhuis. In rugleuning een alliantiewapen onder een kroon met parels. De familiewapens die dateren uit het begin van de 18e eeuw, zijn die van Petrus Bourboom en van zijn vrouw Gerbricht Reitsma. De bank is naar alle waarschijnlijkheid geschonken ter gelegenheid van hun huwelijk in 1723.

Het levensgeluk van Petrus zou zwaar op de proef worden gesteld, daar al zijn vijf kinderen op zeer jonge leeftijd zouden komen te overlijden. Een half jaar na de geboorte op 21 januari 1730 van zijn jongste dochter Catalina overleed na een kort ziekbed ook zijn jonge vrouw Gerbrich en werd op 31 juli 1730 in de Westerkerk begraven. Van haar overlijden is een rouwbrief bewaard gebleven.²⁵⁴ Op 12 september 1748 overleed ook Cathalina²⁵⁵ en werd op 18 september van dat jaar in het graf van haar moeder bijgezet.

Petrus bewoonde blijkens de begraafboeken in ieder geval tot 1727 een huurhuis in de St. Jacobsstraat. Na het overlijden van zijn moeder op 16 mei 1732 viel hem bij boedelscheiding het in 1716 door zijn grootmoeder Catharina Doijtses Deinema nagelaten huis Bagijnestraat 47 ten deel, doch hij heeft dit pand nimmer zelf bewoond. In 1730 huurde hij reeds het pand

De Weerd 11 dat in 1736 voor de somma van 5.041 caroligulden en 1 stuiver door hem zou worden aangekocht.²⁵⁶ In 1742 kaaerde Petrus het achter zijn woning aan de Weerd grenzende pand Bagijnestraat 70 "nevens het pijpke". Dit pand werd door hem voor 1.120 caroligulden in eigendom overgenomen van Arnoldus en Johannes Steindam. Aan schadeloosstelling betaalde Petrus 90 caroligulden aan de echtelieden Jacob Steindam en Gerlantje Baerd, die de koop aan hun neus voorbij zagen gaan.²⁵⁷

Naast de hiervoor genoemde huizen en het eerdergenoemde gemeenschappelijke bezit met zijn broers bezat Petrus blijkens een na zijn overlijden op 1 november 1780 gedane aangifte ten behoeve van het collateraal²⁵⁸ buiten Leeuwarden nog de volgende onroerende goederen: Een boerderij gelegen op het Noarderleech onder Hallum met een getaxeerde waarde van maar liefst 44.850 caroligulden en een boerderij te Warga, reeds bij zijn leven besproken aan zijn nichtje Iskjen Catharina Bourboom, getaxeed op 10.599 caroligulden, 7 stuivers en 8 penningen. Naast dit aanzienlijke onroerendgoedbezit bezat Petrus ook nog tal van Lands- en particuliere obligaties, lijfrenten en andersoortige waardepapieren. In zijn sterfhuis werd een bedrag van 13.678 caroligulden en 6 stuivers aan contanten aangetroffen. De roerende goederen die bij boelgoed werden geveild brachten een totaalbedrag van 3.354 caroligulden, 1 stuiver en 12 penningen op. De waarde van zijn boekenbezit werd getaxeed op 300 caroligulden.

De totale nalatenschap van Petrus bedroeg na aftrek van dood- en andere schulden 146.522 caroligulden, 15 stuivers en 3 penningen. Dit is aanzienlijk meer dan de 50.000 caroligulden aan geschat vermogen waarvoor hij in 1749 in de quotisatie werd aangeslagen.²⁵⁹ Ook Petrus vond op 6 november 1780 zijn laatste rustplaats in de Westerkerk, in hetzelfde graf als waar zijn vrouw en dochter hem vele jaren eerder waren voorgegaan. Een rouwbrief die naar de grietman Eeringa op de Joure werd verzonden is bewaard gebleven.²⁶⁰

Everhardus Bourboom (1695-1780)

Everhardus, gedoopt op 14 augustus 1695 als jongste zoon van Benno Bourboom en Johanna Camp, werd evenals zijn oudere broer Petrus in 1713 toegelaten als student rechten aan de Franeker Universiteit, alwaar hij onder professor Dominicus Balck op 4 mei 1717 tot doctor in de rechtsgeleerdheid promoveerde.²⁶¹ Ook hij werd hierna benoemd tot advocaat bij het Hof van Friesland. Van 1732 tot 1777 zou Everhardus het secretarisambt van Leeuwarden bekleden. Daarnaast was hij van 1731 tot 1732 voogd van het Nieuwe Stadsweeshuis. Everhardus mag dan volgens het quotisatiekohier in 1749 'welbegoedigt' worden genoemd, zo vermogend als zijn beide broers was hij zeker niet! Zijn vermogen bedroeg in dat jaar 20.000 caroligulden (exclusief zijn aandeel in Bourboomstate, waarvoor de gebroeders Bourboom apart werden aangeslagen).²⁶² Ook was Everhardus niet zo kooplustig als we de samen met zijn broers gedane aankopen even buiten beschouwing laten. In 1726 werd door hem voor 1.508 caroligulden het pand Bagijnestraat 42 aangekocht van Yttje van der Meij.²⁶³ Pas op 26 maart 1861 zou dit pand als allerlaatste restant van het eens zo omvangrijke Bourboombezit door de nazaten van Iskjen Catharina Bourboom worden verkocht.²⁶⁴ Zeven jaar nadat zijn broer Petrus als testamentair executeur van de nalatenschap van Jacobus Bourboom het pand Bagijnestraat 44 van de hand had gedaan, kocht Everhardus dit pand in 1771 voor de somma van 1.900 caroligulden²⁶⁵, om het reeds twee jaar later voor de prijs van 2.500 caroligulden weer te verkopen.²⁶⁶ Toen Everhardus op 1 september 1780 ongehuwd overleed en er op 21 juni 1781 door de kinderen van zijn broer Jacobus als enige erfgenamen ook van zijn nalatenschap een inventaris ten behoeve van het collateraal werd overlegd,

vertegenwoordigde zijn totale bezit een waarde van 30.617 caroligulden, 14 stuivers en 4 penningen.²⁶⁷ Hiervan moesten de dood- en andere schulden ad 2.068 caroligulden, 13 stuivers en 10 penningen nog worden afgetrokken. Naast de 2½ % collaterale successie die over de zuivere nalatenschap aan het Landschap moest worden betaald moest ook ruim 138 caroligulden collateraal worden voldaan wegens tweederde van het bezit buiten de provincie alsmede wegens eenderde van een kwart van de Landsobligaties "buiten de provincie gaande". Net als zijn ouders en drie broers werd ook Everhardus op 6 september 1780 in de Westerkerk begraven.

5. DE VIERDE GENERATIE

De juffers Bourboom: een Leeuwarder regentengeslacht sterft uit

Met Everhardus en Petrus Bourboom, die beiden kinderloos waren overleden, was de zo voorname Leeuwarder tak van de familie Bourboom gedoemd uit te sterven. Jacobus had 'slechts' drie dochters nagelaten, waarvan er in 1780 nog twee in leven waren, te weten Aefjen en Iskjen Catharina Bourboom. Zij werden samen met de minderjarige kinderen van hun overleden zuster Johanna Bourboom uit haar tweede huwelijk met dr. Petrus Camper dus ieder voor een derde deel erfgenaam van hun ooms Petrus en Everhardus Bourboom. Na afwikkeling van de nalatenschappen werd al vrij spoedig door de erven actie ondernomen om het gemeenschappelijke onroerendgoedbezit te verkapitaliseren. Zoals hiervoor reeds vermeld zou Bagijnestraat 42 zich nog tot 1861 als allerlaatste restant van het eens zo omvangrijke Bourboombezit binnen Leeuwarden weten te handhaven. Aldus werd op 13 juli 1781 groot consent verleend op de verkoop van het stamhuis van de familie, namelijk Nieuwesteeg 5, dat samen met Nieuwesteeg 7 als één geheel voor de somma van 1.960 caroligulden werd verkocht.²⁶⁸ De eigendom werd toen beschreven als "een voorhuis, twee voorkamers aan de straat, een grote agterkamer voorzien met een schoorsteen, een dwarsgang, nog een kamer aan de straat, een kelder en een keukentje, een prieel en boven drie kamers, voorts zolders en op dezelve afgeschutte kamertjes". Nog diezelfde dag werd ook consent verleend op de overdracht van Nieuwesteeg 3, waarvan de verkoopprijs 1.820 caroligulden bedroeg.²⁶⁹ Eveneens op 13 juli werd consent verleend op de verkoop van Bagijnestraat 54. Dit pand zou 3.920 caroligulden opbrengen.²⁷⁰ Op 7 september 1781 volgde de verkoop van het in 1659 door de overgrootouders Renicus Camp en Trijntje Doitses Deinema gekochte pand Bagijnestraat 47, en wel voor de somma van 1.470 caroligulden.²⁷¹ Vervolgens werd op 14 september van dat jaar consent verleend op de verkoop van het huis van hun overleden oom Petrus aan de Weerd, dat voor 5.320 caroligulden werd verkocht.²⁷² De kopers waren op 6 juli van dat jaar door de erven Bourboom reeds in het bezit gesteld van het pand Bagijnestraat 70 op de hoek van de huidige Bagijnesteeg, waarvoor 1.645 caroligulden moest worden neergeteld.²⁷³ Als laatste werd het koetshuis met stal in het Heer Ivostraatje op 21 september 1781 voor 452 caroligulden en 4 stuivers van de hand gedaan.²⁷⁴ Ook de bezittingen buiten Leeuwarden wisselden datzelfde jaar van eigenaar. Zo werd Bourboomstate cum annexis onder Birdaard in gedeelten verkocht.²⁷⁵ De "heerlijke huisinge, bomen en plantagie met het kleine tuintje ten westen van de Singel gelegen" werd met 2 pondemaat greidland voor 4.091 caroligulden verkocht aan drie kooplieden uit Birdaard, te weten Albert Johannes, Jan Johannes en Hendrik Pytters. Laatstgenoemde verkreeg tevens het stemrecht dat aan Bourboomstate verbonden was daar hij naast een deel van het huis ook nog 17 pondematen van de bijbehorende landerijen had aangekocht. De resterende 65

pondematen werden in gedeelten verkocht aan verschillende Birdaarders en brachten in totaal meer dan 8.200 caroligulden op. Ook de verspreide bezittingen in Leeuwarderadeel, waarvan de stemdragende zathe onder Lekkum - in 1758 nog voor de helft, doch in 1768 reeds in zijn geheel eigendom van de gebroeders Bourboom - verreweg het belangrijkste was, werden in 1781 afgestoten. Voor de genoemde zathe werd een bedrag van 14.918 caroligulden en 8 stuivers neergeteld.²⁷⁶ Van de resterende landerijen onder Wirdum, Huizum, Jelsum en Lekkum werd slechts de verkoopsproclamatie van de helft van het stemdragende hornleger onder Jelsum in de proclamatieboeken van Leeuwarderadeel aangetroffen. Dit bezit werd op 20 oktober 1781 voor een bedrag van 252 caroligulden afgestoten.²⁷⁷

Al met al was met deze totaalverkoop een bedrag gemoeid van ruim 44.000 caroligulden. Ongetwijfeld zullen ook de andere bezittingen in Friesland - met name in Idaarderadeel - en daarbuiten voor het overgrote deel door de erfgenamen van het Bourboom-imperium in klinkende munt zijn omgezet.²⁷⁸ Hierdoor zal de daadwerkelijke opbrengst van de verkochte goederen zeker nog eens aanzienlijk hoger zijn uitgevallen.

Aefjen Bourboom (1719-1791)

*Aefjen Bourboom (1719-1791), B. Accama, 1744.
Collectie Fries Museum*

De anonieme dichter die Jacobus Bourboom in 1763 op zo'n pijnlijke wijze had weten neer te zetten had zelfs het uithuwelijken van diens dochters niet onbenut gelaten om hem te raken. Volgens deze zou Jacobus 'sich selvs niet hebben ontsien sijn dogters te vercopen, om geld te schrapen en om schatten op te hopen'. Natuurlijk, wie een hond wil slaan, vindt licht een stok! De dichter doet het tegen beter weten in voor komen alsof er aan het uithuwelijken door Jacobus van zijn dochters puur egoïsme ten grondslag heeft gelegen. In feite was het binnen het gevestigde patriciaat een volstrekt legitiem middel om het 'eigen bloed' in zowel financieel als politiek opzicht in een riantere positie te manoeuvreren.²⁷⁹ Zo trad de oudste dochter Aefjen, gedoopt te Leeuwarden op 6 december 1719, op 19 november 1747 in het huwelijk met de Groninger rechtsgeleerde en lid van de Hoge Justitiekamer Dr. Johannes Wolbers.

In 1760 zou deze de buitenplaats Noordwijk te Noorderhorn hebben aangekocht dan wel door een ingrijpende verbouwing - Noordwijk wordt pas voor het eerst in de tweede helft van de achttiende eeuw genoemd - een door hem aangekocht huis de allure van 'aanzienlijk buiten' hebben gegeven.²⁸⁰ Lang heeft Wolbers echter niet mogen genieten van zijn riante onderkomen daar hij in 1767 plotseling kwam te overlijden. Aefjen hertrouwde drie jaar later met Jan Gerhard Geertsema van Sjallega, geëerde raad der Ommelanden. Aan deze was in 1768 na het overlijden van zijn vader bij loting de borg Sjallega te Opende ten deel gevallen. Als Aefjen op 14 januari 1791 te Groningen overlijdt blijkt zij bij testament aan

haar man de buitenplaats 'Noordwijk' te hebben vermaakt.²⁸¹ De vier kinderen van haar inmiddels ook al overleden zuster Iskjen Catharina zijn dan ieder voor een vierdedeel erfgenaam geworden van een fideïcommis van 17.979 caroligulden, 16 stuivers en 2 penningen, door Aefjen metter dood nagelaten.²⁸² Hiervan werd op 1 april 1791 door de erfgenamen aangifte gedaan ten behoeve van het collateraal.²⁸³

Johanna Bourboom (1722-1776)

Jacobus' tweede dochter Johanna, gedoopt op 20 november 1722 huwde op 2 oktober 1746 te Leeuwarden met de veel oudere Harlinger burgemeester Dodoneus Johannes Vosma, één van de vijf rijkste personen van Friesland.²⁸⁴ Vosma bewoonde de buitenplaats "Klein Lankum" bij Franeker, dat in zijn opdracht ingrijpend was verbouwd.²⁸⁵ Toen Vosma zo'n acht jaar na zijn huwelijk met Johanna begon te sukkelen met zijn gezondheid werd hij toevertrouwd aan de medische zorg van de beroemde hoogleraar en chirurg Petrus Camper. Een Franeker anecdote, ontleend aan aantekeningen van Joost Hiddes Halbertsma, verhaalt dat Petrus Camper na een bezoek aan zijn patiënt nog enige tijd met 'mevrouw' in een andere kamer verbleef, juist op het moment dat Jan Pieters van der Bildt, de bekende instrumentmaker van de Franeker Hogeschool, een door hem vervaardigde telescoop op Klein Lankum had gericht. Door dit toeval werd Van der Bildt ongewild ooggetuige van de buitengewone genegenheid die professor Camper en mevrouw Vosma voor elkaar koesterden. Bij gelegenheid gaf hij Camper dan ook het advies om bij zijn vervolgsbezoeken aan 'mevrouw' de gordijnen te laten vallen!²⁸⁶ Toen Vosma niet lang daarna het tijdelijke met het eeuwige verwisselde liet de echtverbintenis tussen de weduwe Vosma en Petrus Camper dan ook niet lang op zich wachten. Na zijn huwelijk met Johanna bekleedde Petrus nog hoogleraarsposten te Amsterdam en Groningen, doch in 1773 vestigden beide echtelieden zich weer op "Klein Lankum" alwaar Johanna in 1776 op 54-jarige leeftijd kwam te overlijden en het zo geliefde buitenverblijf aan haar man en kinderen naliet.

Iskjen Catharina Bourboom (1724-1785)

Iskjen Catharina Bourboom (1724-1785). B. Accama, 1744. Collectie Fries Museum

Iskjen Catharina, de jongste dochter van Jacobus en Iskjen, werd op 26 mei 1724 te Leeuwarden gedoopt. Zij trad op 13 juni 1751 te Leeuwarden in het huwelijk met Mr. Willem Augustijn van Sloterdijck, zoon van de oud-burgemeester en vroedsman van Workum Mr. Frederik van Sloterdijck en Aletta Margaretha de Bitter.²⁸⁷ Willem Augustijn, op 9 juli 1714 te Leeuwarden geboren als vierde kind uit het huwelijk van zijn ouders, was afgestudeerd in de rechten. Reeds in 1718 werd voor hem het schrijverschap van een compagnie infanterie en in 1721 van een compagnie cavalerie verworven. Van 1732 tot aan zijn dood in 1763 was hij hoog baljuw en opperschout van Hulst en Hulsterambacht. Daarnaast bekleedde hij nog de functies van monstercommissaris van Friesland en raad ter admiraliteit op de Maze (1742, 1743).

Tevens was hij extraordinaris gedeputeerde ter Staten-Generaal en gecommiteerde in de Rekenkamer van Friesland. In 1734 en 1756 was hij volmacht ten landdage van Friesland. Dankzij de door hem bijgehouden dagboeken die de periode 1741-1759 beslaan zou een zeer gedetailleerde karakterschets van Willem Augustijn zeker niet tot de onmogelijkheden behoren, ware het niet dat dit de aandacht van de grote lijn van dit verhaal te zeer zou afleiden. Slechts 13 jaar mocht het huwelijk van Iskjen Catharina en Willem Augustijn duren, totdat een beroerte plotseling een einde maakte aan het leven van Willem Augustijn. Een rouwbrief, verzonden aan de grietman Van Eijsinga van Haskerland, bleef bewaard.²⁸⁸ Elf dagen na het overlijden van haar man werd Iskjen Catharina andermaal getroffen door een smartelijk verlies, namelijk het overlijden van haar ruim zevenjarige zoontje Frederick Jacob Bourboom van Sloterdijk. Op 14 september van datzelfde jaar beviel Iskjen Catharina van een gezonde jonge zoon die zij zou vernoemen naar zijn overleden vader, n.l. Willem Augustinus Posthumus van Sloterdijk. Van de zes kinderen die zij nu als weduwe had te verzorgen zou alleen haar dochter Aletta Catharina Elisabeth, geboren op 29 juni 1755, voortijdig komen te overlijden. Zij overleed op 19 december 1774 op negentienjarige leeftijd. Haar andere vijf kinderen zouden zonder uitzondering allen een zeer voorspoedige toekomst tegemoet gaan. De laatste vier jaren van haar leven sleet Iskjen Catharina op Abbingastate onder Huizum. Op 12 maart 1781 was het voorlopig koopcontract getekend, waarbij de weduwe Van Sloterdijk voor de somma van 9.000 caroligulden door Wilhelmina Frederica van Unia douairière Rengers in het bezit werd gesteld van "een hegte sterke en wel doortimmerde huisinge, uit het water opgebouwd, voorsien met twee roijale voorhuisen, drie magnifique behangen beneeden kamers, schrijfkamertie, ses boovenkamers, provisiekamer, solderinge over de geheele huisinge, een groote commode, wijn- en bierkelder, een ruime keuken voorsien met een vaste tinkast en vordere commoditeiten, nog een boerenhuis aan voorsschreven heeren huisinge annex, voor met een mangelkamer, stal voor ses paarden, groote keuken, regenwaterspomp, knegtskamer en stal voor negen koeijbeesten, beneffens de groote hovinge en stakettinge met beste vrugtdragende boomen beplant, moestuinen, gragten en cingels, mitsgaders een bank in de kerk, zijnde deeze heeren huizinge genaamd Abbinga State, geleegeen onder Huisum, begeregtigt met twee stemmen".²⁸⁹ Iskjen Catharina overleed op 29 september 1785 op Abbingastate en werd op 6 oktober begraven in de Westerkerk te Leeuwarden. Zes jaar later, toen ook Aefjen overleed was voor Leeuwarden het hoofdstuk Bourboom voorgoed afgesloten. Hoewel? Nog niet helemaal, want ergens in een Leeuwarder achterbuurt schuifelde nog tot ver in 1799 een door de roomskatholieke armenvoogden geallimenteerd stokoud besje rond dat luisterde naar de naam van Sara Hendriks Boerboom. Zij was als achternichtje van Benno Bourboom de laatste naamdrager van het roemrijke Leeuwarder geslacht Bourboom.

6. SLOTBESCHOUWING

Aan het begin van dit artikel hebben we ons afgevraagd hoe het mogelijk was dat deze aanvankelijk vrij onopvallende familie binnen enkele generaties kans heeft gezien uit te groeien tot het meest elite de deel van de Leeuwarder samenleving. Gesteld kan worden dat het voorgeslacht van de familie Bourboom in bestuurlijke zin geen rol van betekenis heeft gespeeld in de plaats van herkomst. Het feit dat veel leden van deze Didamse familie bosarbeider waren of een ambacht uitoefenden, onderstreept deze conclusie. Om economische redenen zal Jacob zijn geboortegrond hebben verlaten om elders een toekomst op te bouwen. Aldus belandde hij in het voorjaar van 1652 te Leeuwarden, alwaar hij zijn

toekomstige vrouw Aukje Hiddema ontmoette. Misschien is hij via haar familie in aanraking gekomen met de wijnhandel of andersom. Met het aandeel in de nalatenschap van zijn moeder en de inbreng van zijn vrouw heeft Jacob waarschijnlijk een aardig startkapitaal gehad om in 1653 in Leeuwarden zelf een wijntapperij te beginnen. Hierbij zal hij zich al vrij snel als een uiterst succesvol zakenman hebben bewezen en zal zijn wijntapperij in korte tijd zijn uitgegroeid tot een wijnhandel van formaat. Dat deze zaak Jacob bepaald geen windeieren heeft gelegd, mag blijken uit het feit dat hij bij zijn overlijden, na aftrek van schulden, zo'n slordige 5.000 caroligulden naliet. Met welk doel voor ogen Jacob als adelborst tot de burgerwacht is toegetreden wordt niet echt duidelijk. Immers als roomskatholiek zou hij nooit kunnen worden gekozen tot burgervandrig, laat staan tot hopman. Zeer waarschijnlijk werd Jacob in 1657 getroffen door een ernstige ziekte of ongeval, zodat al vrij spoedig een einde kwam aan zijn succesvolle leven.

Lambert Boerboom, de jongere broer van Jacob, die in verband met de ziekte of het overlijden van zijn broer waarschijnlijk in 1657 naar Leeuwarden is geroepen, moet ook al vrij snel brood hebben gezien in de wijnhandel. Hij stak zich echter de laatste jaren van zijn leven zwaar in de schulden, waardoor de erfgenamen maar ternauwernood een dreigend faillissement konden afwenden. Zijn kinderen en kleinkinderen bleven zich nog tot ver in de achttiende eeuw op bescheiden wijze met de wijnhandel bezighouden, doch meer dan een goedbelegde boterham zouden zij hier niet aan overhouden.

De kinderen van Albert Jacobs Boerboom vestigden zich - mogelijk aangetrokken door de gunstige tijdingen die Didam vanuit Leeuwarden bereikten - vanaf 1670 te Leeuwarden. Naar alle waarschijnlijkheid kenden zij een vierdegraads verwantschap met de kinderen van Jacob en Lambert Boerboom en zijn hun vaders volle neven van elkaar geweest. Voor het merendeel bestonden deze 'nieuwkomers' uit nijvere middenstanders. Net als haar achterneven zou ook Beertje Alberts Boerboom samen met haar man Martinus van Emmerzeel een redelijke duit aan de wijnhandel overhouden, doch daar zij kinderloos overleden vond hun fortuin zijn weg naar vele derdegraads verwanten. Martinus Boerboom, de kleinzoon van Dirk Alberts Boerboom, zou het na zijn overgang naar de hervormde kerk nog tot burgerhopman weten te brengen.

Nader beschouwd zijn eigenlijk alleen Benno Bourboom en zijn zonen er in geslaagd om zich in de top laag van de Leeuwarder samenleving te nestelen. Zijn broer, de wijnhandelaar Evert Bourboom, die door zijn huwelijk weer terugkeerde in de moederschoot van de roomskatholieke kerk, overleed reeds op 37-jarige leeftijd zonder kinderen na te laten. Zijn vrouw Machtelt van Laeck werd tot zijn enige erfgenaam benoemd. Hun beider zuster Sara Bourboom - in 1678 gehuwd met de Leidse notaris en klerk ter weeskamer Johannes Gebertshagen - keerde arm en berooid terug uit Leiden en moest huisraad van haar schoonzuster Johanna Camp lenen. Haar dochter Margrietje Gebertshagen zou in de persoon van Coenraad Brage 'slechts' een meester kleermaker huwen.

Van Benno's halfzusters Elske en Alegonda de Neeff verviel eerstgenoemde tot armoede, mede door de vele schandalen die haar man Johannes Mancadan veroorzaakte. Slechts Alegonda en haar man Allardus Aestwarda konden zich qua welstand meten met Benno. Hun zoon Samuel, die tot aan zijn dood in 1754 nauwe contacten met zijn neven onderhield waarbij de wederzijdse belangen niet uit het oog werden verloren, zou later ook zitting hebben in het stadsbestuur.

Komen we vervolgens op de wijze waarop zich de vermogenspositie van de familie Bourboom ontwikkelde. Zoals reeds vermeld bedroeg het vermogen dat Jacob Everts

Bourboom in 1657 naliet circa 5.000 caroligulden. Over hoe omvangrijk de nalatenschap van Aukje Hiddema na haar overlijden in 1691 is geweest en over de wijze waarop de verdeling van deze nalatenschap tussen de kinderen uit haar beide huwelijken heeft plaatsgevonden worden we niet ingelicht. Evenmin is het bedrag bekend dat Pieter de Neeff ten tijde van zijn huwelijk met Aukje moet hebben ingebracht en dat uit dien hoofde alleen de kinderen toekwam die hij bij Aukje 'staande echte' had verwekt. Waarschijnlijk hebben de dochters Elske en Alegonda hun vaders erfdeel reeds bij hun huwelijk meegekregen en werden zij daarnaast nog erfgenaam van het erfdeel van hun zuster Wilhelmina die op jonge leeftijd overleed. Aangezien Benno in 1684 als naastleger ten noorden van het pand Nieuwesteeg 1 wordt genoemd, lijkt het aannemelijk dat hij de rechten van Nieuwesteeg 5 van de medeërfgenen van Pieter de Neeff heeft gekocht dan wel bij 'uitwijsinge' moet hebben verkregen. In het laatste geval zou - indien de woning ongeveer dezelfde waarde vertegenwoordigde als waarvoor deze in 1665 was aangekocht, en een ieder naar evenredigheid deelde in de nalatenschap - het vermogen van Aukje op ruim 12.000 caroligulden kunnen worden geschat.

Als Renicus Bourboom in 1734 overlijdt blijkt dat zijn moeder Johanna Camp in de personele belasting werd aangeslagen voor een geschat vermogen van 24.000 caroligulden, van wie hij naast zijn drie broers voor een vierde deel erfgenaam was.

Over de vermogenspositie van Jacobus, Petrus en Everhardus Bourboom worden we beter ingelicht dankzij de quotisatiekohieren uit 1749. Zo werden hun vermogens in dat jaar respectievelijk geschat op 70.000, 50.000 en 20.000 caroligulden.²⁹⁰ Daarnaast werden zij gezamenlijk wegens hun bezittingen in Dantumadeel aangeslagen voor een vermogen van tussen de 2.500 en 3.000 caroligulden. In 1780, wanneer zowel Petrus als Everhardus Bourboom kinderloos komen te overlijden, blijkt uit de inventarisatieboeken van de collaterale nalatenschappen dat hun vermogen na 1749 nog eens fors is toegenomen. Beide nalatenschappen vertegenwoordigden respectievelijk bedragen van 146.522 en 28.549 caroligulden. Het vermogen van Jacobus ten tijde van zijn overlijden valt moeilijk te schatten. Wel blijkt hij een aanzienlijke schuldenlast te hebben opgebouwd van ruim 65.000 caroligulden die door zijn drie dochters ieder voor een evenredig deel moest worden gedragen. Waaruit deze schulden precies hebben bestaan wordt niet helemaal duidelijk, doch in zijn testament dat Jacobus op 9 september 1756 liet opmaken maakt hij gewag van "de onbetaalde koopschatten van die goederen in Ydaarderadeel, als bij mijn versterf nog bevonden sullen worden en de lijfrente welke ik schuldig ben te betalen aan de Freuhlin van Roorda, so lange haar Hoogwelgeborene in leven sal zijn".²⁹¹ Waarschijnlijk is het afstoten van het grootste deel van het onroerendgoedbezit binnen Leeuwarden bittere noodzaak geweest. Als de verkoopwaarde van de Jacobus in eigendom toebehoord hebbende goederen die in 1764 en 1780 werden verkocht worden opgeteld bij de waarde van Jacobus' aandeel in het gemeenschappelijk bezit met zijn broers, dan komen we op een bedrag van circa 34.000 caroligulden. De waarde van het aan hem persoonlijk en gemeenschappelijk met zijn zwager Petrus Bruinsma toebehorende bezit buiten Leeuwarden heeft zeer waarschijnlijk een veelvoud van die som bedragen, zij het bezwaard met aanzienlijke lasten.

Welke zijn nu de factoren geweest die hebben bijgedragen aan het financiële en maatschappelijke succes van de familie Bourboom? In de eerste plaats moet worden gewezen op het feit dat een opgang op de maatschappelijke ladder en dus ook de mogelijkheid tot het bekleden van ambten voor Benno en zijn broer en zuster niet mogelijk was geweest wanneer zij niet waren overgegaan tot de gereformeerde religie. Vader Jacob Everts Bourboom was

nog goed roomskatholiek, maar zijn zoon Benno werd enkele maanden voor zijn huwelijk (zijn vader was toen reeds lang overleden en zijn moeder hertrouwd met Pieter de Neeff) op belijdenis gedoopt; zijn broer Evert en zuster Sara waren hem in dezen al ruim een half jaar eerder voorgegaan. Ongetwijfeld zal deze overgang (mede) uit opportunistische redenen hebben plaatsgevonden. Benno's oom Lambert - eveneens een succesvol wijnhandelaar - en diens kinderen en kindskinderen bleven wèl vasthouden aan hun oorspronkelijke geloofsovertuiging, waardoor zij geen belangrijke publieke ambten konden bekleden. In de tweede plaats moeten zowel Jacob Everts Bourboom als Pieter de Neeff slimme en succesvolle zakenlui zijn geweest en als zodanig al gauw het nodige aanzien hebben verworven. Overigens is er geen bewijs dat zij op grootschalige wijze op de markt van onroerend goed hebben geopereerd of aan derden omvangrijke leningen hebben verstrekt. In dit verband moet tevens het verstandige beheer van het erfkapitaal²⁹² van minderjarige kinderen worden genoemd, om daarmee hun kansen op een zowel in financieel als maatschappelijk opzicht voordelig huwelijk te verruimen. Zo verwierf Pieter de Neeff in zijn hoedanigheid van curator en administrator zijn stiefzoon Benno het schrijverschap van een compagnie infanterie. Benno zou hieruit tot het bereiken van zijn meerderjarigheid ruime inkomsten genieten.²⁹³ Bij Benno constateren we voor het eerst een meer planmatige aanpak in het beleggen van zijn kapitaal. In hoeverre conclusies mogen worden verbonden aan de verklaringen van Maria Rapel over het verschepen van zilvergeld naar het buitenland om aldaar hoge winsten te behalen dient enige voorzichtigheid in acht te worden genomen. Wel zeker is dat Benno zich wat het aankopen van onroerendgoed betreft ging concentreren op de onmiddellijke nabijheid van zijn woning in de Nieuwesteeg. Dat er bij Benno sprake is geweest van vooropzet bij het verstrekken van omvangrijke leningen aan verwanten om zo hun tot onderpand gestelde goederen in geval van uitblijven van aflossingen te kunnen naasten, lijkt wat vergezocht. Feit is echter wel dat hij op deze wijze zijn eerste bezittingen buiten Leeuwarden heeft verworven. Of Benno naast zijn maatschappelijke en bestuurlijke functie's nog een beroep uitoefende kon, evenals bij zijn zoon Jacobus, niet worden vastgesteld. Mogelijk zijn de tractementen die hij uithoofde van zijn bestuursfunctie's genoot naast een vast inkomen uit zijn schrijverschap en de rente op uitstaand kapitaal meer dan toereikend geweest voor een onbekommerd bestaan.

Wat betreft de beleggingsstrategieën die zijn gevoerd door Jacob, Petrus en Everhardus Bourboom, de zonen van Benno, moge duidelijk zijn dat deze voornamelijk hebben bestaan in onroerendgoedinvesteringen binnen en buiten Leeuwarden. Hieruit zullen zij naast hun vaste toelagen ruime inkomsten hebben genoten. Het feit dat Jacobus zich, met name vanwege 'de exercitie van het stemrecht', dermate hoge geldelijke investeringen getroostte die zelfs zijn liquide middelen te boven gingen, mag een indicatie inhouden van het waardeoordeel dat hij hechtte aan het winnen van invloed binnen de provinciale politieke gelederen.

Ten derde zullen Jacob Everts Bourboom, Pieter de Neeff en later hun zoon en stiefzoon Benno Bourboom de juiste 'vrienden' hebben gemaakt, dat wil zeggen dat zij relaties met invloedrijke personen op hun juiste waarde hebben weten te schatten.²⁹⁴ Pieter de Neeff bijvoorbeeld zal in het jonge leven van Benno een aanzienlijke kruiwagenfunctie vervuld hebben, gezien het feit dat deze reeds op 23-jarige leeftijd, in het voetspoor van zijn stiefvader, tot burgervoorzitter van het Noord-Oldehoofster Espel werd gekozen. Ook is het niet geheel ondenkbaar dat de herberg annex wijnhandel van Pieter de Neeff veel leden van het stadsbestuur tot haar vaste publiek heeft mogen rekenen en dat hiermee een dankbaar instrument werd aangereikt om een netwerk van nuttige sociale contacten op te bouwen.

Niet minder belangrijk voor de sociale stijging voor bepaalde leden van de familie Bourboom zullen tenslotte de huwelijken zijn geweest. Over het algemeen vormden echtverbintenissen het middel bij uitstek voor opwaartse sociale mobiliteit en om de continuïteit van de machtspositie van de familie te waarborgen. In 1679 trouwde Benno Bourboom met de negentienjarige Jancke of Johanna Camp. Als we kijken naar de afkomst van Jancke dan kan haar familie niet bepaald als een dwarsdoorsnede van de Leeuwarder bevolking worden aangemerkt. Via ambachtelijke beroepen en bestuursfuncties binnen hun gilden, alsmede door op jonge leeftijd toe te treden tot de burgerwacht, konden haar voorouders aanzienlijke ambten bij het gewestelijk bestuur en het Hof van Friesland in de wacht slepen, om zo al gauw tot het meer gegoede deel van de Leeuwarder samenleving te gaan behoren. Echter, dat er door Benno's stiefvader Pieter en moeder Aukje reeds bewuste strategieën zouden zijn gevoerd bij het zoeken naar een geschikte huwelijkskandidaat lijkt een enigszins overdreven vermoeden. Met Jancke werd dan wel een dochter uit een fatsoenlijke burgerfamilie binnengehaald, maar dat Benno juist hierdoor in financieel opzicht en aanzien duidelijk omhoog zou zijn gevallen moet ten stelligste worden ontkend.

Als Benno in 1679 in het huwelijk treedt met Jancke Camp is haar vader al ruim twaalf jaar overleden. Haar moeder Catharina Doitses Deijnema leeft dan nog en kan op grond van haar bezit aan onroerend goed als redelijk bemiddeld worden beschouwd, zij het dat zij na 1680 behoorlijk inteerde op haar vermogen. Het totaal van haar bezittingen binnen Leeuwarden vertegenwoordigde in 1680 een waarde van ruim 3.000 caroligulden. Hierbij dient te worden opgemerkt dat alle aankopen van onroerend goed tijdens haar eerste huwelijk met Dominicus Hartesij waren gedaan en dat zij haar woning in de Bagijnestraat uit eigen middelen had bekostigd. Zo moet dan ook in het duister worden getast naar het bedrag dat Jancke als haar vaders erfdeel meekreeg bij haar huwelijk. Als in 1716 Catharina Doitses Deinema zonder testament na te laten komt te overlijden, doet haar zoon Arnoldus 'om moverende redenen' afstand van haar nalatenschap. Deze 'moverende redenen' hielden in dat Arnoldus nog steeds zwaar in het krijt stond bij zijn zuster Jancke en haar kinderen. Van de bijna 8.200 caroligulden die Arnoldus en zijn vrouw Ariaantje Rodenhuijs in 1706 tegen vier procent jaarlijkse rente van hun zwager Benno Bourboom hadden geleend was tot 1710 jaar nog maar een bedrag van 2.750 caroligulden afgelost, nadat Ariaantje haar landerijen onder Jorwerd aan haar zwager en schoonzuster had verkocht. Op dezelfde wijze kwamen de erven van Benno Bourboom na 1710 ook in het bezit van haar landerijen onder Ruigelollum in Wonseradeel, waarvan de waarde in 1755 op 5.200 caroligulden werd geschat. Al met al benaderde dit - op enkele honderden guldens restschuld en de intresten na - toch vrij aardig de som geld die van Benno en Jancke was geleend. Op grond hiervan kan worden afgeleid dat de nalatenschap van Catharina Doitses Deijnema waarschijnlijk uit niet meer dan alleen haar woning in de Bagijnestraat en haar inboedel moet hebben bestaan.

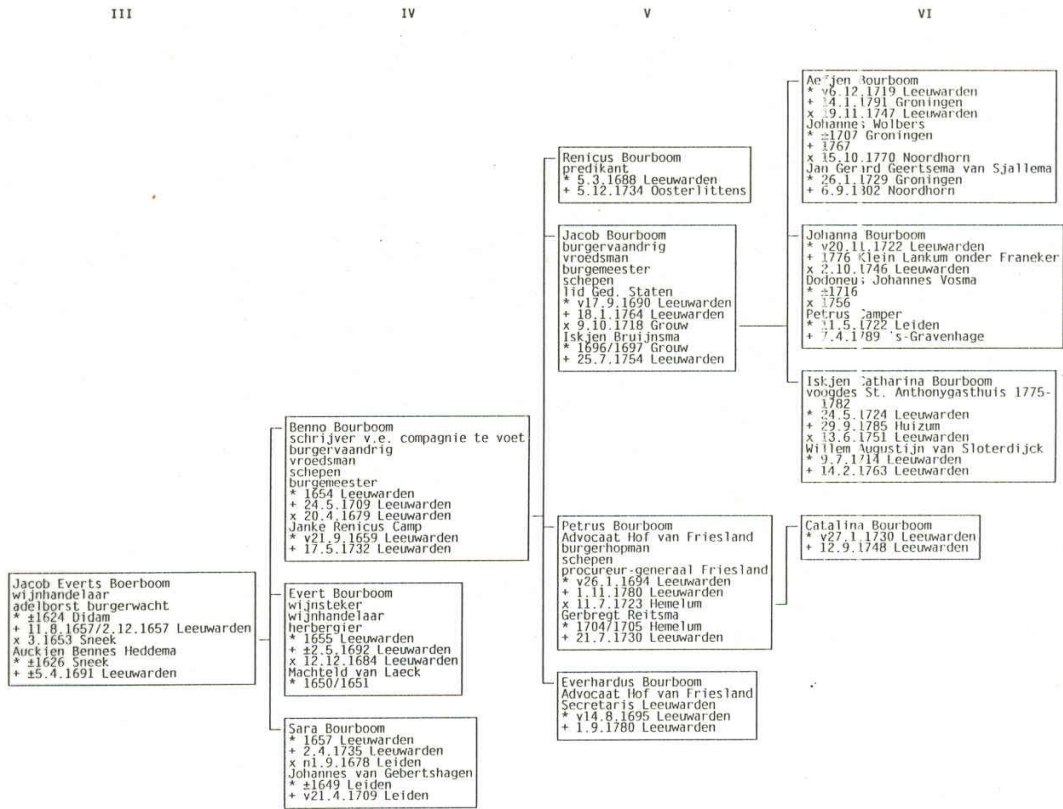
Een generatie later is het huwelijk van Jacobus Bourboom met Iskjen Bruinsma ongetwijfeld van groter betekenis. Iskjen was de dochter van Aggaeus Bruinsma, secretaris van Idaarderadeel, die veel onroerend goed met de bijbehorende stemmen in die grietenij bezat.²⁹⁵ In hoeverre Jacobus zich in zijn partnerkeuze al op voorhand heeft laten leiden door motieven van financiële en politieke aard zal voor een groot deel hebben afgehangen van zijn nuchtere kijk op zaken. Emotionele overwegingen zullen in de belevingswereld van Jacobus waarschijnlijk een rol van ondergeschikt belang hebben gespeeld. Mocht er aan zijn keuze voor Iskjen al ware liefde ten grondslag hebben gelegen dan nog zou dat, gezien Iskjen's afkomst, bij niemand van zijn familieleden aanleiding tot bezwaren hebben gegeven en zal hij de huwelijkstoestemming zonder enige bedenkingen van zijn moeder hebben verkregen. Dit zelfde zal ook hebben gegolden voor de dochter van de Ontvanger-Generaal Focko Tjepkes Reitsma waar Petrus op goede dag mee thuiskwam. Dat er over het algemeen van beide zijden wel sprake was van een gedegen overwogen huwelijk, waarbij gesprekken over de financiële kant van de zaak niet uit de weg werden gegaan, mag blijken uit hetgeen Willem Augustijn van Sloterdijck over zijn relatie met Iskjen Catharina in zijn dagboeken vermeldt.²⁹⁶

Rest ons tenslotte de vraag, hoe het vermogen van de gebroeders Jacobus, Petrus en Everhardus Bourboom zich verhiel tot de vermogens van andere familie's binnen de Leeuwarder bovenlaag. Op basis van de cijfers van het quotisatiekohier uit 1749 moet hun rijkdom enigszins gerelativeerd worden. Zoals gezegd werden hun vermogens in dat jaar geschat op respectievelijk 70.000, 50.000 en 20.000 caroligulden. Zeker hebben Jacobus en Petrus en, zij het iets minder nadrukkelijk, ook Everhardus rond het midden van de achttiende eeuw daarmee tot de rijkste inwoners van Leeuwarden behoord, doch de stad kende zeker nog vermogender inwoners binnen haar vesten, waarbij zelfs de welstand van de gebroeders Bourboom verbleekte. Zo werd mevrouw Huber aangeslagen voor een geschat vermogen van 80.000 caroligulden, de raadsheer Philippus van Vierssen en de oud-schepen Klemrink beiden voor 100.000, Franciscus Bavius voor 120.000 en ten slotte mevrouw Wielinga en mevrouw Scheltinga elk voor maar liefst 170.000 caroligulden. Vergelijkbaar in welstand met de gebroeders Bourboom waren onder anderen de koopman Dirk Jans Zeper, oud-burgemeester Vitringa, de oud-schepen Andeles en Jacobus Fenema, die respectievelijk werden aangeslagen voor vermogens van 70.000, 65.000, 30.000 en 25.000 caroligulden. In hoeverre de hierboven genoemde cijfers de werkelijkheid weerspiegelen en aan welke toetsingscriteria een ieders welstand werd onderworpen gelieve ik gaarne in het midden te laten. Echter opmerkelijk mag wel de te constateren vermogensaanwas van Petrus Bourboom zijn. Zijn vermogen in 1780 geeft bijna een verdrievoudiging te zien van het bedrag waarvoor hij in 1749 werd aangeslagen. Everhardus deed het, zoals hij dat zijn hele leven al had gedaan, wat rustiger aan. Zijn vermogen nam tot 1780 toe met 'slechts' 8.000 caroligulden.

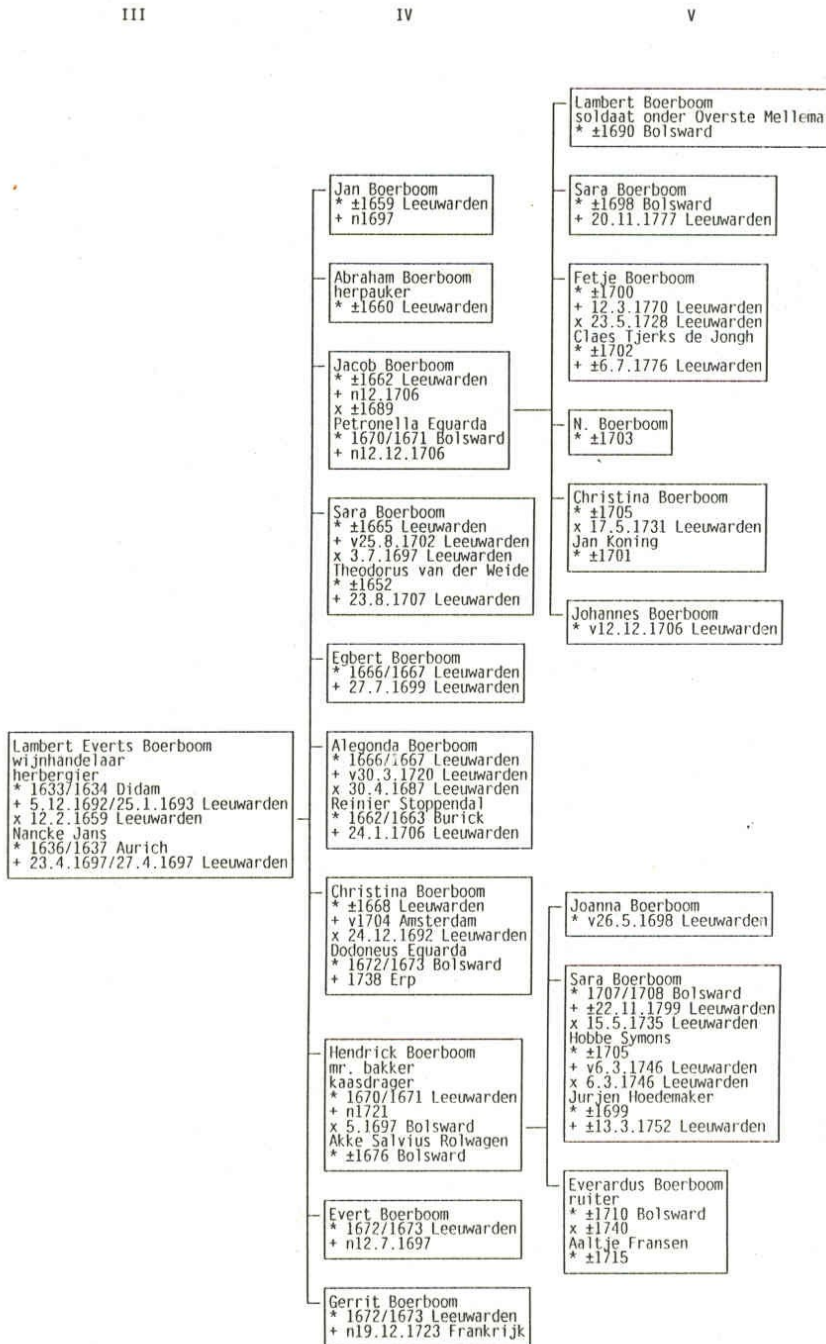
Al met al kan worden geconcludeerd dat de familie Bourboom, althans Jacob Everts Bourboom, zijn zoon Benno en zijn kleinkinderen Jacobus, Petrus en Everhardus, vanaf de tweede helft van de zeventiende eeuw kans hebben gezien om binnen drie generaties te gaan behoren tot de bestuurlijke toplaag van de Leeuwarder samenleving. Dit wisten zij te bereiken door de juiste godsdienst te belijden, door succesvol zaken te doen, een doordacht financieel beheer te voeren, de goede vrienden te verwerven en voordelige huwelijken te sluiten. Voor de zeventiende eeuw zijn legio voorbeelden te noemen van families die zich op deze wijze omhoog wisten te werken; we noemen hier slechts de families (Van) Fenema²⁹⁷ en Van Vierssen.²⁹⁸ Na omstreeks 1700 lijken de oligarchische geleerden zich echter steeds hechter aaneen te sluiten en zullen bijgevolg vreemde eenden in de bijt steeds moeizamer

getolereerd zijn. De Bourbooms lijken daarmee het laatste voorbeeld te vormen van een familie die op eigen kracht tot de stedelijke elite wist door te dringen. Aldus toont de familiegeschiedenis van de Bourbooms aan hoezeer er behoefte is aan een moderne, prosopografische studie van het Leeuwarder stadspatriciaat voor de gehele tijd van de Republiek.

Afstammingstabel Jacob Everts Boerboom

Afstammingstabel Lambert Everts Boerboom

Afstammingstabel Albert Jacobs Boerboom

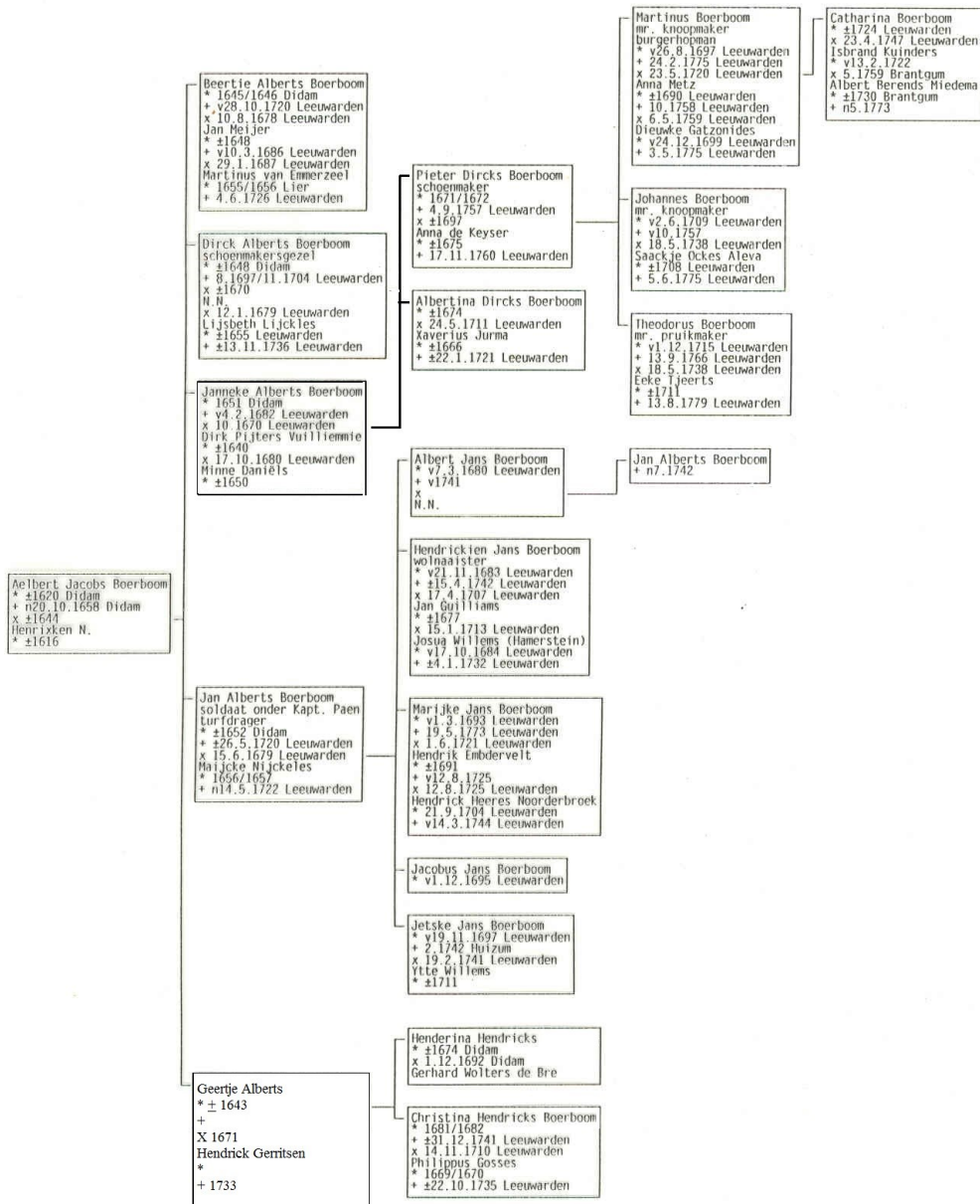
III

IV

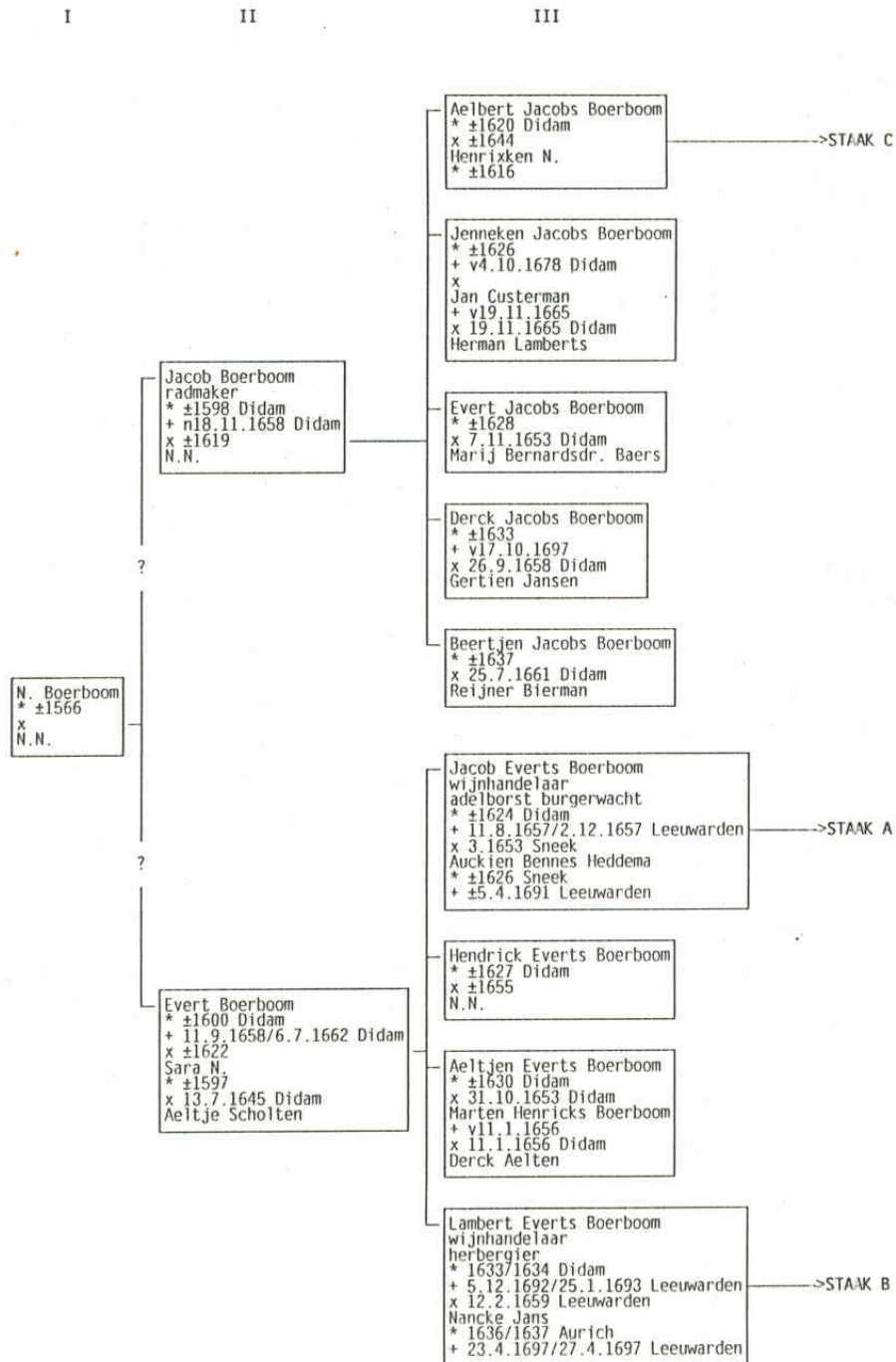
V

VI

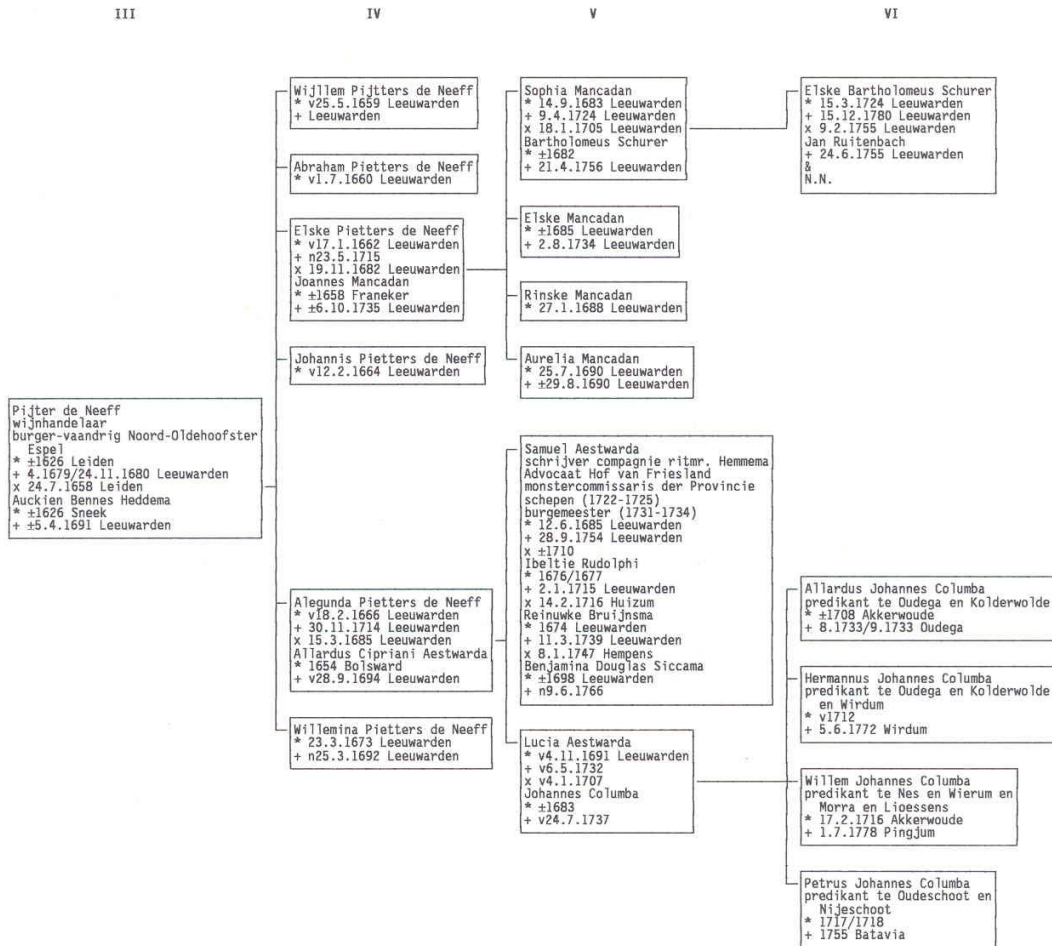
VII

Vermoedelijke verwantschap tussen de drie Leeuwarder staken van de familie Boerboom

Afstammingstabel Pijter de Neeff

NOTEN

- *) Mijn dank gaat uit naar de leden van de Studiegroep Geschiedenis Leeuwarden die mij veel bruikbare adviezen aan de hand deden over de opzet van mijn onderzoek. Vooral wil ik hierbij René Kunst, Paul Noomen, Meindert Schroor en Hotso Spanninga als leden van de redactie van de Leeuwarder Historische Reeks bedanken voor hun onvermoeibare inzet om dit artikel kritisch door te lezen en van bruikbaar commentaar te voorzien. Daarnaast zou ik Hotso Spanninga, Paul Noomen, Wim Dolk en Rients Faber in het bijzonder willen bedanken voor de bruikbare gegevens die ik van hen mocht ontvangen, zoals ook Louw Dijkstra, die mij een exemplaar van zijn publicatie "Bourboomstate in Birdaard en zijn bewoners" toestuurde.

GEBRUIKTE BRONNEN EN LITERATUUR

In het Gemeentearchief Leeuwarden (G.A.L.):

- Oud Rechterlijk Archief (O.R.A.) van Leeuwarden (1533-1811)
- Oud Administratief Archief (O.A.A.) van Leeuwarden (1426-1811)
- Archief Nederlands Hervormde Gemeente Leeuwarden (1581-1971)
- Archief St. Anthony Gasthuis te Leeuwarden (1425-1964 (1974))
- Archief Groot Schippersgilde te Leeuwarden (1554-1829)
- Archief Nieuwe Stads Weeshuis (1675-1967)
- Verzameling archivalia betreffende en/of afkomstig van personen en families (16e-19e eeuw)
- Retroacta Burgerlijke Stand Leeuwarden (1594-1811)

In het Rijksarchief in de provincie Friesland (R.A.F.):

- Archief van het Hof van Friesland (1504-1811)
- Archief van het Nedergerecht Leeuwarderadeel (1535-1811)
- Familiearchief Van Sloterdijk
- Familiearchief Arnoldi en aanverwante families
- Retroacta Burgerlijke Stand diverse gemeenten

In het Rijksarchief in de provincie Gelderland (R.A.G.):

- Archief van het Hof van Gelre en Zutphen (1543-1795)
- Archief van de hoge heerlijkheid Didam (1577-1811)
- Retroacta Burgerlijke Stand diverse gemeenten

Aa, A.J. van der, *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden*. 14 dln. Gorinchem, 1831-1861.

Abma, Dr. G., *Ljouwerteradiel*. Leeuwarden, 1984.

Album Studiosorum Academiae Franekerensis (1585-1811, 1816-1844). Franeker, 1968.

Boeles, Mr. P.C.J.A., *Uit den Frieschen tijd van Prof. Petrus Camper*. In: *De Vrije Fries* 31 (1932), p. 104-108.

Boschma, C., *Nieuwe gegevens omtrent J.S. Mancadan*. In: *Oud Holland* 1966, p. 84-106.

Dalfsen, A. van en Nieuwland, P., *De Quotisatiekohieren. Namen, beroepen en welstand van de Friese bevolking in 1749*. 8 dln. Leeuwarden 1980-1988.

Dijkstra, Louw, *Bourboomstate in Birdaard en zijn bewoners*. Wanswerd, 1993.

Eekhoff, W., *Geschiedkundige Beschrijving van Leeuwarden*. 2 dln. Leeuwarden, 1846.

Faber, Dr. J.A., *Drie eeuwen Friesland, economische en sociale ontwikkelingen van 1500-1800*, A.A.G. bijdragen 17, 2 dln.. Wageningen, 1972.

Formsma, W.J. e.a., *De Ommelander Borgen en Steenhuizen*. Assen, 1973

- Gabriëls, A.J.C.M., *Regenten en regering: enige institutionele en politieke aspecten van stedelijk bestuur binnen én buiten de provincie Holland*. In: *Bulletin Werkgroep Elites* 5 (1983), p. 9-13; dez., *Patrizier und Regenten: Städtischen Eliten in den Nordlichen Niederlanden 1500-1850*. In: H. Schilling und H. Diederiks (eds.), *Bürgerliche Eliten in den Niederlanden und in Nordwestdeutschland*. Keulen/Wenen, 1985, p. 37-63.
- Haan Hettema, Jhr. Mr. M. de, *Stamboek van den Frieschen, vroegeren en lateren, Adel*. 2 dln. Leeuwarden, 1846.
- Harten, J.D.H., *Het landschap in beweging*. In: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, deel 5, p. 38-77.
- Heddema, Durk J., *Wêr yn Huzum stie Abbinga-state?* In: *Sudertrimdiel-rige* I, p. 47-52.
- Hoeve, S. ten, *Jacob Sijdses Bruinsma*. In: *De Vrije Vries* 56 (1976), p. 49-61.
- Jagtenberg, Dr. F.J.A., *Marijke Meu 1688-1765*. Amsterdam, 1994.
- Kalma, J.J., *Mensen in en om de Grote Kerk. Beelden uit de Leeuwarder kerkgeschiedenis*. Leeuwarden, 1987.
- Martens van Sevenhoven, Jhr. Mr. A.H., *Geschiedkundige Atlas van Nederland - Marken in Gelderland*. 's-Gravenhage, 1925.
- Meijer, Dr. Th., *Album Promotorum Academiae Franekerensis (1591-1811)*. Franeker, 1972.
- Naamrol van Advocaten van het Hof van Friesland. Handschrift Stedelijke Bibliotheek Leeuwarden.
- Nederland's Patriciaat 1948, *Fenema - Van Fenema - Borgerink-Fenema*.
- Nederland's Patriciaat 1964, *Geertsema*.
- Nederland's Patriciaat 1993, *Van Sloterdijk*.
- Nierstrasz-Ledeboer, M.G.I., *Inventaris van de Archieven van de familie Van der Haer, Arnoldi en van andere aanverwante families (1487) 1665-1970*. Leeuwarden, 1986.
- Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek*. Leiden, 1911-1938.
- Romein, ds. T.A., *Naamlijst van Predikanten, sedert de Hervorming tot nu toe, in de Hervormde Gemeenten van Friesland*. 2 dln. Leeuwarden, 1886-1888.
- Roorda, D.J., *Het Hollandse regentenpatriciaat in de 17e eeuw*. In: G.A.M. Beekelaar e.a. (red.), *Vaderlands verleden in veelvoud*. Den Haag, 1975, p. 232-251.
- Schilfgaarde, Mr. A.P. van, *Het Archief van het Huis Bergh*. 8 dln. Nijmegen, 1932.
- Schmidt, C., *Om de eer van de familie. het geslacht Teding van Berkhout, 1500-1950*. Amsterdam, 1986.
- Sikkema, K., *It Coulonhûs, de sit fan de Fryske Akademy*. Ljouwert, 1973.
- Sluis, Jacob van, *Bekkeriana*. Leeuwarden, 1994
- Spanninga, H., *De Blauwe Wezen van Leeuwarden. Geschiedenis van het Nieuwe Stadsweeshuis*. Leeuwarden 1988.
- Spanninga, H. en Mensonides, H.M., *'De saeck van Leeuwarden is so cleyn niet te achten'. Geloof en politiek in Leeuwarden in de jaren 1608-1617*. In: *Leeuwarder Historische Reeks* 2 (1990), p. 66-175.
- Spanninga, H., *Patronage in Friesland in de 17de en 18de eeuw: een eerste terreinverkenning*. In: *De Vrije Fries* 67 (1987), p. 11-26.
- Stemkohieren van Oostergo, Westergo en Zevenwolden, 1640/1698 en 1728. In druk uitgegeven.
- Tinneveld, A. met medewerking van Dr. D.P. Blok, *Toponymie van Didam*. In: *Bijdragen en mededelingen van de commissie voor naamkunde en nederzettingsgeschiedenis van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam*, deel XXVIII. Amsterdam 1973.
- Verslagen omtrent 's Rijks Oude Archieven (1927 II). 's-Gravenhage, 1928. p. 84.

Visscher, R., *Catalogus der Stedelijke Bibliotheek van Leeuwarden*. 's-Gravenhage, 1932.
 Visscher, R., *De Archieven van het St. Anthony-Gasthuis te Leeuwarden (1425-1813)*.
 Leeuwarden, 1921.
 Visser, J., *Album Collegii Studiosorum ex Gymnasio Leovardiensi*. Franeker, 1985.
 Wumkes, Dr. G.A., *Stads- en Dorpskroniek van Friesland (1700-1800)*. Leeuwarden, 1930.
 Zie eens in die brede ramen. Uitgave van de Stichting Aed Levwerd ter gelegenheid van de
 Open Monumentendag 1993. Leeuwarden, 1993.

-
1. Dichtregels uit het spotgedicht op Jacobus Bourboom. Zie: noot 238.
 2. D.J. Roorda, "Het Hollandse regentenpatriciaat in de 17e eeuw" in: G.A.M. Beekelaar e.a. (red.), *Vaderlands verleden in veelvoud* (Den Haag 1975), 232-251.
 3. De bekendste studies zijn J.J. de Jong, *Met goed fatsoen. De elite in een Hollandse stad: Gouda 1700-1780* (Amsterdam/Dieren 1985); L. Kooijmans, *Onder regenten. De elite in een Hollandse stad: Hoorn 1700-1780* (Amsterdam/Dieren 1985); M. Prak, *Gezeten burgers. De elite in een Hollandse stad: Leiden 1700-1780* (Amsterdam/Dieren 1985).
 4. C. Schmidt, *Om de eer van de familie. Het geslacht Teding van Berkhout, 1500-1950* (Amsterdam 1986).
 5. C. Boomsma is momenteel bezig met een promotieonderzoek naar het patriciaat van Leeuwarden in de zeventiende eeuw.
 6. A.J.C.M. Gabriëls, "Regenten en regering: enige institutionele en politieke aspecten van stedelijk bestuur binnen én buiten de provincie Holland", in: *Bulletin Werkgroep Elites* 5 (1983) 9-13; dez., "Patrizier und Regenten: Städtischen Eliten in den Nordlichen Niederlanden 1500-1850", in: H. Schilling und H. Diederiks (eds.), *Bürgerliche Eliten in den Niederlanden und in Nordwestdeutschland* (Keulen/Wenen 1985) 37-63.
 7. Zie voor een studie over het stadsbestuur in het begin van de zeventiende eeuw, toen er ook reeds werd geklaagd over nepotisme en machtsmisbruik van de zittende magistraat H. Spanninga en H.M. Mensonides, "'De saeck van Leeuwarden is so cleyn niet te achten'. Geloof en politiek in Leeuwarden in de jaren 1608-1617", in: *Leeuwarder Historische Reeks* 2 (1990) 66-175.
 8. Hierbij laat ik doopsgezinde families als Zeper, Gorter en Cats, die in de achttiende eeuw tot grote welstand kwamen, buiten beschouwing omdat zij geen deel uitmaakten van de politieke elite in de stad.
 9. De familienaam 'Bourboom' is ontleend aan een toponiem uit de omgeving van Didam. Reeds vanaf de vijftiende eeuw duikt in het Oud Archief van de Gemeente Bergh, dat o.a. het Didamse bosmarkenarchief omvat, de plaatselijke aanduiding 'buerboem' op: 1440 Item Roelof van Lenep die vedem op *ten buerboem*; 1446 item 1 wartscap op *ten buerboem*; 1448 Heyn moeller 1 wartscap op *ten buerboem*. Ook in het archief van het Huis Bergh komen we de plaats enige malen tegen: 1544 Johan holtsnider van lande as en haefken bij *den Buerboem*; 1602/3 eyynn hoffsteetgen bij *den bourboem*. Verder worden in de Gerichtsprotocollen van Didam nog genoemd: 1734 bouwplaats *de bierboom* en: 1747 *De Bierboom*, een bouwhof van de Smits. Als toelichting op de vermeldingen van het toponiem Buer-/Bierboom schrijft A. Tinneveld in 'Toponymie van Didam' het volgende:

 Genoemde "vedem" heette later *de Papenhofstad* en lag evenals de Bierboom in het centrum van de buurschap Waverlo, aan de rand van het Waverlobos en dicht bij de doorgang door de wal om het bos. De geërfden van het Waverlobos vergaderden er "anden dijck". Vond deze vergadering onder de "buurboom" plaats, of duidt "buurboom" een afsluitboom in de boswal aan ter plaatse van de weg? Vgl. 1468 *by den boem daer men uytgeet nae loell* (Archief Huis van Bergh, inv.nr. 2031). *Buurboom* zou dan zo heten in tegenstelling tot dergelijke bomen in de landweren, die onder gezag van de landsheer stonden. De overgang van *Buur-* tot *Bier-* is vreemd. Misschien dat in de tijd, toen men in Didam nog slechts *Boer-* sprak, de dominee, die op *de Bierboom* woonde, een Hollandse uitspraak introduceerde en zodoende verwarring bracht. Trad hierbij kortsluiting op met Rijnlands *Bierbaum* - perenboom? In Waverlo dook al spoedig de familienaam *Buerboom* (thans *Boerboom*) op.
 10. De archieven van de Didammer Bosmarken (Waverlo, Loel en Milsterlo) beslaan de periode 1418-1750. Zie: Verslagen omtrent 's Rijks Oude Archieven 1927 II, p. 84.
 11. Zie: Algemene Geschiedenis der Nederlanden deel 5, p. 51-52 en Jhr. Mr. A.H. Martens van Sevenhoven, *Geschiedkundige Atlas van Nederland - Marken in Gelderland*, p. 68-70.

-
12. R.A.G. Archief Hof van Gelre en Zutphen (1543-1795), Civiele Procesdossiers 1543-1645, inv.nr. 5163, doss.nr. 5. Zie ook: A. Tinneveld, 'Toponymie van Didam', p. 26 en: Mr. A.P. van Schilfgaarde, Het Archief van het Huis Bergh, deel II, inv.nr. 3474 en 3475.
 13. G.A.L. O.A.A. M227, Burgerboek 1640-1782, 5-5-1653.
 14. G.A.L. O.A.A. M725, Weertsboek 1639-1694, 11-5-1653.
 15. Ibidem, p. 2-3
 16. Ibidem, 29-3-1651.
 17. G.A.L. O.R.A. O-54, Definitief Sententieboek 1653-1655, 31-10-1654, rolnr. 8.
 18. G.A.L. O.R.A. P-9, Dispositiefboek 1655-1664, 31-10-1655, rolnr. 9.
 19. Ibidem, 31-10-1656, rolnr. 10.
 20. G.A.L. O.R.A. C-1, Informatieboek, p. 158-159.
 21. G.A.L. O.R.A. F-47, Recesboek 1657, 27-11-1657.
 22. G.A.L. O.R.A. F48, Recesboek 1658, 29-1-1658.
 23. Ibidem, 27-1-1658.
 24. G.A.L. O.R.A. P-9, Dispositiefboek 1655-1664, 12-2-1659, rolnr. 12.
 25. G.A.L. O.R.A. O-55, Definitief Sententieboek 1657-1658, 3-4-1658, rolnr. 8.
 26. G.A.L. O.R.A. O-57, Definitief Sententieboek 1661-1662, 12-7-1661, rolnr. 6.
 27. G.A.L. O.R.A. H-41, Pleidooiboek 1661-1662, 2-8-1661.
 28. G.A.L. O.R.A. P-9, Dispositiefboek 1655-1664, 2-6-1655, rolnr. 25.
 29. G.A.L. O.R.A. O-61, Definitief Sententieboek 1667-1669, 11-7-1668, rolnr. 19.
 30. Pieter de Neeff won op 16 december 1658 het burgerrecht en zal derhalve dus al een jaar in Leeuwarden hebben vertoefd.
 31. G.A.L. O.R.A. Z-25, Aestimatatieboek 1654-1659, 11-8-1658.
 32. G.A.L. O.A.A. M227, Burgerboek 1640-1782, 1-11-1658.
 33. G.A.L. O.R.A. W-4, Authorisatieboek, 11-9-1658, 12v.
 34. G.A.L. O.A.A. M725, Weertsboek, 3-7-1685.
 35. Ibidem, 6-12-1658.
 36. G.A.L. O.R.A. EE-26, Groot-consentboek 1676-1681, 6-10-1676.
 37. G.A.L. O.R.A. F-70, Recesboek, 24-11-1680.
 38. G.A.L. O.R.A. EE-21, Groot-Consentboek, 30-10-1659.
Op 24 april 1654 vond een inventarisatie plaats van de nagelaten goederen van wijlen Anna Jan Swaens, nagelaten weduwe van Douwe Agges, in leven notaris publicus en "Gewaldige der stadt Leeuwarden". Onder de nagelaten vaste goederen worden genoemd "sekere huisinge staende inde Westerkerckstraet, bij de faendrich Simon Douwes (Langwart) cum uxore bewoont ende waer uijt Anna Jan Swaens is versturven" en "sekere huisinge cum annexis, staende op de noordsijde vande Nieuwestadt, tegenwoordich bij Jacob Boerboom wijnverkoper bewoont". Op grond van het feit dat de huur van een woning volgens oud gebruik per 12 mei (âldemaije) voor een jaar of langer werd "aangenomen", kan met grote zekerheid worden gesteld dat Jacob en Aukje het pand Nieuwestad 103 per 12 mei 1653, een dag nadat hen het recht van wijntap was verleend, moeten hebben betrokken. Zie: G.A.L. O.R.A. Y-39, Inventarisatieboek 1654-1656, p.1-13.
 39. G.A.L. O.R.A. EE-21, Groot-Consentboek, 5-7-1661.
 40. G.A.L. O.R.A. H-38, Pleidooiboek 1660-1661, 3-5-1661.
 41. G.A.L. O.R.A. O-57, Definitief Sententieboek 1661-1662, 22-3-1662, rolnr. 7.
 42. G.A.L. Topografisch-Historische Atlas, Nieuwestad B91, bijschrift foto restauratieplan c.1913.
 43. G.A.L. O.R.A. EE-1, Groot-consentboek 1580-1583, 14-12-1582.
 44. G.A.L. O.R.A. EE-6, Groot-consentboek 1610-1612, 14-2-1612.
 45. G.A.L. Gildearchieven inv.nr. Gi-40, Rekenboek Grootshippersgilde 1652-1683.
 46. G.A.L. O.R.A. GG-77, Hypotheekboek 1685, 24-4-1685.

 47. G.A.L. O.R.A. GG-79, Hypotheekboek 1687, 12-4-1687.
 48. G.A.L. O.R.A. F-64, Recesboek 1674, 2-4-1674.
 49. G.A.L. O.A.A. M-8, Kladresoluties Magistraat 1660-1664, 10-8-1661.
 50. G.A.L. O.A.A. M9, Kladresoluties Magistraat en Vroedschap 1665-1669, 13-5-1665.
 51. G.A.L. O.R.A. EE-23, Groot-Consentboek, 21-4-1665.
 52. G.A.L. O.R.A. O-60, Definitief Sententieboek, 24-2-1666, rolnr. 11.
 53. Zie: noot 37.
 54. Ibidem, 21-1-1680.

-
55. G.A.L. O.R.A. O-66, Definitief Sententieboek, 12-4-1679, rolnr. 4.
56. G.A.L. O.A.A. M-669, Gravenlegger Oldehoofsterkerkhof Z.Z., fol.44.
57. G.A.L. O.R.A. GG-74, Hypotheekboek, 2-6-1681.
58. G.A.L. O.R.A. GG-75, Hypotheekboek, 30-3-1682.
59. G.A.L. O.R.A. O-68, Definitief Sententieboek 1684-1686, 12-7-1684, rolnr. 2.
60. G.A.L. O.R.A. W-10, Authorisatieboek 1693-1697, 12-12-1694.
61. G.A.L. O.R.A. GG-108, Hypotheekboek 1719, 23-12-1719.
62. Hierbij dient als kanttekening te worden geplaatst, dat het niet helemaal is uitgesloten dat "De Wijnbergh" waar Evert en Machtelt de scepter zwaaiden één en hetzelfde pand is geweest als Nieuwestad 103. Het zou immers zeer onwaarschijnlijk zijn dat de voor die tijd toch wel wijd en zijd bekende herberg/wijnhandel aan de Nieuwestad geen welluidende naam zou hebben gehad, en welke naam zou dan toepasselijker kunnen zijn dan "De Wijnbergh"? Zeker is dat Leeuwarden meerdere "Wijnbergen" heeft gekend, o.a. op de Wirdumerdijk. Echter in de koopbrieven m.b.t. deze "bekende" logementen of haar naastlegers is Evert nooit als huurder of eigenaar aangetroffen.
63. G.A.L. O.A.A. M725, Weertsboek, 3-7-1685.
64. G.A.L. O.R.A. O-68, Definitief Sententieboek 1684-1686, 11-7-1685, rolnr. 17.
65. G.A.L. O.R.A. H-103, Pleidooiboek 1691-1692, 26-2-1692.
66. G.A.L. O.R.A. O-71, Definitief Sententieboek 1690-1693, 31-10-1692, rolnr. 5.
67. G.A.L. Arch. St. Anthony Gasthuis, inv.nr. 693.
68. G.A.L. O.R.A. GG-101, Hypotheekboek 1709-1710, 29-1-1710.
69. Ibidem, 29-1-1710.
70. G.A.L. Archief St. Anthony Gasthuis, inv.nr. 710, p. 48.
71. G.A.L. O.R.A. C-1, Informatieboek 1648-1671, 19-12-1670.
72. G.A.L. Gildearchieven Gi-41, Rekenboek van het Grootshippersgilde 1683-1733, 14-1-1685.
73. Ibidem, 24-1-1685.
74. W. Eekhoff, Geschiedkundige Beschrijving van Leeuwarden, deel II, 432.
75. G.A.L. O.R.A. EE-25, Groot-Consentboek 1669-1676, 29-1-1675.
76. G.A.L. O.A.A. M258, Stedelijke Rekening 1701.
77. G.A.L. O.R.A. EE-27, Groot-Consentboek 1681-1687, 21-5-1681.
78. G.A.L. O.R.A. EE-28, Groot-Consentboek 1687-1695, 14-3-1690.
Kopers waren de echtelieden Cyprianus Knossens en Anna Catharina Metz. In de koopbrief wordt melding gemaakt van de volgende voorwaarden: Ten eerste dat de kopers de eigendom zullen verwerven van het verkochte, inclusief de opstal; ten tweede dat zij het recht zullen hebben te bouwen op de bijbehorende grond, mits de rooilijn en de lengte overeenkomen met die van de stallen van de verkopers die zich achter het huis van de heer Haersma bevinden; ten derde zal het de kopers niet toegestaan zijn de achtergevel aan de zijde van de verkopers van lichtscheppingen te voorzien; ten vierde dienen de kopers erin te voorzien dat de verkopers een uitgaande steeg van zes houtvoet breed naar het Ruiterskwartier behouden op dezelfde plaats alwaar de tegenwoordige is gelegen.
79. G.A.L. O.R.A. EE-28, Groot Consentboek 1687-1695, 29-8-1690.
80. G.A.L. O.A.A. L-216, "Opteekening der Waagens en Scheepen, inde Stadt als onder des selfs jurisdictie behoorende", 8-5-1694.
81. G.A.L. O.R.A. GG-84, Hypotheekboek 1692, 24-9-1692.
82. R.A.F. Archief Hof van Friesland HHH-3, Authorisatieboek 1683-1711, 16-7-1697.
83. Ibidem, 16-9-1697. Zie ook: G.A.L. O.R.A. W-11, Authorisatieboek 1697-1702, 21-12-1697.
Tijdens het twee maanden durende beraad dat door de erven in acht werd genomen, zullen zij op advies van Dr. Jacobus Eppinga afstand van de nagelaten boedel van wijlen hun moeder Nancke Jans hebben gedaan. Dit hield in dat de erven niet konden worden aangesproken op Nancke's persoonlijke schuldenlast alsmede op haar halve aandeel in de schulden die zij 'staande echte' met haar echtgenoot had opgebouwd. De nalatenschap van wijlen hun vader Lambert Boerboom zullen de erven wél hebben aanvaard. Ondanks het feit dat de recesboeken niet getuigen van een door de erven ter registratie aangeboden acte van verlaten van de boedel, zoals te doen gebruikelijk, blijkt toch uit de diverse aanspraken die diverse crediteuren lieten gelden op de nalatenschap van Nancke en Lambert, dat de erven afstand van de erfenis van eerstgenoemde hebben gedaan. Zo werd Sara Boerboom op 25 augustus 1697 nog aangesproken door de Leeuwarder koopman Rintie Hessels, vanwege het feit dat zij 'op verscheidene tijden hoosen van de impetrant had gekocht en doen halen' en tot op dat moment nog niet had voldaan. Sara's repliek luidde dat: 'sij de hosen in haer vrijsters staet door ordre van haer moeder en voor deselve heeft gehaelt'. Daaraan toevoegende dat 'wat sij voor haer selffs gehaelt heeft

-
- dat heeft sij voldaan en betaelt, gelijk uyt de specificatie en quitantie can geblijcken'. In het kort kwam het verweer van Sara erop neer dat de eiser zich maar moest wenden tot de curator van haar wijlen moeders' boedel. (Zie G.A.L. O.R.A. H-114, Pleidooiboek 1697, 25-8-1697, fol. 146). Daarnaast wordt twee jaar later gerept over 'de geabandonneerde boedel' van wijlen Nancke Jans, wanneer in 1699 een aantal van haar crediteuren de bode Wilhelmus Eelsma als debiteur van de boedel een proces aandoet om een deel van de koopschat van een door laatstgenoemde verkochte tuin voor zich op te eisen. (Zie G.A.L. O.R.A. H-124, Pleidooiboek 1699, 18-10-1699, fol. 81).
84. G.A.L. O.R.A. EE-29, Groot-Consentboek 1695-1699, 25-3-1698.
85. G.A.L. O.R.A. F-90, Recesboek 1700, 1-2-1700.
Ook uit de passage 'rakende de helffte van wijlen Lammert Boerboom' moge blijken dat de erven de boedel van Lammert Boerboom hebben aanvaard en die van wijlen hun moeder hebben geabandonneerd.
86. G.A.L. Archief St. Anthony Gasthuis, inv.nr. 130, fol. 45v.
87. G.A.L. O.R.A. C-5, Informatieboek 1690-1696, 23-10-1694.
88. G.A.L. O.A.A. M19, Kladresoluties Magistraat en Vroedschap, 22-2-1695.
89. R.A.F. Archief Hof van Friesland SS-443, Bijlagen Civiele Sententies, dossiernr. 3.
90. G.A.L. O.R.A. F-112, Recesboek 1722, 3-12-1722.
91. G.A.L. O.R.A. W-11, Authorisatieboek 1697-1702, 12-7-1697.
92. G.A.L. O.R.A. GG-83, Hypotheekboek 1691, 12-2-1691.
93. G.A.L. O.R.A. C-5, Informatieboek 1690-1696, 7-3-1695.
94. G.A.L. O.R.A. H-120, Pleidooiboek 1698-1699, 15-10-1698.
G.A.L. O.R.A. H-119, Pleidooiboek 1697-1698, 18-3-1698.
95. G.A.L. O.R.A. O-76, Definitief Sententieboek 1698-1700, 4-8-1699, rol.nr. 7.
96. R.A.F. Archief Hof van Friesland SS-388, Bijlagen Civiele Sententies, dossiernr. 26 en Archief Hof van Friesland SS-443, Bijlagen Civiele Sententies, dossiernr. 3.
97. G.A.L. O.R.A. C-4, Informatieboek 1685-1690, 29-10-1685.
98. G.A.L. O.A.A. M-14, Kladresoluties Magistraat en Vroedschap, 10-11-1685.
99. G.A.L. O.R.A. GG-96, Hypotheekboek 1704, 7-10-1704.
100. G.A.L. O.R.A. GG-95, Hypotheekboek 1703, 17-4-1703.
101. G.A.L. O.R.A. F-89, Recesboek 1699, 27-5-1699.
102. G.A.L. O.R.A. GG-97, Hypotheekboek 1705, 24-2-1705.
103. G.A.L. Archief Nieuwe Stads Weeshuis, inv.nr. 1363.
104. **Zie Noot 114.**
105. Hiervoor is gebruik gemaakt van de doopregisters van de rooms-katholieke staties, waarbij de oudste registers van de staties Vleeschmarkt, Breedstraat en Koornmarkt naast het fideïcommissaire testament van de wijnkoper Martinus van Emmerzeel zich als het belangrijkste bewijsmateriaal manifesteerden. De doopboeken stonden hierbij ten dienste om op grond van het doophefferschap de onderlinge banden te analyseren.
106. R.A.F. Archief Hof van Friesland EEE-7, Register van Fideïcommissaire Testamenten 1714-1738, fol. 749.
107. Na aanvankelijk op de Grachtswal herberg te hebben gehouden namen Jan en Beertje op 1 mei 1682, na een afgesloten vijfjarig huurcontract met Gabriël Schuiringa, hun intrek in de herberg "Het Stadthuis van Amsterdam" op de hoek van de Eewal en de Grote Hoogstraat. De huuropzegging door de eigenaar per 1 mei 1687 zou de Magistraat op 1 november 1686 nog tot een gerechtelijke uitspraak nopen in het voordeel van de toen inmiddels weduwe geworden Beertje Boerboom. De zaak was hiermee echter niet afgedaan en zou door Gabriël Schuiringa in hoger beroep aanhangig worden gemaakt voor het Hof van Friesland.
108. Blijkens een op 13 maart 1719 geregistreerde schuldbrief uit 1711 verklaren Xaverius Jurrema en Albertina Dirx van hun "oom en moej" Martijn van Emmerzeel en Beertje Boerboom een bedrag van vierhonderd caroligulden te hebben geleend. Zie: G.A.L. O.R.A. GG-108, Hypotheekboek 1719, 13-3-1719.
109. G.A.L. O.R.A. BB-1, Annotatieboek der Collaterale Nalatenschappen, 8-7-1726.
110. G.A.L. O.R.A. E-1, Hofmissives "in civilibus", 3-7-1737.
111. R.A.F. Archief Hof van Friesland, Bijlagen Civiele Sententies SS-658, doss.nr. 4.
112. Op 22 juni 1737 schreef Martinus Jurma een brief naar zijn aanstaande schoonouders in Franeker die zich eveneens onder de processtukken bevindt:
Seer Waerde Vader en Moeder - Naer U.E. letteren ontfangen te hebben soo hebben wij seer verblijdt

geweest en hebben, Godt sij gelooft, verleden Sondagh het gerefformeerde geloof en predikatie met veel genoegen in de groote kerk van dese stadt aengehoort en mij publijk voor Godt en alle weerelt gedickclareert, waerover Inia en alle mijn vrinden als Duijvels binnen. Die selfde Inia heeft mijn Vrinden opgestookt, om dien menschen alwaer U.E. waerde doghter en mijn waerde bruijt is vernaghtende te affronteren, maer hebben met groote schande moeten wijcken, en De Heer D'Horn heeft van desen dagh self bij De Heer Inia geweest om hem te seggen als dat ik, om dat ik niet meer Papist en waer niet wederom soude in hujs komen, daerom dat hij maer soo goedt soude wesen van mij van linnen, wollen en geldt te gelieven te senden in mijn nieuwe woningh, het gene hij aen de Heer D'Horn heeft geweijsert, maer wij niet tegen staende hebben hem de deurwaerder in hujs gesonden, waerover hij heel verbaest stont en heeft mij en D'Heer D'Horn wederom doen antwoorden, van mij geen geldt, geen linnen, geen wollen over te senden in mijn niuwe woninghe, maer als ik dese vijf weken 't hujs quam, van alles te versien, het gene mij de goede Gerifformeerden hebben afgeraeden. Maer wij versoecken U.E. lieve Vader en Moeder van soo goedt te sijn en senden U.E. Doghter te minsten een gulden aen geldt met de scippers, want U.E. en soude niet geloven wat wij moeten leijen van Inia, en dat om dat ik gerifformeerde ben geworden, maer daer leght niet aengelegen. De Heere hoopen wij sal onser alle saecken voor staen, als ook D'Heer Horn. Hier mede ons bevelende in den Heere, soo verblijven wij U.E. onderdaenigste Kinderen, Diuwke Sibes en Martinus Jurma. P.S. Diuke woont nogh bij Antie moije maer ik in de Groote Hoogh Straet boven den Timmerman Klaes Bootsma, en sijt soo goedt en scrijven mij dikwils. U.E. sal mij veel plaisier doen.

113. G.A.L. O.R.A. E-1, Hofmissives "in civilibus", 11-2-1738.

114. Dirck Alberts Boerboom kwam eind 1678 vanuit Didam naar Leeuwarden en huwde op 16 januari 1679 met Lijsbeth Lijckeles. Daar zijn zoon Pieter Dircks Boerboom op 25 februari 1735 als getuige van een mishandeling verklaart 63 jaar oud te zijn en dus in 1671 of 1672 moet zijn geboren, zal hij een kind uit een eerder huwelijk van Dirck Alberts zijn geweest. Daar Pieter zich als "volle" oom van Martinus Jurma presenteert, zal ook Martinus' moeder Albertina een dochter uit dit eerdere huwelijk zijn geweest. Zie: G.A.L. O.R.A. C-12, Informatieboek 1730-1736, 25-2-1735.

P.S. Pas achteraf deed blijken dat Pieter en Albertina kinderen zijn geweest van Janneke Alberts Boerboom en Dirk Pijters Vuilliemmie. Beiden werden te Leeuwarden in de Nederduits Gereformeerde Kerk gedoopt op respectievelijk 14-8-1672 en 23 september 1674. Na het overlijden van hun moeder, zullen Pieter en Albertina aan de zorgen van hun familie zijn toevertrouwd. Niet ondenkbaar is dat Pieter is ondergebracht bij zijn oom en tante Dirck Alberts Boerboom en Lijsbeth Lijckeles, alwaar hem door zijn oom het schoenmakersvak zal zijn bijgebracht. Albertina zal naar alle waarschijnlijkheid zijn opgevoed door haar oom en tante Jan Meijer en Beertje Boerboom, welke laatste in 1687 hertrouwde met Martinus Emmerzeel. Zowel Pieter als Albertina zullen hun eerste zonen naar hun suikeroom Martinus hebben vernoemd. Met Pieter en diens nakomelingen hebben we dus in feite te maken met pseudoleden van de familie Boerboom/Bourboom, die zich - noch steeds bewust van de familierelatie met hun invloedrijke achterachterneven van moederszijde - in de loop van de 18de eeuw Boerboom zijn gaan noemen.

115. Daar de echtgenoot van Christina Hendrix Boerboom zich een (aangehuwde) neef van Martinus Jurma noemt, zou men geneigd zijn de vader van Christina als een zoon uit een eerder huwelijk van Dirck Alberts Boerboom te beschouwen. Naar eigen zeggen echter zou Christina al in 1681 of 1682 zijn geboren! In dit geval zullen Hendrik en Pieter toch wel minimaal tien jaar in leeftijd moeten hebben verschild. Misschien moet de aanduiding "neef" hier niet al te letterlijk worden geïnterpreteerd en eerder als achterneef worden gelezen. In dit geval zou Hendrik een broer van Beertje, Dirck en Jan Alberts Boerboom zijn geweest. In deze hypothese worden we nog meer gesterkt wanneer de vader van de in het testament van Martinus van Emmerzeel genoemde Jacoba Gerrits op 1 december 1692 te Didam in het huwelijk blijkt te zijn getreden met een zekere Henderina Henrix, naar alle waarschijnlijkheid een oudere zuster van Christina. Ook het feit dat Christina de drie dochters van Jan Alberts Boerboom in 1741 tot legatarissen benoemd doet vermoeden dat dit eerder nichten dan achternichten van haar zijn geweest.

Zie voor Christina's ouderdom: R.A.F. Archief Hof van Friesland SS-386, Bijlagen Civiele Sententies, dossiernr. 15a.

P.S. Ook hier werd ik - na achteraf deed blijken - op het verkeerde been gezet, doordat óók Christina, evenals haar neef Pieter (zie vorige noot), op latere leeftijd de familienaam van haar moeder Geertje Alberts Boerboom ging gebruiken. Waarschijnlijk hebben we met Geertje met de oudste dochter van Albert Jacobs Boerboom en Henrixken Henrix Boerboom te maken, welke naar alle waarschijnlijkheid zal zij gedoopt vóór aanvang van het oudste doopregister van de roomskatholieke parochie Wehl in

-
1643. Als op 8 november 1671 de erfgenamen van Albert Jacobs Boerboom onroerend goed te Loil onder Didam verkopen (Oud Rechterlijk Archief van de Heerlijkheid Didam 1505-1811, inv.nr. 272 Prothocol van Beswaer 1667-1678), blijkt *'Hendrick Gerritsen, als met Gertjen Boerbooms haren kerckelijke proclamatie gehadt hebbende'* namens haar op te treden. Daarnaast treedt de weduwe Hendersken, geassisteerd met haar zwager Evert Boerboom, op voor haarzelf, alsmede bij volmacht d.d. 20-10-1671 voor Jacobus Boerboom die op dat moment als soldaat te Heerde verblijft. Dirck Alberts Boerboom blijkt destijds als enige nog thuis te wonen, daarnaast worden *'die absente ende onmondige kinderen van voorgemelte Albert ende Henderske Boerbooms'* vertegenwoordigd hun *'oemen ende momberen'* Evert Boerboom en Herman Lamberts.
116. Jan Alberts Boerboom was afkomstig van Doesburg en in mei 1679 als soldaat onder de compagnie van kapitein Paen naar Leeuwarden gekomen. Hij huwde op 15 juni van datzelfde jaar met het Leeuwarder meisje Maijke Nijckeles en werd later turfdrager van beroep. In tegenstelling tot alle andere leden van de familie lieten zij hun kinderen hervormd dopen.
117. G.A.L. O.R.A. EE-38, Groot-Consentboek 1740-1743, 8-12-1742. Eekhoff vermeldt in zijn *Geschiedkundige Beschrijving van Leeuwarden* over dit huis: "Toenmaals (1824) had dit huis een uithangbord, waarop de beeldnissen der twaalf Romeinsche Keizers in cirkels waren geschilderd. Doch vroeger maakten deze aan dit, onder dien naam algemeen bekende, huis meer vertooning: want de toenmalige eigenaar had aan de binnenzijde van ieder der openslaande luiken voor zijne vensters het portret eens Keizers, levensgroot met kleuren en goud afgezet, laten schilderen. De eerste verdieping had drie vensters en dus zes portretten; de tweede twee en dus vier, en de bovenste verdieping één en dus twee beeldnissen, namelijk die van Augustus en Tiberius". In 1825 werd het huis afgebroken om samen met het naastgelegen pand plaats te maken voor de bouw van de Grote Sociëteit.
118. Andere kinderen van deze Jacob Boerboom zijn naar alle waarschijnlijkheid geweest Evert, Derck en Beertjen Jacobs Boerboom, die respectievelijk in 1653, 1658 en 1661 te Didam voor de hervormde gemeente in het huwelijk traden.
119. R.A.G. Oud Rechterlijk Archief van de hoge heerlijkheid Didam, Civiele Procesdossiers inv.nr. 133. Jan Som zou op St. Jacob tijdens een drinkgelag in de herberg van Jonker Willem te Angerlo door Albert 'in heldere ende duijtsche woorden' zijn uitgemaakt voor een openbaar bierdief. Ook Alberts vader Jacob Boerboom zou omstreeks St. Victor tijdens een gezellig samenzijn in de herberg van Arndt Ketelbueter te Zevenaer woorden van gelijke strekking hebben geuit, waarbij hij Jan Som ervan beschuldigde dat deze van Jr. Beringen een half vat van diens beste bier had gestolen door een aantal emmers van het kostelijke gerstenat naar zijn kamer te smokkelen en vervolgens ter vervanging evenveel water weer in het vat terug te storten.
120. Wel werd in een doopregister van de naburige roomskatholieke parochie Wehl in 1651 de doopinschrijving aangetroffen van een zekere Joanna, dochter van Albert Burbom en Henrixken Burbom, echtelieden woonachtig te Didam en waarbij als doopgetuige een zekere Jenniken Burbom optrad. *Het is niet uitgesloten dat deze Joanna, in de wandeling waarschijnlijk Jenniken genoemd, dezelfde persoon is als de Janneke Boerboom die in 1670 te Leeuwarden in het huwelijk trad.* In dit geval zal ook zij een zuster van Dirck, Jan en Beertje Boerboom geweest zijn. Zowel Dirck als Jan hadden dochters met de naam Hendrikje of Hendrina.
P.S. Naast de doopinschrijving van Joanna in 1651 in het roomskatholieke doopregister van Wehl werden later nog aangetroffen de inschrijvingen van: Bertrudis (Beertje) in december 1646, Jacobus in juli 1648, Joanna op 12 november 1649 en Deodorus (Dirk) op 8 mei 1653. Alleen van de oudste dochter Geertje en van Jan zijn geen doopinschrijvingen aangetroffen. Wel werd in Didam op 4 juni 1655 in de Nederduits Gereformeerde kerk nog een dochter Hensken Alberts Boerboom gedoopt. Mogelijk zijn Geertje en Jan vóór aanvang van het oudste doopregister van Wehl gedoopt, dan wel is een van de twee Joanna's abusievelijk als dochter ingeschreven terwijl het een zoon Joannes had moeten zijn. Evenals de doopinschrijving van de oudste dochter, is ook geen huwelijksinschrijving van Albert en Henrixken te vinden. Uit een overdracht van onroerend goed in 1671 blijkt dat Henrixken een volle nicht van Albert is, dan wel een dochter van Hendrick Boerboom, een broer van Jacob en Evert, en wel dezelfde die in 1636 processen voert inzake het houtvesterschap in Waverloholt:

Compareerde Hendersken Boerbooms, weduwe van zal. Albert Boerboom, geassisteert met haeren soon Jacob Boerboom, haeren in desen toegalaetenen ende gecoozenen Momber, ende mede voor hem selffs, nevens Derrick ende Everdt Boerboom, als Momberen van die samptlijcke naegelaetene kinderen van voorgh. Albert Boerboom Zaliger, ende bekenden een ieder derselver in haere qualiteiten,

dat zij van twee seeckere stucken lants in Loolerveldt den armen van Diedam toestendigh een merckelijcke summa van verloopen schuldigh waeren, ende tegenwoordigh niet met penningen voorsien, om dieselve te cunnen betaelen. Soo is 't dat sij comparanten tot betaelinghe, ende in mindering van geseijde schuldige pachten aenden armen voors. Hebben ghecedeert ende opgedragen tot erffelijck genot, ende behoeff der meerghemelte armen eeuwig ende erffelijck diijrende twee ackermaelen inden Norde, soo haer van haer vader Hendrick Boerboom naergelaeten, ende bij deijlinge toegevallen zijn: 't eene met die zuijder zijde naest 't erve, hoorende onder die Lockhorst, metten oosten einde op Dunnewoldt, offte Harinxma, 't westeijnde op den wegen, ende die noorde zijdt langhs verscheijden Erven, ende is met eenen grave rondt omtrocken. 't Andere, geheeten Ludtius Heegh, met den zuijden ende op dit voorghaende Ackermael schietende, met de weste zijde ten deele langhs Jacob Boerboom Weerds Ackermael, ende 't noorden eijnde op 't Erve in die Lockhorst gehoorende, die ooste zijde langhs Deussen Eerffghenaemen, zijnde vrij Allodial Erve ende Goet, met geenderhande uijtgangen, offte sunsten beswaerd. Ende is hierbij gheaccordeert ende toegestaen, dat meerghemelte weduwe offte haeren Erven binnen den tijdt van 6 naervolgende jaeren die ghespecificierde twee ackermaelen wederom sullen mogen inlossen, ende vrijen met vijffenvijftigh gulden Hollands. Evenwel soo, wanneer in die iaeren geen holdt voor den armen daervan genooten waere, dat dan den behoerlijcken interesse near advenant des tijdts van voorghemelte 55 gulden sall daer bij erlaght ende betaelt worden. Ende bij ontstentnisse van dien, soo sullen voorghemelte weduwe Comparantinne ende Erffghenaemen sonder eenige vernere losse daeraen te hebben, offte te halden, daarvan eeuwigh onterfft, ende ontgoedet zijn ende blijven. Ende sullen die voorghemelte Diedamsche Armen deselve alsdan in haeren gebruik eeuwig ende erffelijck diijrende hebben ende beholden.

Bron: Inv.nr. 272 - ORA Didam - Protocol van beswaer - Periode 1667-1678, p. 163-164.

121. G.A.L. O.R.A. CC-2, Inventarisatieboek Collaterale Nalatenschappen 1733-1745, p.129/133.
122. R.A.F. Archief Nedergerecht Leeuwarderadeel inv.nr. 210, Collateraalboek, 17-7-1742.
Hendrina Boerboom overleed in april 1742, zodat haar aandeel in de nalatenschap vererfde op haar kinderen Marijke, Claes en Lidia Josuas Hamerstein.
123. G.A.L. Archief St. Anthony Gasthuis, inv.nr. 713, 11-11-1734.
124. Dit temeer daar Alegonda Lamberts Boerboom en Fettje Equarda, dochter van Dodoneus Equarda en Christina Lamberts Boerboom, als getuigen aanwezig zijn geweest bij de doop van de kinderen van Vincent en Sara's enige dochter Hendrina Heymans. Na het overlijden van Vincent Heymans hertrouwde Sara in 1699 met de soldaat Hendrick Kuyk, afkomstig uit Harlingen. Uit een bewaard gebleven gravenlegger van het Oldehoofsterkerkhof blijkt dat het eigen graf van deze Hendrick Kuyk pal naast dat van Lambert Boerboom was gelegen. Toeval? Verder treedt Sara ook als getuige op in het civiele proces tussen Jacobus Stopendael en Benjamin van der Hoef, waaruit blijkt dat zij een hechte relatie had met de familie van Lambert Boerboom. Op 2 december 1723 legde zij de navolgende verklaring af omtrent het tijdstip van geboorte van Jacobus Stopendael: "*Sara Bourboom, wonachtig alhier ter Steede, out ontrent 60 jaeren, geciteert, geëdigd en gevraegt als vooren, verclaerde dat haar getuige seer wel bewust is, en met volle seekerheit kan seggen, dat de posant (Jacobus Stopendael) 4 à 5 weeken te vooren, voor dat Trijntie Jans (zuster van Nancke Jans) in de 'nieuwe hopsack is komen te overliden, is gebooren geweest; reden van wetenschap, omdat sij getuige (als Trijnmui voornoemt aen de quetsuir van het borst lag en waaraan gestorven is) aldaer aen huis is geweest en opgepast, en is sij getuige ook mede present geweest is bij de verlossinge van des posants moeder (Alegonda Bourboom), als wanneer van deese posant is verlost". (Zie: R.A.F. Archief Hof van Friesland SS-443, Bijlagen Civiele Sententies, dossiernr. 3). Jacobus Stopendael trad op 28 april 1737 als korporaal in dienst van de V.O.C. en overleed op 23 juli van dat jaar aan boord van het schip 'Ruijter'. Als op 11 juni 1693 een zekere Florence Boerboom, afkomstig van Leeuwarden, te Harlingen in het huwelijk treedt met Hendrick de Clerq en bij de doop van hun vier kinderen Hendrickje, Josephus, Geertruijt en Jacobus aldaar door loco doopgetuigen achtereenvolgens worden vertegenwoordigd Doede Equarda, Martinus Immerzeel, Reijnerus Stopendael en Hendrick Kuckx, is er niet veel fantasie voor nodig om deze Florence voor een zuster van Sara te houden. Mogelijk is deze Florence dezelfde persoon als de twintigjarige Flist Bourboom, 'dienstmaeghd't' van de echtelieden wijntappers Jan Meijer en Beertie Bourboom, die op 1 oktober 1684 een getuigeverklaring aflegt inzake een vechtpartij met dodelijke afloop in de herberg van laatstgenoemde echtelieden. (Zie: G.A.L. O.R.A. C-3, Informatieboek 1682-1685, p. 262-263).*

P.S. Deze Hendrick Everts Boerboom heb ik achteraf kunnen traceren in het tegenwoordig even over

de grens met Duitsland gelegen (Neder-)Elten, nabij Emmerich. Hij huwde er op 25 februari 1656 voor de rooms Katholieke kerk met Gertrudis Stockmans, dochter van Nicolaus Stockman(s) en Flistien van de Kerckhoff. Kinderen uit dit huwelijk waren: Sara, gedoopt te Neder-Elten op 5 december 1656, Wilhelmus, gedoopt aldaar op 14 april 1659, Felicitas (Flist, Florence), gedoopt aldaar op 20 juni 1661, N.N. (onleesbaar, doch mogelijk een tweede dochter met de naam Sara), gedoopt aldaar in november 1663, Jacobus, gedoopt aldaar op 30 oktober 1666, Wilhelmina, gedoopt aldaar op 6 oktober 1668, Joanna, gedoopt aldaar op 8 december 1669 en Wilhelmus, gedoopt aldaar op 25 maart 1671. Op 5 september 1671 treffen we te Neder-Elten de huwelijksinschrijving aan van Hendrick Boerboom en Margareta Tepperjaens, waaruit nog eens 4 kinderen worden geboren, waarvan de jongste rond 25 februari 1679. We zouden hier te maken kunnen hebben met een tweede huwelijk van Hendrick Everts Boerboom, ware het niet dat de kladresoluties van de Leeuwarder Magistraat op 22 mei 1675 melding maken van het overlijden van een zekere Hendrick Bourbon, die als deurwachter van de Westerkerk werd vervangen door een opvolger. Zou het mogelijk kunnen zijn dat Hendrick tussen 1671 en 1675 met (of na het overlijden van) zijn vrouw Gertrudis met zijn kinderen Felicitas (Flist) en Sara op uitnodiging van zijn broer Lambert naar Leeuwarden is gekomen? De spellingsvariant 'Bourbon' in plaats van 'Boerboom' komt regelmatig voor! Een tegenargument mag zijn dat de Westerkerk een Nederduits Gereformeerde Kerk was, en dat leden van de familie Boerboom zich destijds veelal als overtuigde rooms Katholieken aan ons opdringen. Anderzijds werden deurwachters door de magistraat benoemd en betrof het dus een stadsambt.

125. G.A.L. Alfabetisch Repertorium van G. Nauta op de Resoluties van Gedeputeerde Staten.
126. Ibidem.
127. G.A.L. O.A.A. M12, Kladresoluties Magistraat en Vroedschap, 1-6-1677.
128. R.A.F. Familiearchief Van Sloterdijck, inv.nr. 51, Eigendomstitels van graven, grotendeels in de Westerkerk te Leeuwarden, 1688-1830.
Volgens dit 18de eeuwse handschrift luidde het randschrift van de zerk: "Anno 1660 Den 4 Dec. sturf de Eersame Renicus Cam in leven 2de klerk sampt Rollarius 's Hof's van Vriesland oud 43 Jaren en leit alhier begraven". Waarschijnlijk was de tekst destijds al zeer door de elementen aangetast en zal het juiste jaartal 1666 abusievelijk als 1660 zijn gelezen. Renicus werd op 19 december 1623 gedoopt en zal dus pas in 1666 43 jaar oud zijn geweest. Zijn jongste zoon Arnoldus werd in 1665 geboren.
129. G.A.L. O.R.A. FF-16, Klein-consentboek 1673-1681, 29-4-1681.
Kopers waren de chirurgijn Mr. Pijter Hoeck en diens echtgenote Fettie Sijbrens Banga.
130. G.A.L. O.R.A. FF-17, Klein-consentboek 1681-1686, 8-5-1685.
Deze eeuwige rente werd voor de somma van 95 goudgulden overgedragen aan de gardenier Pijtter Martens en zijn vrouw Aechtie Jelles.
131. G.A.L. O.R.A. EE-27, Groot-consentboek 1687-1695, 3-2-1688.
Kopers waren de echtelieden Hendrik Froon en Marijke Jans.
132. G.A.L. O.R.A. FF-18, Klein-consentboek 1686-1692, 25-2-1688.
133. Ibidem, 6-2-1692.
134. G.A.L. O.R.A. F-106, Recesboek 1716, 3-10-1716.
135. Hoe diep Arnoldus en Ariaentie wel niet in de schulden zaten blijkt uit tal van geregistreerde obligaties, waarbij onderstaande schuldbekentenissen ter illustratie mogen dienen:
Op 19 april 1711 stellen Arnoldus Camp en Adriaentie Rodenhuijs hun moeder en schoonmoeder Trijntje Doitses Deinema in het bezit van (een deel) van hun inboedel, daar zij zichzelf niet in meer in staat achtten om de schuld ad 200 caroligulden wegens twee jaar achterstallige huishuur aan haar terug te betalen. Zij mochten deze goederen van Trijntje echter in bruikleen behouden, doch onder schriftelijke verklaring "geen de minste recht van eigendom daer aen te hebben, maer deselve niet anders te besitten als ter leen ende praecario". (Zie: G.A.L. O.R.A. GG-102, Hypotheekboek 1711, 20-4-1711).
Op 30 augustus 1714 volgt weer een persoonlijke schuldbekentenis van Ariaentie aan haar schoonzuster Johanna Camp "tersake overlevering van twee handschriften", tesamen bedragende 64 caroligulden en 4 stuivers, alsmede "toetellinge" van 95 caroligulden en zestien stuivers. Zij beloofde deze schuld over een jaar na dato en tegen vier procent rente weer terug te betalen, waarbij zij al haar "geen exempte goederen en specialijck mijn aandeel erfenisse van mijn wijlen broeder Ds. Suffridus Rodenhuijs, in leven predicant tot Wolsum" tot onderpand stelde. (Zie: G.A.L. O.R.A. GG-105, Hypotheekboek 1714, 31-8-1714).
In 1730 wordt Arnoldus Camp genoemd als medebewoner van het aan zijn oomzegger Everhardus Boerboom toebehorende pand Bagijnestraat 42. Hij mocht hier gratis wonen!

-
136. G.A.L. O.R.A. AA-10, Decreetboek 1652-1668, 25-2-1659.
137. G.A.L. O.R.A. C-1, Informatieboek 1648-1671, 25-6-1651 en 27-6-1651.
138. G.A.L. O.R.A. Y-40, Inventarisatieboek 1656, 20-10-1656.
139. G.A.L. O.R.A. EE-19, Groot-consentboek 1651-1654, 25-3-1653.
G.A.L. O.R.A. EE-20, Groot-consentboek 1654-1658, 19-9-1657.
140. Zie: R.S. Roorda, "Nammen fan keapers en forkeapers út de rintmasters-rekkens 1518-1575"
141. G.A.L. O.R.A. GG-6, Hypotheekboek 1610-1611, 8-8-1610.
142. G.A.L. O.R.A. FF-20, Klein-consentboek 1693-1699, 5-3-1698.
143. G.A.L. O.R.A. EE-30, Groot-consentboek 1699-1701, 16-8-1700.
Verkopers waren de erfgenamen van Bauckjen Tiercx, weduwe van Jacobus Spanga.
144. G.A.L. O.R.A. EE-31, Groot-consentboek 1702-1708, 5-2-1706.
145. Ibidem, 9-3-1708.
146. G.A.L. O.R.A. EE-34, Groot-consentboek 1724-1727, 2-2-1725.
De koper was Jacobus Bos.
147. G.A.L. O.R.A. C-7, Informatieboek 1700-1705, 22-10-1700.
148. O.R.A. O.A.A. M20, Kladresoluties Magistraat en Vroedschap, 24-10-1700.
149. R.A.F. Archief Hof van Friesland II-16, Crimineel Sententieboek 1699-1706, 23-11-1700.
150. G.A.L. Arch.nr.190, Stukken betreffende families en personen, Bourboom I.
151. G.A.L. O.R.A. GG-87, Hypotheekboek 1695, 28-6-1695.
152. G.A.L. O.R.A. GG-99, Hypotheekboek 1707, 4-12-1707.
153. G.A.L. O.R.A. GG-101, Hypotheekboek 1709-1710, 5-2-1710.
154. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek D584, Dr. G.A. Wumkes, Stads- en Dorpskroniek van Friesland (1700-1800), p. 24.
155. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek E228 en E229, Stemkohieren 1640/1698 en 1728.
156. G.A.L. O.A.A. M32, Resolutieboek Magistraat, 19-1-1692.
157. Met enige moeite viel de navolgende tekst op de grafzerk te ontcijferen: "Anno 1709, den 24ste Maius is / Godsaliglijk in den Heere / gerust / Benno Bourboom in leven / en voor de twee / de mael / en deser stede / Leuwarden out in het 56ste / jaar en leit alhier begraven".
158. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek cat.nr. H31, Collectie Rouwbrieven.
"Nademaal het den Almagtigen God, volgens zyn onveranderlyk Raadsbesluit, behaagt heeft, ons zeer waarde en beminde Moeder, Juffrouw Johanna Camp, Weduwe wylen de Heer Benno Bourboom, in Leven Burgemeester en Vroedschap der Stede Leeuwarden, na een langdurige kwale en uitteerende Ziekte, waar door de krachten van tyd tot tyd afnemende, ten eenemaal wierden verslonden, op Vrydag den 16. dezer 's avonds voort na twaalf uren, in den Olderdom van 72. Jaren, en by na 8. Maanden, uit dit Aardze Tranendal, over te nemen in Eeuwige Heerlykheid, etc."
159. G.A.L. O.R.A. BB-1, Annotatieboek der Collaterale erfenissen 1716-1768, 20-12-1734.
160. Zij bleef immers weduwe, zodat bijgevolg een boedelscheiding met haar kinderen niet direct noodzakelijk is geweest. Ook is het mogelijk dat de kinderen bij hun trouwen, dan wel het bereiken van meerderjarigheid, hun vaders erfdeel hebben meegekrepen.
161. Het feit dat de posten in de belastingkohieren vaak klakkeloos werden overgenomen uit de kohieren van voorafgaande jaren doet vermoeden dat de financiële situatie van Johanna in werkelijkheid misschien nog wel iets rooskleuriger voor heeft gestaan.
162. Dichtregel uit het spotgedicht op Jacobus Bourboom. Zie noot 238.
163. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek D782, J. Visser, Album Collegii Studiosorum ex Gymasio Leovardiensi, p. 148.
164. Zie: C. Boschma, "Nieuwe gegevens omtrent J.S. Mancadan" in: Oud Holland, 1966, p. 84-106.
165. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek Pc 64, K. Sikkema, "It Coulonhûs, de sit fan de Fryske Akademy".
166. Op grond van nabuurschap of verwantschap met de verkoper kon men zich respectievelijk "ratione vicinitatis" of "ratione sanquinis" beroepen op het niaerrecht, of wel het eerste recht van koop.
167. G.A.L. Alfabetisch Repertorium van G. Nauta op de Resoluties van Gedeputeerde Staten.
168. G.A.L. O.R.A. O-68, Definitief Sententieboek 1684-1686, 11-4-1685, rolnr. 1.
169. G.A.L. O.R.A. O-68, Definitief Sententieboek 1684-1686, 31-10-1685, rolnr. 2.
170. G.A.L. O.R.A. O-71, Definitief Sententieboek 1690-1693, 31-10-1690, rolnr. 3.
171. G.A.L. O.R.A. O-73, Definitief Sententieboek 1695-1696, 4-4-1696, rolnr. 3.
172. G.A.L. O.R.A. GG-87, Hypotheekboek 1695, 2-8-1695.
173. Ibidem, 11-10-1695.
174. Ibidem, 28-6-1695.

-
175. Ibidem.
176. R.A.F. Archief Hof van Friesland II-15, Crimineel Sententieboek 1692-1698, 11-7-1696.
177. G.A.L. Alfabetisch Repertorium van G. Nauta op de Resoluties van Gedeputeerde Staten.
178. G.A.L. O.A.A. M1143, Instructiën Commissiën en andere stukken van ampten & bedieningen in de Provincie van Vriesland, p.246-248.
179. G.A.L. O.R.A. H-124, Pleidooiboek 1699-1700, 18-8-1699 en 1-9-1699.
180. G.A.L. O.R.A. GG-84, Hypotheekboek 1692, 22-4-1692.
181. G.A.L. O.R.A. EE-32, Groot-consentboek 1708-1714, 17-2-1713.
182. G.A.L. O.R.A. GG-108, Hypotheekboek 1719, 13-12-1719.
183. G.A.L. Arch. Ned. Herv. Gem. Lwn., inv. 6, 18-8-1756.
184. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek D845, Album Studiosorum Academiae Franekerensis, 1670 (7168).
185. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek D843, Album Promotorum Academiae Franekerensis, 30-11-1675.
186. G.A.L. Alfabethisch Repertorium van G. Nauta op de Resoluties van Gedeputeerde Staten.
187. Ibidem.
188. Ibidem.
189. Op 17 maart 1694 wordt Allardus nog genoemd als koper van het huis Bagijnestraat 54 terwijl hij op 28 september van dat jaar als klerk van Gedeputeerde Staten wordt vervangen. Hij is dan overleden.
190. G.A.L. O.R.A. O-68, Definitief Sententieboek 1684-1686, 20-9-1684, rolrn. 4.
191. G.A.L. O.R.A. EE-28, Groot-Consentboek 1687-1695, 4-5-1694.
192. Ibidem, 12-7-1690.
Verkopers waren de erfgenamen van Abraham Le Bock en Levijntje Guissel. De andere helft werd gekocht door de mr. passementwerker Jan van Koten.
193. G.A.L. O.R.A. EE-31, Groot-Consentboek 1702-1708, 18-2-1707.
194. De tekst op de grafzerk luidt als volgt: "Anno 1714 den 30 November is in den / Heere gerust den eerbaare Alegonda / de Neef in tyden echte huisvrouw van / Dr. Alardus Aestwarda old in haar / 49ste jaar en leit alhier begraven/ Anno 1715 de 2 January is in den / Heere gerust den eerbaare Ibeltie / Rudolphi in tyden echte huisvrouw / van Dr. Samuel Aestwarda old in / haar 39ste jaar en leit alhier begraven".
195. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek D845, Album Studiosorum Academiae Franekerensis, 1702 (10161).
196. Ibidem, 1705 (10421).
197. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek G57, Naamrol Advocaten Hof van Friesland.
198. G.A.L. Archief Nederlands Hervormde Gemeente inv.nr.6 , Handelingen Kerkeraad, 20-9-1752 en 29-9-1752.
199. G.A.L. O.R.A. W-15, Authorisatieboek 1747-1758, 30-12-1752.
200. G.A.L. O.R.A. BB1, Annotatieboek der Collaterale Erfenissen 1716-1768, 18-10-1754.
201. R.A.F. Archief Nedergerecht Leeuwarderadeel inv.nr.71, Authorisatieboek 1687-1742, 24-7-1737.
202. A. van Dalfsen en P. Nieuwland, "De Quotisatiekohieren, Namen, beroepen en welstand van de Friese bevolking in 1749", deel 5 (Leeuwarderadeel).
203. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek D845, Album Studiosorum Academiae Franekerensis, 1702 (10230).
204. Zie: T.A. Romein, "Naamlijst der Predikanten".
205. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek H31, Collectie rouw- en trouwbrieven.
De rouwbrief, door Petrus Bourboom mede namens zijn twee broers Jacobus en Everhardus aan zijn collega de advocaat en Medegecommitteerde ten Landsdage Franciscus Bavius verstuurd luidde als volgt: "*Nademaal het Godt Almagtigh behaagt heeft, Onzen veel geliefden Oldsten Broeder, den Eerwaarden Heer Renicus Bourboom, in Leven Predikant in de Gemeente tot Oosterlittens, in het 47ste Jaar zynes Ouderdoms, na een Ziekte van 14 dagen, op heden den 5 December 1734 's Morgens om twee uren, uit deze Wereld weg te rukken, en over te brengen in zyn Heerlykheid. Zo hebben van Ons pligt geoordeelt UWelEd. van dit Ons verlies kennis te geven, niet twyfelende of UWelEd. zal daar aan met Ons behoortlyk deel nemen. Wenshende voorts dat het Godt behagen mag UWelEd. lange Jaren, voor onverhoopte Sterfgevallen, te behoeden, en in zyne gunste te bewaren. Verblyven, UWelEd. Heer UWelEd. Ootmoedige Dienaren, voor My en Myne twee Broeders P. Bourboom. Oosterlittens den 5 December 1734"*
206. G.A.L. O.R.A. BB-1, Annotatieboek der Collaterale erfenissen 1716-1768, 20-12-1734.
207. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek D845, Album Studiosorum Academiae Franekerensis, 1710 (10669) en 1713 (10875).
208. G.A.L. Alfabetisch Repertorium van G. Nauta op de Resoluties van Gedeputeerde Staten.

-
209. R.A.F. Archieven van de families Van der Haar, Arnoldi en van andere aanverwante families (1487) 1665-1970, inv.nr. 196, Stukken betreffende de samenstelling van de Magistraat van Leeuwarden, 1700-1774.
210. R.A.F. Archieven van de families Van der Haer, Arnoldi en van andere aanverwante families (1487) 1665-1970, inv.nr. 135, Minuten van uitgaande brieven van Nicolaas Arnoldi aan Marie-Louise, 1732-1763.
211. Zie: L. Dijkstra, "Bourboomstate in Birdaard", p. 9.
212. G.A.L. O.A.A. M-35, Resoluties Magistraat 1724, 12-5-1724.
213. R.A.F. Familiearchief Van Sloterdijk, inv.nr. 1.
Aggaeus Bruinsma had in zijn testament van 31 maart 1730 namelijk het volgende bepaald:
"dat het mijne begeerte is, dat mijne Landeriën etc. die mijn vorengedachte dochter Isckjen en zoon Petrus off haere gesubstitueerde mochten ten deele vallen in cas van scheidinge met haer suster Attie, dat sij deselve seven jaeren nae mijn overlijden in gemeenschap sullen besitten, en als dan door lottinge deelen, om dat sij als dan beter de waerdij van de Landen sullen kennen, die ick rede hebbe omgeploeght en noch voornemens ben om te ploegen, etc."
Voor zijn dochter Attie en (aanstaande) schoonzoon ds. Petrus Accronius had Aggaeus in zijn testament echter geen goed woord over:
"Mijn dochter Attie Bruijnsma institueere ick in haer legitima portie sonder wijders, als haer bij desen wel expresselijk ontmaecke de trebellianica portie; voorts wil ende begere dat de houwelijkjke belofften die eenen Petrus Accronius, predicant tot Hallum, en dese mijne dochter Attie voorgeven aen maelckanderen gedaen te hebben, ofie in 't toecomende (selfs nae mijn doodt) mochten doen, nul ende van geender waerden mochten ofte sullen zijn, als zijnde verricht buijten mijn kennisse, jae selfs tegens mijn expres verbodt aen haer beide gedaen; hebbende dese mijne dochter door dese daedt getoont, haere verfeulijcke ongehoorsaemheit en ondancckaerheit aen haer vaeder, en de verbreekinge van haere belofften aen haer sterffende moeder gedaen, en dese Accronius een daedt verricht met volhardinge, dat geen braeff Burgerman van een goeden inborst, veel min een Christen, en noch minder een praedicant betaemde te doen, als hebbende getracht, dese mijne dochter als uit mijn handen tegens mijne wille te rucken en selfs door dreigementen. Versoecke en begeere dan, dat door de hooge Overheit ten allen tijde dit houwelijk door belofften altoos mach verhindert worden, jae bij seeckere paene alle conversatie en omganch mach verboden worden".
214. Let wel: het betreft hier het aantal geldige stemmen onder de bepalingen van het Reglement Reformatoir, dus met ten minste 20 pondematen land en een huis op het erf. Buiten de bepalingen van genoemd Reglement bezat Jacobus 27,54 stemmen verdeeld over 13 dorpen in 7 grietenijen, t.w.: in Rauwerd (Rauwerderhem) 0,08 (RR 0,08) stemmen, in Spanga (Weststellingwerf) 2,25 (RR 0,5) stemmen, in Scherpenzeel (Weststellingwerf) 0,5 (RR 0,0) stemmen, in Jelsum (Leeuwarderadeel) 0,17 (RR 0,0) stemmen, in Lekkum (Leeuwarderadeel) 0,17 (RR 0,17) stemmen, in Birdaard (Dantumadeel) 0,33 (RR 0,33) stemmen, in Aegum (Idaarderadeel) 0,83 (RR 0,5) stemmen, in Roordahuizum (Idaarderadeel) 0,35 (RR 0,1) stemmen, in Friens (Idaarderadeel) 0,8 (RR 0,58) stemmen, in Grouw (Idaarderadeel) 12,72 (RR 9,63) stemmen, in Warga (Idaarderadeel) 8,0 (RR 4,5) stemmen, in Jorwerd (Baarderadeel) 0,67 (RR 0,33) stemmen en tenslotte in Lollum (Wonseradeel) 0,67 stemmen (RR 0,67). Tussen haakjes zijn vermeld het aantal stemmen volgens de bepalingen van het Reglement Reformatoir. In Idaarderadeel waren de stemgerechtigde bezittingen vaak gemeenschappelijk met Petrus Bruinsma (deze gegevens zijn mij ter hand gesteld door H. Spanninga).
215. G.A.L. O.R.A. DD-18, Proclamatieboek 1711-1715, 31-10-1715.
G.A.L. O.R.A. FF-24, Klein Consentboek 1714-1718, 22-11-1715.
216. G.A.L. O.R.A. DD-22, Proclamatieboek 1722-1724, 13-11-1722 en O.R.A. EE-33, Groot Consentboek 1715-1723, 27-11-1722.
Op welke graad van bloedverwantschap hier wordt bedoeld blijft een raadsel. Een nadere beschouwing van zowel het voorgeslacht van Jacobus en Petrus Bourboom als van Andele en Hillebrandus Andeles lijkt iedere bloedband met de verkoper Jacobus Stonebrink op voorhand uit te sluiten. Onderzoek heeft namelijk uitgewezen dat Jacobus Stonebrink een zoon was van de mr. kuiper Johannes Stonebrink en Jeltje Abrahami, die het bewuste pand in 1704 hadden gekocht. Nu was deze Johannes Stonebrink afkomstig uit Minnertsga, zonder dat bekend is van wie hij een zoon was, terwijl Jeltje Abrahami naar alle waarschijnlijkheid een dochter is geweest van de uit Dantzig afkomstige kleermaker Abraham Lodewijx die in 1661 te Leeuwarden in het huwelijk trad met ene Auckje Jans. De ouders van Andele en Hillebrandus waren de bekende zilversmid Eise Andeles en Tielte Brongersma, beide oorspronkelijk afkomstig uit Kollum. Indien er dus tussen de gebroeders Bourboom en Jacobus

-
- Stonebrink al een familierelatie mocht hebben bestaan dan zal die meer dan een eeuw moeten hebben teruggereikt, waarbij bovengenoemde Auckje Jans - heel voorzichtig gesteld en met alleen haar voornaam als aanknopingspunt - mogelijk in familierelatie kan hebben gestaan tot Auckje Bennes Hiddema. Dat niaernemers in een dergelijk geval met bewijzen op tafel moesten komen lijkt toch wel voor de hand te liggen. Hoe het ook moge zijn, deze actie tot niaerkoop werd wel degelijk gehonoreerd
217. G.A.L. O.R.A. EE-37, Groot Consentboek 1736-1739, 7-2-1738.
218. G.A.L. O.R.A. DD-22, Proclamatieboek 1722-1724, 22-1-1723.
G.A.L. O.R.A. EE-33, Groot Consentboek 1715-1723, 6-2-1723.
219. G.A.L. O.R.A. DD-26, Proclamatieboek 1734-1738, 13-4-1736 en O.R.A. EE-37, Groot Consentboek 1736-1739, 27-4-1736.
In de hierop volgende jaren liet Jacob het pand, waarvan het achterhuis gedeeltelijk als stokerij dienstdeed, waarschijnlijk slopen of is het ten prooi gevallen aan een uitslaande brand. Op 23 juli 1747 werd namelijk consent verleend op de koop van "de ledige erve of huissteede" op de Smalle Nieuwestad, strekkende voor vanaf de straat af tot zover het pakhuis of achterwoning dat daarop staat strekt, dit voor de somma van 2400 caroligulden. Kopers waren de vroedsman Jan Klemrink en Agatha Gesina Wesselius. In de koopbrief werd o.a. bepaald werd dat het achterhuis op kosten van Jacobus Bourboom zou worden gesloopt. De achterliggende tuin zou eigendom van hem blijven (Zie: O.R.A. EE-39, Groot Consentboek 1743-1749, 23-6-1747).
220. G.A.L. O.R.A. DD-26, Proclamatieboek 1734-1738, 16-11-1736 en O.R.A. EE-37, Groot Consentboek 1736-1739, 30-11-1736.
Enigzins verwonderlijk mag heten dat in de koopbrief de (oud-)schepen Bourboom als naastleger ten Oosten - dus blijkbaar als eigenaar van Bagijnestraat 42 - wordt genoemd, terwijl dit pand in 1726 door diens broer Everhardus van Yttie van der Meij was aangekocht. Eerder zal hier zijn bedoeld op de steeg of uitgang via een kozijn in de muur van de woning Bagijnestraat 42 waarvan reeds in 1700 sprake was toen door Benno Bourboom het achterste gedeelte van de tuin van Nieuwestad 65 met het recht van uitgang in de Bagijnestraat werd aangekocht.
221. G.A.L. O.R.A. DD-29, Proclamatieboek 1745-1748, 28-6-1748 en O.R.A. EE-39, Groot Consentboek 1743-1749, 12-7-1748.
222. G.A.L. O.R.A. EE-39, Groot Consentboek 1743-1749, 7-3-1749.
223. G.A.L. O.R.A. EE-40, Groot Consentboek 1749-1752, 4-2-1752.
G.A.L. O.R.A. GG-133, Hypotheekboek 1751-1753, 11-1-1752.
224. G.A.L. O.R.A. EE-37, Groot Consentboek 1736-1739, 1-5-1739.
225. R.A.F. 318-33 Familiearchief Van Sloterdijck, inv.nr. 1.
226. R.A.F. Archief Nedergerecht Leeuwarderadeel inv.nr. 151, Proclamatieboek 1738-1747, 11-4-1739.
227. Zie: L. Dijkstra, "Bourboomstate in Birdaard", p. 7.
228. G.A.L. O.R.A. FF-35, Klein Consentboek 1760-1765, 22-4-1763.
229. R.A.F. Familiearchief Van Sloterdijck, inv.nr. 1.
230. Deze vierde part zathe zal in 1739 ook van Samuel Aestwarda zijn aangekocht. Zie: Stemkohieren 1728.
231. Theodorus Boerboom (1715-1766) was een zoon van de mr. schoenmaker Pieter Dircks Boerboom en Anna de Keyser en een kleinzoon van de mr. kleermaker Dirck Alberts Boerboom.
232. Zie voor het berekenen van het vermogensbedrag de voorbeelden in: A. van Dalftsen en P. Nieuwland "De Quotisatiekohieren, Namen, beroepen en welstand van de Friese bevolking in 1749". De uitkomsten hiervan wijken echter af van de lijst van "Aangeslagenen voor 80.000 cgl. en meer, 1749" in Dr. J.A. Faber, *Drie Eeuwen Friesland*, p. 702-703. Waarschijnlijk is Faber bij zijn berekeningen uitgegaan van het bedrag van de oorspronkelijke aanslag vermeerderd met de naheffing die werd opgelegd wanneer de door Gedeputeerde Staten vastgestelde quota voor de steden en grietenijen niet werden gehaald. Mijns insziens is deze benaderingswijze niet juist, daar toch immers het eerder vastgestelde vermogen van de aangeslagenen niet opeens was toegenomen, doch slechts de aanslagen, zij het met wisselende percentages voor de meer- dan wel mindervermogenen, waren verhoogd. Indien de oorspronkelijke aanslagen als uitgangspunt worden genomen blijken de vermogensbedragen in het overgrote merendeel van de gevallen precies overeen te stemmen met de bedragen in de tabel, opgenomen in de rekenvoorbeelden.
233. R.A.F. Familiearchief Van Sminia, inv.nr. 1046, 27.
234. Ibidem, inv.nr. 1329, 29a.
235. R.A.F. Familiearchief Van Sloterdijck, inv.nr. 23.
Vanaf zondag 21 juli 1754 geeft hij in zijn dagboek het volgende relaas van het dramatische

levenseinde van zijn schoonmoeder:

".....vervolgens des naedemiddags ongeveer half drie uren door een brief van mijn schoonvader van Leuwaerden tijding bekomen dat aengaende de onpasselijkheid van mijn schoonmoeder van tijd tot tijd verergerde, zoo zijn mijn vrouw en ik met de kinderen nog dien zelfden avond met het half ses uurs schip weder naer Leuwaerden gekeert, daer wij bij onze aenkomste het met mijn schoonmoeder gansch niet welbevonden, en wel zoodanig verandert, dat een slepende ziekte, het gevolg ligt haer uiteinde konde opgeven.

Lunee, den 22 dito - de toestand van mijn schoonmoeder nog niet beter zijnde, zoo zijn op heden zuster Vosma en de Professsor Camper van Franeker in de stad gekomen, welke Hr. van deze siekte ook niet zeer favorabel scheen te denken; vertrekkende zij tegens den avond weder naar Franeker.

Martis, den 23 dito - de ziekte van mijn schoonmoeder deze morgen nog meerder vererget vindende, dat met grond van reden voor haer opkomste getwijfelt wierd, zoo heb aan de buiten de stad zijnde vrienden daer van nog door een briefje kennisse gegeven en zijn Br. en suster Wolbers nog dezen avond van Groningen hier gearriveert, gelijk ook nog op het ontvangen van voors. brief de Pr. Genrl. Bourboom van Birdaert, en de Secrts. Bruinsma van Grouw, met welke laeste tot bijstand van mijn schoonmoeder, wegens des zelfs ten uittersten gevaerlijke toestand, deze nagt bij haer Ed. ben blijven opzitten, opdat ten allen tijden eene bij voorval van het ergste bij der hand konde zijn.

Mercurii, den 24 dito - de naederende dood van mijn schoonmoeder nog meer en meerder voor ooggen ziende, zoo hebben de vrienden alle deze dag zig aen het huis van mijn schoonvader blijven ophouden, zijnde alleen oom Bruinsma des avonds weder naer Grouw vertrokken, gelijk ook oom en moeij Acronius deze morgen van Hallum gekomen en weder naer Hallum, blijvende zuster Vosma, wiens man te Lankum niets wel te pas was, en waer dezen avond alhier gekomen was, egter bij ons te Leuwaerden.

Jovis den 25 dito - de ziekte en gevaerlijke toestand van mijn schoonmoeder nu zedert verscheidene dagen zoodanig verergerende, dat genoegzaam zedert een dag a twee buiten vermogens van spraek, hoewel anders ten vollen bij haer kennis had gelegen, zoo heeft het tot onzer aller smerte en droefheit eindelijk den vrijmagtigen God, Heere van Leeven en Dood, wiens naeme altoos gelooft en gedankt moet worden, nae zijn aenbiddelijk raedsbesluit behaegt deze morgen ongeveer één uur mijn zeer waerden schoonmoeder, vrouwe Iskien Bourboom, geboren Bruinsma, in het agt en vijftigste jaer haeres ouderdoms, nae een sukkelende ziekte (of wel aen alle tekens aen een verzweringe in de nieren) het tijdelijke met het eeuwige te doen verwisselen, en gelijk men met grond mag vertrouwen in sijn altoos duurende Heerlijkheit op te nemen"

236. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek H31, Collectie rouw- en trouwbrieven.

237. Dichtregel uit het spotgedicht op Jacobus Bourboom. Zie: noot 238.

238. Zie: dr. J.J. Kalma, "Mensen in en om de Grote Kerk", p. 111-115, en: dr. F.J.A. Jagtenberg, "Marijke Meu 1688-1765", p. 237-239.

239. G.A.L. Arch.nr.190, Stukken betreffende families en personen, Bourboom 1.

240. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek H31, Collectie rouw- en trouwbrieven.

"Heden naa den middag een kwartier voor twee uren, heeft het den Vryen en Almachtigen God behaagt, onzen Hoog Geachten en Beminden Vader, Jacob Bourboom, Regerend Burgemeester en vyftig Jaarigen Raad in de Vroedschap deezer Stad, zitting hebbende in het Edel-Moog. Collegie der Gedeputeerde Staten van Friesland enz. naa eene zukkelende Ziekte, in den Ouderdom van 73 Jaaren en vier Maanden, het leven op een zagte wyze te doen eyndigen, en zyne onsterfelyke Ziele tot zig in Zaalige Heerlykheit over te neemen.

Hoe eerbiedig wy ook het Goedertieren Opperwezen onze Dankbaarheid erkennen voor den Zegen van zulk eenen waarden en recht geaarden Vader tot onze troost en hulpe zoo veele Jaaren behouden te hebben, en van zyne Vaderlyke zorgte geduurig de kragtigste blyken te gevoelen, zoo verwekt nochtans deeze verwisseling in ons eene zeer groote aandoening en droefheid.

Ondertusschen vertrouwen wy op den bystand van den Aanbiddelyken God, van welken wy de eenigste en gegrondste vertroosting met een Christelyk gemoed verwachten. Hem teffens biddende UHWGB voor smerte, en ongelukkige voorvallen in UHWGB Familien genadig te willen bewaaren.

Dit smertelyk verlies vinden wy ons verplicht UHWGB mede te deelen, gebruykende teffens de vryheid Ons in UHWGB Bescherminge en Vriendschap te beveelen.

Wy hebben de Eer Ons met diepen Eerbied op het aller nederigst te noemen, Hoog Welgeboren Heer, UHWGB Zeer Gehoorzaame, en zeer onderdaanige Dienaressen, Aeffen Wolbers, geb. Bourboom.

Mede uit Naam van myne Twee Zusters.

Leeuwarden, den 18 January 1764."

241. R.A.F. Familiearchief Van Sloterdijck, inv.nr. 1.

-
- De drie dochters namen elk een derde deel van de schulden voor hun rekening.
242. G.A.L. O.R.A. EE-44, Groot Consentboek 1763-1766, 9-6-1764.
Koper was Epeus Couperus.
243. Ibidem, 22-12-1764.
Kopers waren de echtelieden Ids Tinga en Geertruit Gruisma.
244. Ibidem, 3-5-1765.
Kopers waren de echtelieden Johannes Snoek en Elisabeth Meese.
245. Ibidem, 20-9-1765.
De koper was Anne Ydes Bruinsma.
246. Ibidem, 20-10-1765.
Koper was Jacobus Coenradi.
247. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek D843, Album Promotorum Academiae Franekerensis, 20-6-1715.
248. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek D961, Proefschriften en stellingen van Leeuwarder rechtsgeleerden, 1675-1930.
249. Zie: L. Dijkstra, "Bourboomstate in Birdaard", p. 12.
250. G.A.L. G. Nauta, Alfabetisch Repertorium op de Resoluties van Gedeputeerde Staten van Friesland.
251. G.A.L. O.A.A. M-35, Resoluties Magistraat 1724, 2-6-1724.
252. G.A.L. O.A.A. M-36, Resoluties Magistraat 1725-1726, 18-5-1725.
253. Zie: T.A. Romein, "Naamlijst der Predikanten", p. 103.
254. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek H31, Collectie rouw- en trouwbrieven.
"Nademaal het God Almagtig, volgens zyn Onveranderlyk Raadsbesluit, behaagt heeft, myn zeer waarde en van herten zeer beminde Egtgenoot Gerbregt Reytsma, na een Siekte van 4. dagen en daar op gevolgde Kinder Pokjes, in den Ouderdom van 25. Jaren, 3. Maanden en 13. Dagen, op gisteren Morgen, zynde geweest Maandag den 24. July 1730. tussen 5. en 6. uiren, uit dit Aardze Tranendal in zyn Eeuwige Heerlykheid over te nemen; my Bedroefde nalatende met een Dogtertje Old 6. Maanden en 3. Dagen. Zo heb ik het van myn pligt geagt Uwed. van dit myn zo zwaar drukkende, en smertelyk verlies by dezen kennisse te geven, niet twyfelende of Uwed. zal hier over met my met een Christelyk mededogen aangedaan zyn. Ik wensche van herten, dat de Heere Uwed. benefens desselfs Familie lange Jaren voordiergelyke, en andere zware Sterfgevallen, genadiglyk in zyne gunste wil bewaren. Waar mede verblyve, Mijnheer, Uwed. Ootmoedige en zeer Bedroefde Dienaar, P. Bourboom. Leeuwarden, den 25. July 1730"
255. Cathalina was op 9 december 1735 door de Magistraat aangesteld tot collectrice van de Hoofdgelden.
Zie: G.A.L. O.A.A. M-40, Resoluties Magistraat 1734-1735.
256. G.A.L. O.R.A. EE-37, Groot Consentboek 1736-1739, 3-2-1736.
Verkoopster was Anna Maria Nauta, weduwe van Dr. Petrus Hampkonus Schultinck, collega-advocaat voor het Hof van Friesland
257. G.A.L. O.R.A. DD-28, Proclamatieboek 1741-1744, 7-9-1742.
G.A.L. O.R.A. EE-38, Groot Consentboek 1740-1743, 21-9-1742.
258. G.A.L. O.R.A. CC-7, Inventarisatieboek der Collaterale Nalatenschappen 1781-1783, 3-8-1781.
259. Zie noot 231.
260. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek H31, Collectie rouw- en trouwbrieven.
"Het heeft den Almagtigen GOD behaagd, onzen zeer geächten Oom, den Wel Edelen Gestrengen en Mr. PETRUS BOURBOOM, Procureur Generäl der Landschappe Friesland, deezen nacht ongeveer één Uur in den ouderdom van zes-en-tachtig Jaaren en bijna negen Maanden door verval van krachten uit dit tijdelijke in zijne Eeuwige Heerlijkheid, zo wij hoopen, over te neemen. Wij hebben niet kunnen afzijn, UHWGeb. van dit Sterfgeval kennis te geeven: wenshende, dat het den HEERE behaage, UHWGeb. lang voor zmertende gebeurtenissen te bewaaren: terwijl ik Mij met alle Achtinge teken, UHWGeb. Onderdaanige Dienaares I.C. Bourboom, Wed. W.A. van Sloterdijck. Mede uit naam mijner Suster en Schoonbroeder. Leeuwarden den 1 November 1780"
261. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek D843, Album Promotorum Academiae Franekerensis, 4-5-1717.
262. Zie noot 231.
263. G.A.L. O.R.A. EE-34, Groot Consentboek 1724-1727, 31-5-1726.
264. R.A.F. Familiearchief Van Sloterdijck, inv.nr. 72.
Het huis werd verkocht aan Mr. Maurits Pico Diederik Baron van Harinxma thoe Slooten te Beetsterzwaag. De onzuivere koopschat bedroeg toen meer dan het drievoudige van wat Everhardus er 135 jaar eerder voor had gegeven, te weten f 5.311,--
265. G.A.L. O.R.A. EE-46, Groot Consentboek 1769-1771, 5-7-1771.

-
266. G.A.L. O.R.A. EE-47, Groot Consentboek 1771-1774, 19-3-1773.
Koper was Franciscus Bavius.
267. G.A.L. O.R.A. CC-7, Inventarisatieboek der Collaterale Nalatenschappen 1781-1783, 12-6-1781.
268. G.A.L. O.R.A. EE-51, Groot Consentboek 1781-1783, 13-7-1781.
De panden Nieuwesteeg 5 en 7 werden overgedaan aan de mr. geelgieter Johannes Bon en diens huisvrouw Sijtske Feijtes.
269. Ibidem.
Dit pand werd geniaerd door de slager Keimpe Bouma.
270. Ibidem.
Kopers waren Franciscus Bavius en Anna Ferwerda.
271. G.A.L. O.R.A. EE-51, Groot Consentboek 1781-1783, 7-9-1781.
Dit pand werd door de echtelieden Klaas Weidema en Antje Roelofs gekocht.
272. G.A.L. O.R.A. EE-51, Groot Consentboek 1781-1783, 14-9-1781.
Kopers waren Albertus Snethlage en Magdalena Sas.
273. G.A.L. O.R.A. EE-51, Groot Consentboek 1781-1783, 6-7-1781.
274. G.A.L. O.R.A. FF-39, Klein Consentboek 1780-1783, 21-9-1781.
Koper was Nicolaes Arnoldi Knock.
275. Zie: L. Dijkstra, "Bourboomstate in Birdaard en zijn bewoners", p. 14.
276. R.A.F. Archief Nedergerecht Leeuwarderadeel, invr.nr. 155, Proclamatieboek 1776-1781, 17-11-1781.
Kopers waren Tiete Hettinga Tromp en Hein Blocq.
277. Ibidem, 29-9-1781.
Kopers waren de echtelieden Tjeerd Hilles en Aatje Andries.
278. De "Binnenplaats" in de Noorderleegpolder bij Hallum en "Giekemazathe" te Warga werden niet van de hand gedaan. Deze zouden nog tot in de twintigste eeuw eigendom blijven van de familie Van Sloterdijck. Zie: R.A.F. Familiearchief Van Sloterdijck, inv.nrs. 63-65 en 70.
279. De aanloop tot de echtverbintenis tussen Iskjen Catharina Bourboom en Willem Augustijn van Sloterdijck mag hierbij ter illustratie dienen. Uit de dagboekantekeningen van Willem Augustijn kan worden opgemaakt dat er aan het huwelijk tussen hem en Iskjen Catharina nogal wat ceremonieel vertoon vooraf is gegaan. Zo blijkt dat beiden elkaar reeds in 1750 hebben leren kennen. In verband met de ernstige ziekte van de vader van Willem Augustijn, die volgens traditie eigenlijk het initiatief had behoren te nemen om de aanstaande schoonvader van zijn zoon te bezoeken, toonde Jacobus Bourboom zich niet de beroerdste om op 28 januari 1751 de zieke Van Sloterdijck te bezoeken om de omgang van Willem Augustijn met zijn dochter te bespreken, en om te vernemen hoe de zaken er in financieel opzicht voor stonden:
"De oude heer en mevrouw Bourboom des middags om twalif uur nae mijn vader hebbende laeten vraegen hoe het met sijn gezondheid was, en wanneer de oude heer het zij van daeg of morgen geen belet dede, dat dan eens wilde komen mijn vader te verwelkomen, zoo is de zelve, alzo het nu redelijk was, verzogt dezen naedemiddag om drie uur gelijk dezelve dan ook op voorss. tijd bij mijn vader gekomen zijnde, des avond tot halfagt uur bij dezelve, onder het faveur van een kopje the en glaesje wijn heeft gepasseert gehad, wanneer de conversatie over verscheidene zaeken zeer familiair en vriendelijk is geweest; en wel ten principaelen mede, dat mijn vader aen dezelve een complement heeft gemaekt, dat wel wiste dat dat juist hier de plaets niet was, maer dat wegens indispositie verhindert, egter deze gelegenheit moeste waernemen, dat de heer Bourboom bekent was, hoedat ick met sijne voorkennisse en approbatie een geruime tijd conversatie bij Jiskjen Catharina hadde gehad, dat zoo uit de rapporten had moeten opmaeken, dat van die gevolge was geweest, dat der wel eenige wederzijdse inclinatie was, maer dat der wel nog eenige zwarigheden schenen te werden gemoveert, ten principalen daer in bestaende, en relatie tot 't tijdelijke hebbende, dat men hedendaegs veele voorbeelden zaegen, dat het met zommige die wel schoon voordeden, lang zoo breed niet uitkwam; dat hier in ook eenige scrupule scheen te herederen, hoe het met mijn vaders boedel stonde, dat hem daer van konde verzekeren, dat geloofde, dat die mogelijk zijne gedagten verre zoude surmonteren, dat wat de Bailjuagie aenbelangde, dat altoos van gedagten was geweest van die ter dispositie volkomen over te laeten, en dat van dezelfde gedagten was omtrent den Drossaert, wanneer die eens mogte komen te trouwen; dat buiten dien wel konde leven, dat wat aenging, dat ick ook sterfelijk zijnde, dat niet wilde hopen dat zoo ras zoude voorvallen, dat der kinderen voortkomende, men bevreesst was, dat daer dickwijls mede zoude kunnen sukkelen, dat in dien gevalle Jiskjen Catharina met haere kinderen, als dan nog leefde wel voor des zelfs rekening wilde nemen, en als rede dood mogte zijn, dat dan zulks dan niet nodig was; dat dan genoeg zoude hebben op welk substantiële van voors. conversatie de heer

-
- Bourboom geliefde te antwoorden, dat Jiskjen Catharina in den beginne eerst als het waere had geschenen daer van niet te willen horen, dat dezelve daer over zoude onderhouden, en dat zij het nog eens naeder in rijpe overweginge zouden nemen, dat de heer en mevr. Vosma hier komende, Jiskjen Catharina het met haar zuster, die zeer aen den anderen geattacheert waeren zoude overleggen; en wat dies meer mag zijn; drinkende ondertusschen wederzijdsche gezondheid, en een glaesje op het goed succes, laetende zig uiterlijk alles ten goeden aenzien, en waer van den verderen uitslag van zaeken onder afsmeking en inwagting van des Heerenrijke, en milden zegen, moet worden afgewagt." (Zie: R.A.F. Familiearchief Van Sloterdijck, inv.nr. 21.)*
280. Zie: Formsma e.a., "De Ommelander Borgen en Steenhuizen", p. 289-292.
281. Ibidem, p. 328-329.
282. G.A.L. O.R.A. CC-11, Inventarisatieboek der Collaterale Nalatenschappen 1790-1794, 13-5-1791.
283. G.A.L. O.R.A. BB-3, Annotatieboek der Collaterale Nalatenschappen 1785-1806, 1-4-1791.
284. Dodoneus Vosma bezat een geschat vermogen van 200.000 caroligulden blijkens zijn aanslag in de quotisatie van 1749. Zie: noot 231.
285. Zie: L. Dijkstra, "Bourboomstate te Birdaard en zijn bewoners", p. 11.
286. Zie: Mr. P.C.J.A. Boeles, "Uit de Frieschen tijd van Prof. Petrus Camper" in: De Vrije Fries XXXI, p. 104-108.
287. Zie voor een genealogisch overzicht van de familie Van Sloterdijck: Nederlands Patriciaat 1993.
288. G.A.L. Stedelijke Bibliotheek H31, Collectie rouw- en trouwbrieven.
"Door dien het den Almagtigen GOD, volgens Zyn aanbiddehlyk raadsbesluit, behaagd heeft mynen tederbeminnden Man, den Wel-Ed: Gestrengen Heer WILLEM AUGUSTIN van SLOTERDYK, Hoog-Bailhuw van Hulst, en de Landen van Hulster-Ambagt, Gecommitteerde Staat ten Landsdage van Friesland, enz. enz. op de alleronverwagste wyze naa eene Beroerte, laastleden Saturdag avond, om half Zeven uur, aangekoomen, heden ruym een half uur naa middernagt, in de Ouderdom van 48 Jaaren, 7 Maanden, en 5 Dagen, tot onuitspreekelyke smerte, en droefheid van My, en myne ses, meest kleine, Kinderen, naar zig in Zyne Heerlykheid te roepen, en door eene zagte Dood, van ons af te scheiden: Hebbe ik het van mynen pligt gacht U:Hoog Welgeb. van dit aandoenlyke verlies kennisse te geeven, verwagtede van U.H.Welgeb. een Christelyk medelyden: te meer, dewyl ik midden in deeze rechtmaatige Droefheid, in welke ik met verootmoediging, het Goedertieren Opperwezen om zynen bystand, en genade smeekte, my Zwanger bevinde. Voorts bidde ik, dat het den HEERE behaage, U.H.Welgeb. met U.H.Welgeb. Familie in Zyne heilige hoede te bewaaren. Ik heb de Eere My met verschuldigde Eerbied en Achtung te noemen, HOOG WELGEB. HEER U Hoog Welgeb. Zeer Ootmoedige, en zeer Bedroefde Dienaeres, Iskien Catharina Bourboom. Weduwe W.A. van Sloterdyk. Leeuwarden, den 14 February 1763."
289. R.A.F. Archief Nedergerecht Leeuwarderadeel inv.nr. 155, Proclamatieboek 1776-1781, 31-3-1781.
Zie ook: Durk J. Heddema, "Wêr yn Huzum stie Abbinga-state?", in: Sudertrimdiel-rige I, p. 47-52.
290. Zie noot 231.
291. R.A.F. Familiearcief Van Sloterdijck, inv.nr. 1.
292. Naast het nagelaten kapitaal van hun vader zullen Benno en zijn broer en zuster waarschijnlijk ook nog hebben gedeeld in de nalatenschap van hun grootvader Evert Bourboom die tussen 11 september 1658 en 6 juli 1662 te Didam moet zijn overleden.
293. Eenzelfde strategie wordt later ook door Benno en zijn zonen Jacobus en Petrus gevoerd. Benno zou later zijn schrijverschap overdragen aan Jacobus, die op zijn beurt op 6 juli 1742 voor zijn dochter Johanna het collecteurschap van de 100ste penning in West-Keimpema Espel verwerft en zijn dochter Iskjen Catharina op 15 juni 1731 tot 'particulier voor de goedschatting' laat benoemen. Petrus 'koopt' op 9 december 1735 voor zijn dochter Cathalina het collecteurschap van de Hoofdgelden. Zie respektievelijk: G.A.L. O.A.A. M43, M38 en M40, Resolutieboeken van de Magistraat.
294. Vgl. H. Spanninga, "Patronage in Friesland in de 17de en 18de eeuw: een eerste terreinverkenning", in: De Vrije Fries 67 (1987) p. 11-26.
295. Een dochter van Jacob, Iskjen Catharina, zou nog sterker profiteren van de echtverbintenis van haar ouders. Via haar tante Attie Bruinsma aan wie het vruchtgebruik was gegund, zou Iskjen Catharina van haar oom Petrus Bruinsma diens huizenbezit in Grouw erven. Voor de rest benoemde Petrus zijn zuster tot universeel erfgenaam. Bij testament benoemde Attie op haar beurt haar nichten Aefjen, Johanna en Iskjen Catharina tot haar erfgenamen. Zie voor de inhoud van beide testamenten: R.A.F. Archief Familie Van Sloterdijck, inv.nr. 1.
296. Zie: noot 278.
297. Wat betreft de familie Fenema zien we dat rond 1600 de uit Oldehove afkomstige koekbakker Lambert

Jansz. zich te Leeuwarden vestigt. Zijn zoon Jacob Lambertsz. (1615-na 1676) is eveneens koekbakker en huwt in 1642 met Pyttien Hettes. In 1657 wordt hij gekozen in de Leeuwarder Vroedschap, waarna hij tussen 1670 en 1673 als bouwmeester deel uitmaakt van de Magistraat. Als tweede zoon uit het huwelijk van Jacob en Pyttien wordt Hector geboren die zich "Van Fenema" zal gaan noemen. Deze Hector van Fenema (1647-1713) huwde in 1675 met Margrieta de Blau (1643-1691), dochter van Dr. Hieronimus de Blau en Geeske Engberts. Achtereenvolgens was hij burgerhopman, schepen (1684-1687) en burgemeester (1704-1707) van Leeuwarden. Uit het huwelijk van Hector en Margrieta werd Jacobus van Fenema (1678-1750) geboren. Jacobus was advocaat bij het Hof van Friesland en huwde in 1700 met Maria Recalff (1681-na 1750), dochter van Dr. Jacobus Recalff en Aaltje Edingh. Hun kinderen en kleinkinderen zouden Leeuwarden verlaten.

298. Als stamouders van de familie Van Vierssen noemt het *Stamboek van den Frieschen Adel* een zekere Matthijs en een Maria Johansdr. van Bemmelen, van wie geen nadere bijzonderheden worden gegeven. Dat de Van Vierssen's reeds in de tweede helft van de zestiende eeuw nieuwkomers 'in opkomst waren' lijkt aannemelijk, doch op de vraag waar zij oorspronkelijk vandaan kwamen zwijgen de schaarse bronnen. Uit het huwelijk van Matthijs en Maria zou een zoon Willem van Vierssen (c.1562-1641) worden geboren die we in de archieven herhaaldelijk als 's Landschaps Muntmeester van Friesland tegenkomen. Willem was gehuwd met Titia Georgsdr. Godefridi, uit welke echtverbintenis als jongste zoon geboren werd geboren Assuerus van Vierssen (?-1662). Deze maakte van 1632 tot 1636 deel uit van de Gezworen Gemeente van Leeuwarden. Daarnaast bekleedde hij ambten als stadspensionaris van Leeuwarden (1631-1644), Gedeputeerde Staat van Friesland (1634) en 's Landschaps Rentmeester der Domeinen (1635,1638). De laatste jaren van zijn leven was hij Secretaris van Gedeputeerde Staten van Friesland. In deze functie werd Assuerus na zijn overlijden in 1662 opgevolgd door zijn zoon Gijsbert van Vierssen (1638-1697). Deze studeerde rechten te Franeker en was lid van het Collegium Studiosorum ex Gymnasio Leovardiensi. Achtereenvolgens was hij advocaat bij het Hof van Friesland, Secretaris van Gedeputeerde Staten van Friesland, raadsheer en bijzitter van Opsterland. Hij huwde in 1662 met Catharina van Kinnema (1640-1714). Uit dit huwelijk zou als achtste kind worden geboren de latere raadsheer Philippus van Vierssen (1678-1752), die was gehuwd met Everdina Boudewijns van Heerdt.